

T.C.
İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME YÖNETİMİ PROGRAMI (TEZLİ) YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**BANKALARDA KREDİ RİSK YÖNETİMİ: KREDİ RİSK
KRİTERLERİNİN KREDİ DEĞERLENDİRME
KARARLARINDAKİ BAŞARIYA ETKİSİ**

Uğur AĞAR

Yüksek Lisans Tezi

BANKALARDA KREDİ RİSK YÖNETİMİ: KREDİ RİSK
KRİTERLERİNİN KREDİ DEĞERLENDİRME KARARLARINDAKİ
BAŞARIYA ETKİSİ

Uğur AĞAR

T.C.
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı
İşletme Yönetimi Programı (Tezli) Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

ORCID ID: 0000-0001-7088-9421

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AYDIN

İstanbul
Şubat 2024

KABUL VE ONAY

Uğur AĞAR tarafından hazırlanan “Bankalarda Kredi Risk Yönetimi: Kredi Risk Kriterlerinin Kredi Değerlendirme Kararlarındaki Başarıya Etkisi” başlıklı bu çalışma, 09 Şubat 2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi: **Doç. Dr. Atilla YÜCEL** _____
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi Taşkın SUBAŞI** _____
Fırat Üniversitesi

Tez Danışmanı: **Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AYDIN** _____
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Enstitü Yönetim Kurulu;

Karar Tarihi :

Karar Numarası :

_____
Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin SEVGİLİ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

09 Şubat 2024

Uğur AĞAR

SAVUNMA ÖNCESİ ONAYLAR

BENZERLİK ONAYI		
Başlık	Bankalarda Kredi Risk Yönetimi: Kredi Risk Kriterlerinin Kredi Değerlendirme Kararlarındaki Başarıya Etkisi	
Savunma Tarihi	09.02.2024	
Sayfa Sayısı	96	
Benzerlik Yüzdesi (%)	16	
Benzerlik Yüzdesi (%) (Kaynakça Hariç)	12	
Taranan Program	Turnitin	
Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, özet, ana bölümler ve sonuç kısımlarından oluşan çalışmam için şahsım ve tez danışmanım/Enstitü Sorumlusu tarafından intihal tespit programında taraması yapılmıştır. Tez Danışmanımın gözetiminde tamamladığım çalışmamın azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.		
Öğrenci Uğur AĞAR	Danışman Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AYDIN	Enstitü Sorumlusu

ETİK KURUL ONAYI		
Başlık	Bankalarda Kredi Risk Yönetimi: Kredi Risk Kriterlerinin Kredi Değerlendirme Kararlarındaki Başarıya Etkisi	
Etik Kurul Toplantı Tarihi	01.02.2024	
Etik Kurul Karar No	2024/02	
Enstitü Sekreteri		

TEZDEN ÇIKARILAN YAYIN		
Yayın Künyesi	Ağar, U., & Aydın, A. (2024). Bankalarda kredinin önemi (İ. Arslan & Y. Bozgeyik). İstanbul: Özgür Yayınları.	
Yayın Türü	☐ Ulusal Hakemli Dergide Makale ☐ Uluslararası Hakemli Dergide Makale ☐ Ulusal Kongre/Sempozyumda Bildiri ☐ Uluslararası Kongre Sempozyumda Bildiri ☒ Ulusal/Uluslararası Kitap Bölümü	
Enstitü Sekreteri		

TEŐEKKÖR

Tez yazmaya başladığım andan itibaren desteğini ve ilgisini her an hissettiren, engin bilgilerinden istifade ettiğim, çalışmamın başlangıcından çalışmamın sonlanmasına kadar her tÖrlÖ desteğini esirgemeyerek her zaman yanımda olan, çok değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AYDIN' a teőekkÖrlerimi bir borç bilirim.

Uğur AğAR

Şubat, 2024

ÖZET

Uğur AĞAR

Bankalarda Kredi Risk Yönetimi: Kredi Risk Kriterlerinin Kredi Değerlendirme

Kararlarındaki Başarıya Etkisi

Yüksek Lisans Tezi

İstanbul, 2024

Bu çalışma, bankaların kredi risk yönetimi sürecini incelemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, bankaların kredi riski yönetimine doğrudan katılan personeller ve uzmanlardan oluşan bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşme-mülakat yoluyla elde edilen veriler, bankaların kredi risk yönetimi sürecinde dikkate aldığı faktörleri, kullandığı yöntemleri, müşteri teminatlarını ve risk değerlendirmesini açığa çıkarmaktadır.

Çalışmanın temel amacı, bankaların kredi risk yönetimi sürecinin güçlü yönlerini belirlemek ve geliştirilmesi gereken alanları tespit etmektir. Veri analizi sonucunda, bankaların müşteri geliri ve kredi geçmişi gibi faktörlere yüksek öncelik verdiği görülmüştür. Ayrıca, ekonomik ve sektörel risklerin de risk değerlendirmesinde önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmıştır.

Bankaların kredi risk yönetimi sürecinde iç kontroller ve risk sınıflandırmasının yaygın bir şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca, müşterilerin teminat ve güvencelerinin de risk değerlendirmesinde dikkate alındığı görülmüştür.

Çalışma sonucunda, bankaların kredi risk yönetimi sürecinin, banka çalışanlarıyla yapılan görüşmeler de dikkate alındığında genel olarak etkili olduğu ve başarılı sonuçlar elde ettiği sonucuna varılmıştır. Ancak, bazı alanlarda iyileştirilmeye ihtiyaç olduğu da belirtilmiştir. Özellikle, doğru risk değerlendirmesi yapma ve riskli müşterileri tespit etme konusunda daha fazla çaba harcanması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Bankacılık, kredi yönetimi, risk yönetimi, risk bileşenleri, kredi derecelendirme, kredi risk kriterleri.

ABSTRACT

Uğur AĞAR

Credit Risk Management in Banks: The Effect of Credit Risk Criteria on the Success of
Credit Evaluation Decisions

Master's Thesis

İstanbul, 2024

This study aims to examine and evaluate the credit risk management process of banks. The research has been conducted on a sample consisting of personnel and experts directly involved in banks' credit risk management. The data obtained through surveys reveal the factors considered by the banks in its credit risk management process, the methods used, customer collaterals, and risk assessment.

The main objective of the study is to identify the strengths of the bank's credit risk management process and to pinpoint areas that need improvement. Data analysis indicates that the banks prioritizes factors such as customer income and credit history. Moreover, economic and sectoral risks also play a significant role in risk assessment.

Internal controls and risk classification are found to be widely used in banks' credit risk management process. Additionally, customer collaterals and guarantees are taken into account in risk assessment.

As a result of the study, it was concluded that the banks' credit risk management process was generally effective and achieved successful results, considering the interviews with bank employees. However, it was also stated that improvement was needed in some areas. In particular, it was emphasized that more efforts should be made to make accurate risk assessments and identify risky customers.

Keywords

Banking, credit management, risk management, risk management, risk components, credit rating, credit risk criteria.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ETİK BEYAN	ii
SAVUNMA ÖNCESİ ONAYLAR	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
GİRİŞ	1
1. BANKACILIK VE BANKACILIKTA KREDİ	2
1.1. Kredi Kavramı	2
1.2. Kredilerin Sınıflandırılması	6
1.2.1. Kullanım Şekline Göre Krediler	6
1.2.2. Kullanım Amacına Göre Krediler	6
1.2.3. Vadelerine Göre Krediler	9
1.2.4. Teminatlarına Göre Krediler	10
1.3. Kredinin Fonksiyonları ve Avantajları	12
1.4. Kredi Kaynakları	15
1.5. Kredi Türleri	16
1.5.1. Bireysel Krediler	17
1.5.2. Ticari Krediler	22
1.6. Kredilerle İlgili Yasal Düzenlemeler	25
1.6.1. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ve Oluşum Süreci	26
1.6.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kredi Düzenlemeleri ve Diğer Bazı Yasal Düzenlemeler	30
2. BANKACILIKTA KREDİ RİSKİ VE YÖNETİMİ	34
2.1. Bankacılıkta Risk Kavramı	34
2.2. Bankacılıkta Risk Türleri	34
2.2.1. Kredi Riski	34
2.2.2. Piyasa Riski	36
2.2.3. Likidite Riski	38

2.2.4. Operasyonel Risk.....	40
2.2.5. Döviz Kuru Riski.....	40
2.3. Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Süreçleri.....	41
2.3.1. Risk Yönetim Süreci.....	41
2.3.2. Riskin Tanımlanması.....	43
2.3.3. Riskin Ölçümü.....	44
2.3.4. Riskin İzlenmesi ve Raporlanması.....	44
2.3.5. Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi.....	46
2.4. Kredi Riski Yönetimine İlişkin İlke ve Politikalar.....	47
2.4.1. Kredi Riski Yönetimi Araçları.....	51
2.4.2. Risk Bazlı Fiyatlandırma.....	52
2.4.3. Kredi Skorum ve Derecelendirme.....	54
2.4.4. Teminatlandırma İşlemleri.....	56
2.4.5. Kredi Limitlerinin Sınırlanması.....	57
3. MATERYAL VE METOD.....	58
3.1. Araştırmanın Amacı.....	58
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	58
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	58
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	59
3.5. Araştırmanın Varsayımları.....	59
3.6. Veri Toplama Araçları.....	59
3.7. Verilerin Analizi.....	59
3.8. Bulgular.....	59
SONUÇ.....	71
KAYNAKLAR.....	75
EKLER.....	82
EK 1. ARAŞTIRMA GÖRÜŞME SORULARI.....	82
EK 2. ETİK KURUL KARAR SURETİ.....	85

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Çalışanların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	60
Tablo 2. Çalışanların Yaşa Göre Dağılımı.....	60
Tablo 3. Çalışanların Bankanın Türüne Göre Dağılımı.....	61
Tablo 4. Çalışanların Çalışılan Süreye Göre Dağılımı.....	61
Tablo 5. Kredi Risk Yönetimi Sürecinin Başlangıç Aşaması Dağılımı.....	62
Tablo 6. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Dikkat Edilen Önem Derecesi En Yüksek Faktörlerin Dağılımı.....	63
Tablo 7. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Kullanılan Yöntemlerin Dağılımı.....	64
Tablo 8. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Öncelik Verilen Unsurlara Göre Dağılım	65
Tablo 9. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Müşteri Risk Değerlendirmesi Yapılırken Dikkate Alınan Faktörlerin Dağılımı	66
Tablo 10. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Müşterilerden Talep Edilen Teminat Türlerinin Dağılımı	66
Tablo 11. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Müşterilerin Kredi İzleme ve Takip Sürecine Girmesine Etki Eden Faktörlerin Dağılımı	67
Tablo 12. Kredi Risk Yönetimi Politikasında Kredilerin Vadesine Göre Risk Değerlendirmesi Dağılımı.....	68
Tablo 13. Kredi Risk Yönetimi Uygulamalarının Çalışan Uzman Tarafından Değerlendirilmesine Göre Dağılımı.....	69
Tablo 14. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Karşılaşılan Zorluklara Göre Dağılım.....	70

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Kredi Türleri	17
Şekil 2. Bireysel Kredilerin (Tüketici Kredi) Türleri.....	18
Şekil 3. Kredi Türleri Gelişimi Örneği	23

GİRİŞ

Bankalar, finansal sistemdeki en önemli kurumlar arasında yer alır ve ekonomik büyümeyi destekleyen kritik bir rol oynarlar. Ancak, bankaların müşterilere sağladığı kredilerle birlikte kredi riski de ortaya çıkar. Kredi riski, müşterilerin kredi borçlarını geri ödeyememe veya eksik geri ödeme riskidir ve finansal kurumların karşılaştığı önemli bir tehlikedir. Bu nedenle, bankalar kredi riskini etkin bir şekilde yönetmek ve minimize etmek için kapsamlı ve güvenilir bir kredi risk yönetimi süreci benimsemelidir.

Bu çalışma, bankaların kredi risk yönetimi sürecini anlamak, mevcut uygulamalarını değerlendirmek ve önemli zorlukları belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, bankaların kredi risk yönetimi sürecindeki farklı aşamalara katılan kişilerin görüşleri ve değerlendirmeleri incelenmiştir.

Araştırma verileri, yüz yüze görüşme-mülakat yoluyla elde edilmiştir. Yüz yüze görüşme-mülakat, bankaların kredi risk yönetimi sürecine doğrudan katılan çalışanlar ve uzmanlardan oluşan bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşme-mülakat sonuçları, kredi risk yönetimi sürecinin farklı aşamalarında bankaların dikkate aldığı faktörleri, kullandığı yöntemleri, müşteri teminatlarını ve risk değerlendirmesini nasıl yaptığını, ayrıca sürecin etkinliğini ve başarı düzeyini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, bankaların kredi risk yönetimi sürecindeki güçlü yönleri ve geliştirilmesi gereken alanları belirleyerek, bankanın risk yönetimi stratejilerini optimize etmeye yönelik önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Bankaların kredi riskini etkin bir şekilde yönetmeleri, finansal istikrarın korunması ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir.

BİRİNCİ BÖLÜM: BANKACILIK VE BANKACILIKTA KREDİ

1.1. Kredi Kavramı

Kredi; “inanmak, güvenmek ve itibar” anlamlarını taşıyan “Credere – Credibilitas” kelimelerinden türemiş Latince bir terimdir (Edwards, 2004: 10). “Kredi” kavramı, türetildiği kelime kökenine ilişkin anlamını korumuştur. Kredi; borç verenler ya da alacaklı konumdakileri kapsayan, anapara tutarının yanı sıra bir anlaşma yükümlülüğüne dair esaslara göre belirli bir faiz oranıyla vadesi geldiğinde borçlunun borcunu geri ödeme yükümlülüğünü yerine getireceği hakkında güvene dayanarak borç verilmesi olarak tanımlanabilir. Kredi, temelde iki ilkeyi kapsamaktadır:

- Borçlu, borcunu geri ödemeye isteklidir.
- Borçlu, borcunu geri ödeme yeteneğine sahiptir.

Birinci ilke; Borçlunun, kredi borcunu ödemeye istekli olması ile borcunu ödemesi konusunda güvenilir olduğunu ifade etmektedir. İkinci ilke; borçlunun, borcunu geri ödemesiyle ilgili mali durumu olduğuna dair güvenilir bir değerlendirme yapılması esasına dayanmaktadır (Golin ve Delhaise, 2013: 1).

19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’na göre, bankalar hem nakit hem de gayri nakdi şekillerde kredi sağlamaktadır. Gayri nakdi kredi, teminat mektubu, kontrgarantiler, kefalet ve kabul gibi diğer kredi formlarını içerir. Ayrıca, bankalar tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçlarını satın alır, mevduat yapar, kredi verir ve vadeli satışından doğan alacaklara sahip olabilirler. Ayrıca, Kanun, vadesi geçmiş nakdi kredileri, tahakkuk etmiş ancak tahsil edilmemiş faizleri, gayri nakdi kredilerin nakde çevrilen bedellerini, ters repo işlemlerinden doğan alacakları, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri nedeniyle üstlenilen riskleri ve diğer benzer sözleşmeleri hesaba bakılmaksızın kredi olarak kabul eder. Bu tanım, kanunun amacı için geçerlidir (T.C. Resmî Gazete, 2005: madde 48). Kredi, zaman, risk, güven ve gelir olarak dört temel unsurdan oluşmaktadır.

- Zaman Unsuru: Bankalar tarafından geri ödenmek üzere verilen paranın belirlenmiş bir vade içerisinde krediyi kullanan borçlu kişi tarafından iade edilmesi gerektiğinden, kredide zaman unsuru oldukça önemli bir faktördür. Belirlenen ödeme süresindeki gecikme riskini de beraberinde getirir. Kredinin belirlenen süre

içerisinde ilgili bankalara geri ödenmesi, krediyi kullanan borçlunun itibarını olumlu etkileyerek ve bankalar açısından da sürdürülebilirlik ve kârlılık bağlamında önem arz etmektedir (Usuğ, 2016: 9).

- Güven Unsuru: Bankalar, kredi talebinde bulunan müşterilerin işlemlerini gerçekleştirebilmek için kısmi ya da tam koruma sağlamak amacıyla krediyi kullanan borçludan bir tür teminat vermesini isteyebilir. Bu teminat, kişisel ve kurumsal olabileceği gibi bir varlık taahhüdü ya da yükümlülüklerin yer aldığı bir güvenlik sözleşmesinin imzalanması ile gerçekleştirilebilir. Bankalarca, güven unsurunun oluşabilmesi için kredi talebinde bulunan kişilere veya kurumlara yönelik olarak kapsamlı incelemeler mali tabloları, diğer bankalarla olan kredi tutarları ve kredilerin kullanım amaçları gibi kredi veren kurum açısından müşterilerin yükümlülüklerini yerine getirip getiremeyeceği hakkında bilgi sahibi olunması bakımından önem arz etmektedir (Aras, 1996: 5; Usuğ, 2016: 9).

- Risk Unsuru: Risk, bankaların vermiş olduğu kredinin, borçlu tarafından ödenmesi gereken tutarın çeşitli nedenlerden dolayı gerçekleşmemesi olarak ifade edilir. Riskin artması veya azalması, kredi kullanan borçlu tarafından ödeme taahhüdünün yerine getirilip getirilmediği ve alınacak teminatın türüne göre değişkenlik göstermektedir. Bankalarca, kredi sağlanan kişi ve/veya kurumların ekonomik gücünün göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kişi ve/veya kurumların olası bir kriz döneminde üzerinde anlaşılan koşulları sağlayamaması durumunda, bankaların kârlılığını olumsuz etkilerken, kredi talep eden borçlular için ise, banka tarafından duyulan güvenin zedelenmesine yol açarak temerrüde düşmesine sebep olur. Bankaların bu tip müşterilerin kredi taleplerine olumsuz yanıt vermesi muhtemeldir. Sonuç olarak, risk faktörü yalnızca içinde bulunulan durumu olumsuz etkilemez. Aynı zamanda, gelecekte oluşabilecek ihtiyaçlara yönelik çeşitli durumları da olumsuz etkilemektedir (Aras, 1996: 5; Kavcıoğlu, 2003: 9).

- Gelir Unsuru: Kredi, bankaların en önemli gelir kaynaklarını oluşturur. Bankalar, hâlihazırda bulunan fonlarını ve farklı şekilde sağlanan kaynaklarını kredi olarak müşterilerine sunmaktadır. Kredi kullanan borçlular, belirli bir faiz veya komisyon ile bankalardan kredi temin etmektedirler. Kredinin gelirini oluşturan faiz ve komisyonlar, kredi türüne ve mühletine göre değişkenlik

göstermekte ve banka gelirinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Nakit krediler doğrudan faizin gelirini meydana getirirken bazı nakit kredi çeşitlerinde faize ek olarak komisyon gelirleri de sağlanır. Komisyonlar, doğrudan kredi özelliğinde bulunmayan nakit olmayan kredilerin gelirini oluşturur. Bankalar, faiz ve komisyonlar ile kâr elde etmeyi amaçlamaktadır. Böylece, paydaşlarına kâr sağlamanın yanı sıra maddî varlıklarında artış sağlayarak sürdürülebilir olmayı hedeflerler (Usuş, 2016: 10).

Bankacılıkta kredi kavramı, bir borç verenin bir borçluya fon sağlaması ve borçlunun bu fonları daha sonra genellikle faizle geri ödeyeceği beklentisiyle ilişkilidir. Kredi, ekonomik faaliyetleri kolaylaştırarak, bireylerin ve işletmelerin yatırım, tüketim ve işletme sermayesi gibi çeşitli amaçlar için fonlara erişmesine olanak sağlayarak finansal sistemde kritik bir rol oynar.

Finansal aracılık alanında, tasarruf sahiplerinden borçlulara fonların transferini içeren işlemde, kredi temel bir unsurdur. Diamond (1984), borçlu ve alacaklılar arasındaki teşvik sorunlarını çözmekte kredinin rolünü vurgulayan bir finansal aracılık teorisi geliştirmiştir. Teori, bankalar gibi finansal aracılardan, yetki devri denetimine teşvik sağlayarak bilgi izleme maliyetini en aza indirdiğini belirtir. Bir aracı içindeki çeşitlilik, hatta risk tarafsız bir ekonomide bu maliyetleri azaltır. Ayrıca, Diamond (1984), çeşitliliğin teşvik sorunlarını çözmedeki etkisini analiz eder ve modelde varsayılan maliyetli iflasa tabi borç anlaşmalarının optimal olduğunu bulur. Bu analiz, aracılardan portföy yapısı ve sermaye yapısı için sonuçları vardır.

İlişkisel bankacılık, bankacılıktaki kredi açısından başka bir önemli husustur (Boot ve Thakor, 2000), bankalara yönelik rekabet arttıkça nasıl evrildiklerini ve sermaye piyasasından nasıl etkilendiklerini inceler. Bankaların sermaye piyasası kurumlarına dönüşüp dönüşmediğini veya köklerine, yani ilişkisel kredi uzmanlarına geri dönüp dönmediğini araştırırlar. Bulguları, interbank rekabeti arttıkça bankaların daha fazla ilişkisel kredi verdiğini, ancak her kredinin borçlular için daha düşük ek değeri olduğunu gösterir. Diğer taraftan, sermaye piyasası rekabeti ilişkisel krediyi azaltır, ancak her ilişkisel kredinin borçlular için daha yüksek ek değeri olduğunu gösterir. Bu kredi verme uygulamalarındaki değişimler, borçluların refahı için önemli sonuçlar doğurur.

Berger & Udell (2002), küçük işletmeler için kredinin erişilebilirliğini ve banka organizasyon yapısının ilişkisel kredilendirmedeki önemini araştırır. Çalışma, kredi memurları tarafından "yumuşak" bilgilerin birikimine dayanan ilişkisel kredinin rolünü vurgular. Bulgular, bankaları küçük, yakın bağlantılı organizasyonlar olarak yapılandırmanın ajans sorunlarını çözmeye ve küçük işletmelere ilişkisel kredi sunma kapasitesini artırmaya yardımcı olabileceğini gösterir.

Allen & Santomero (2001), ABD'de geleneksel bankacılık işinin düşüşünü ve bankaların piyasalardan ve zaman içinde düzgünleştirmeden dolayı artan rekabete yönelik finansal yenilikleri analiz eder. Bankaların geleneksel işlerinden uzaklaşarak ücret getiren faaliyetlere yönelerek GSYİH'ye göre konumlarını koruduklarını bulurlar. Ayrıca yatırımcı portföylerini ülkeler arasında karşılaştırır ve ABD ve İngiltere'deki hanelerin, Japonya, Fransa ve Almanya'daki muadillerine göre yatırımlarından daha fazla risk taşıdığını iddia ederler.

Kredi risk yönetimi bağlamında, Zergaw (2019), Etiyopya'daki seçilmiş özel ticari bankalarda kredi risk yönetimi uygulamalarını etkileyen faktörleri incelemektedir. Çalışma, hizmet kalitesi, kredi verme süreci, kredi risk ölçüm ve izleme süreci, piyasa riski, operasyonel risk ve yasal risk boyutlarını kredi risk yönetimi uygulamalarını etkileyen faktörler olarak belirler. Bulgular, bankacılık sektöründe kredi risk yönetimi uygulamalarının uygulamalarını ve zorluklarını anlama konusuna katkı sağlar.

Shah vd. (2022), işletmeler için finansman kaynağı olarak banka kredileri ve ticari kredileri karşılaştırır. Çalışmada, ticari kredinin özellikle küçük yatırımcılar ve mali açıdan zor durumdaki firmalar için esnek ve uygun bir kısa vadeli finansman seçeneği olduğu bulunur. Araştırma, özellikle banka kredilerine erişimin kısıtlandığı durumlarda ticari kredinin işletmelerin sürdürülebilirliği açısından önemini vurgular. Bulgular, ticari kredinin geleneksel banka finansmanı için değerli bir alternatif olabileceğini gösterir.

Kredi riskinin bankaların performansı üzerindeki etkisi başka bir araştırma alanıdır. Twum vd. (2022), Çin'in ticari bankalarının performansı ile kredi riski arasındaki ilişkiyi COVID-19 pandemisi öncesinde ve sonrasında incelemiştir. Kredi büyümesinin bankaların performansı ile pozitif ancak anlamsız bir ilişkisi olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışma, bankacılık sektöründe kredi riski ile işletme performansı arasındaki ilişki üzerine mevcut literatüre katkı sağlar.

Bankacılıktaki kredi kavramı, borç verenlerin borçlulara fon sağlamasını, finansal araçların izleme maliyetlerini en aza indirmesindeki rolünü, ilişkiel bankacılığın önemini ve kredi risk yönetimi uygulamalarını etkileyen faktörleri içerir. Ayrıca banka kredileri ile ticari kredilerin finansman seçenekleri olarak karşılaştırılması ve kredi riskinin bankaların performansına etkisi, bankacılıktaki kredi alanında araştırma konularıdır.

1.2. Kredilerin Sınıflandırılması

Krediler; kullandırım şekli, amacı, vadesi, kullanım türü, kaynakları ve teminatlarına göre farklı biçimlerde sınıflandırılabilir.

1.2.1. Kullandırım Şekline Göre Krediler

Krediler, kullanımlarına bağlı olarak iki türe ayrılabilir: nakdi krediler ve gayri nakdi krediler. Nakdi krediler, borçlu ve alacaklı arasında fonların aktarımını içerir ve bunun sonucunda faiz, kâr payı veya komisyon geliri elde edilir. Diğer yandan, gayri nakdi krediler bankanın itibarına dayanır ve kredi alan tarafın çeşitli finansal imkânlarla erişimini sağlar. Bankacılık Kanunu'nun 48. maddesi, gayri nakdi kredilere örnek olarak teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro ve kabulleri belirtmektedir. Ayrıca, benzer işlemlere sahip işlemleri de dikkate alırsak, gayri nakdi kredilere örnek olarak akreditif, harici garanti mektubu, referans mektubu ve doğrudan borçlandırma sistemi de eklenebilir (Usuğ, 2016: 14).

1.2.2. Kullanım Amacına Göre Krediler

Krediler, kullanımlarına göre genellikle iki ana kategoriye ayrılır: ticari krediler ve tüketici kredileri.

Ticari krediler, ticaretle uğraşan bireylerin ticari finansman ihtiyaçlarını karşılamak için aldıkları kredilerdir. Bu kredi türü, işletmelerin operasyonlarını desteklemek, genişletmek ve yatırım yapmak amacıyla tasarlanmıştır. Ticari krediler; işletme kredisi, yatırım kredisi, ihracat kredisi, finansal kiralama işlemleri ve kurumsal kredi kartları gibi çeşitli kategorilere ayrılabilir.

Diğer taraftan, tüketici kredileri, bireylerin kişisel finansal ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıkları kredilerdir ve konut kredileri hariç tutulur. Tüketici kredileri genellikle kısa vadeli olarak kullanılır ve farklı alt türlere ayrılabilir. Bu alt türler arasında ihtiyaç kredisi, konut kredisi, taşıt kredisi, kredi kartı ve kredili mevduat hesabı bulunmaktadır. Tüketici kredileri, bireylere çeşitli amaçlar için fonlara erişim sağlamak amacıyla öncelikle tasarlanmıştır, bunlar arasında mal satın alma, masrafları karşılama veya geçici finansal açıkları yönetme gibi durumlar bulunur (Usuş, 2016: 15).

Bankacılık endüstrisinde kredilerin önemli bir rolü vardır ve kredilerin amaçlanan kullanımı finansal kurumlar için önemli sonuçlar doğurur. Akademik araştırmalar, kredilerin amaçlanan kullanımına göre çeşitli yönlerini incelemiştir ve krediler ile bankacılık uygulamaları arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmıştır. Bu yanıt, kredilerin amaçlanan kullanımına göre bankacılıkta ne şekilde kullanıldığına dair birçok akademik kaynaktan elde edilen bulguları birleştirerek kapsamlı bir anlayış sağlayacaktır (Deveci, 2019: 38).

Bankacılıktaki kredilerin önemli bir yönü, finansal bağımlılık ve büyüme arasındaki ilişkidir. Rajan ve Zingales (1996), finansal bağımlılığın ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemektedir. Finansal bağımlılığın rekabete engel oluşturarak ve girişimcilik fırsatlarını azaltarak büyümeyi engelleyebileceğini öne sürerler. Bu araştırma, yatırım amaçlı kredilerin ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

Başka bir önemli çalışma olan Diamond (1984), finansal aracılık ve yetki devredilen izlemenin üzerine odaklanır. Borçlu ve alacaklılar arasındaki bilgi izleme maliyetini en aza indiren bir finansal aracılık teorisi geliştirir. Çalışma, aracılarda içindeki çeşitliliğin izleme maliyetlerini azaltmada önemli olduğunu vurgular. Bu araştırma, aracı amaçlı kredilerin bankacılık sektöründe etkili izleme ve risk yönetimine katkı sağlayabileceğini öne sürmektedir.

Berger & Udell (2002), küçük işletme kredilerinin alınabilirliğinde ve ilişkisel kredilendirmedeki banka organizasyon yapısının önemini araştırır. İlişkisel kredilendirmenin, kredi memurları tarafından "yumuşak" bilgilerin birikimine dayandığını savunurlar. Çalışma, bankaların küçük, sıkı bağlı organizasyonlar olarak yapılandırılmasının ilişkisel kredilendirmeye katkı sağlayabileceğini gösterir. Bu

araştırma, ilişkisel kredi amaçlı kredilerin belirli banka organizasyon yapılarından faydalanabileceğini ima etmektedir.

Kredilerin özelliklerinin bankacılık uygulamaları üzerindeki etkisi de literatürde incelenmiştir. Peek & Rosengren (1998), banka birleşmelerinin küçük işletme kredilendirmesi üzerindeki etkisini incelemiştir. Banka büyüklüğünün tek başına küçük işletme kredilendirmesinin tek belirleyicisi olmadığını ve kredi özellikleri ve raporlama uygulamaları gibi diğer faktörlerin de rol oynadığını bulmuşlardır. Bu araştırma, küçük işletmeler için amaçlanan kredilerin banka büyüklüğünden öteye etkilenen faktörlerden de etkilenebileceğini öne sürmektedir.

Belirli bölgelerin bağlamında, Suratini & Parera (2020), Endonezya'daki mikrokredi sistemi paradigmasını analiz eder. Çalışma, kredi tekliflerinin, bankaları borçlunun krediyi geri ödeme yeteneği konusunda ikna etmede önemli olduğunu vurgular. Ayrıca, mikro, küçük ve orta ölçekli işletme kredilerinin en yaygın türü olarak tüketim kredilerini tanımlar. Bu araştırma, Endonezya bankacılık sektöründeki kredilerin özel özellikleri hakkında bilgi sağlar.

Arintoko (2021), Endonezya'da ticari banka kredilendirmesini etkileyen iç faktörleri incelemektedir. Çalışma, makro düzeydeki verilerin banka kredilendirmesi üzerindeki simetrik ve asimetrik etkilerine odaklanır. Araştırma, sorunlu kredilerin uzun dönemde banka kredilendirmesi üzerinde sürekli olumsuz bir etkiye sahip olduğunu, sermaye yeterlilik oranının ise banka kredilendirmesi üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur. Bu araştırma, iç faktörlerin kredi verme uygulamalarını şekillendirmedeki önemini vurgular.

Ticari bankalardaki kredi büyümesini dış faktörlerin etkisi de literatürde incelenmiştir. Nguyen vd. (2023), Vietnam'daki ticari bankalardaki kredi büyümesine COVID-19 pandemisinin etkisini inceler. Çalışma, pandeminin kredi büyümesi üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğunu, borçluların geri ödeme kapasitesini azalttığını ve banka kredisine erişimde engeller yarattığını bulmuştur. Bu araştırma, dış şokların bankacılık sektöründeki kredi büyümesi üzerindeki etkisini vurgular. Ayrıca, bankacılık endüstrisindeki sorunlu kredilerin belirleyicileri de yaygın bir şekilde incelenmiştir.

Bolarinwa & Akinlo (2022), Nijerya bankacılık sektöründeki rekabetin sorunlu kredilere etkisini araştırır. Rekabetin, özellikle banka büyüklüğü ve sermaye yapısı ile

birleştiginde, sorunlu kredilere pozitif bir etkisi olduğunu bulmuşlardır. Bu araştırma, rekabetin bankacılık endüstrisinin kırılmağına katkı sağlayabileceğini göstermektedir.

Kredi kayıplarının yönetimi de bankacılık uygulamalarında önemli bir yönü oluşturur. Ozili (2022), Birleşik Krallık'taki kredi kayıpları provizyonlarını kullanarak banka gelir düzeltme belirleyicilerini inceler. Çalışma, bankaların özellikle ekonomi politikası belirsizliğin olduğu dönemlerde gelir düzeltme amacıyla kredi kayıpları provizyonlarını kullandığını bulur. Bu araştırma, kredi kayıpları provizyonlarının finansal performansın yönetimindeki rolünü vurgular.

Akademik araştırmalar, bankacılıkta kredilerin amaçlanan kullanımlarına dair değerli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmalar, krediler ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi, ilişkişel kredilendirmenin ve organizasyon yapısının önemini, kredi özelliklerinin ve dış faktörlerin kredi verme uygulamaları üzerindeki etkisini ve sorunlu kredilerin ve kredi kayıpları provizyonlarının belirleyicilerini vurgulamaktadır. Bu bulguların anlaşılması, bankacılık uygulamalarına ve bankacılık endüstrisinin istikrarına ve etkinliğine katkıda bulunabilir.

1.2.3. Vadelerine Göre Krediler

Vadelerine göre krediler; kısa, orta ve uzun vadeli krediler olarak sınıflandırılmaktadır. Kısa vadeli krediler, vadesi bir yıldan daha az olan kredilerdir. Bu tür krediler genellikle ticari kredi müşterileri tarafından kısa vadeli işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılır. Ticari kredilerdeki kısa vadeli kredilere, cari hesap, kısa vadeli taksitli krediler ve kurumsal kredi kartları gibi örnekler verilebilir. Benzer şekilde, bireysel krediler arasında ihtiyaç kredisi ve kredi kartı da kısa vadeli kredilere örnek olarak verilebilir. Orta vadeli kredi, vadesi 1 ile 5 yıl arasında olan kredilerdir. Bu kredi türü, işletmelerin orta vadeli yatırımlarını finanse etmek için sıklıkla kullanılır. Ticari müşteriler, sabit kıymet yatırımları için orta vadeli kredileri tercih ederken, bireysel müşteriler genellikle taşıt kredilerini bu vade diliminde alırlar (Deveci, 2019: 39).

Uzun vadeli krediler, adından da anlaşılacağı gibi, 5 yıldan daha uzun vadeli olan kredilerdir. Bu tür krediler, bir ülkenin ekonomisi açısından hayati öneme sahiptir. Bazı durumlarda, bankalar firmaların uzun vadeli finansman ihtiyaçlarını konsorsiyum şeklinde sağlar. Özellikle havalimanı, baraj ve yol gibi büyük ölçekli yatırımlar için.

Uzun vadeli kredilerin özellikleri, projeye bağlı olarak değişebilir. Bireysel krediler arasında ise konut kredisi genellikle uzun vadeli krediler olarak kabul edilir. Konut kredileri, ekonomik döngü içinde birçok sektörü etkilemesi nedeniyle ekonomi için önemli bir rol oynar (Deveci, 2019: 40).

1.2.4. Teminatlarına Göre Krediler

Krediler, bankaların müşterilerinden teminat talep edip etmemesine göre iki gruba ayrılabilir. Bunlar; teminatl krediler ve teminatsız kredilerdir.

Teminatl kredilerde, bankalar müşterilerini çeşitli kriterlerle değerlendirir ve kredi süresince kefil, ipotek veya nakit teminat gibi güvenceler isteyebilirler. Bu konuyla ilgili bankacılık mevzuatında bireysel müşteriler için belirlenmiş özel kriterler bulunmaz fakat bankacılık kanunu ile ilgili hükümler, bankalardan etkili bir kredi riski yönetimi sistemi kurmasını bekler. Bankalar, müşterilerin özelliklerini göz önünde bulundurarak herhangi bir teminat talep etmeme kararı alabilir. Bu karar, müşterinin kredi geçmişi, bankayla uzun süreli bir ticari ilişkisinin olması, bireysel müşteriler için ise kamu görevlisi ya da emekli olması gibi değişik faktörlerden etkilenebilir. Teminatla güvence altına alınmış krediler, bankacılık endüstrisinde önemli bir rol oynar ve akademik araştırmalar bu uygulamanın çeşitli yönlerini kapsamlı bir şekilde incelemiştir. Çeşitli çalışmalar, teminat ve kredi fiyatlama, risk yönetimi ve finansal araçların davranışı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu yanıt, bankacılıkta teminatla güvence altına alınmış krediler üzerine akademik literatürün kapsamlı bir özetini sağlamayı amaçlamaktadır ve ilgili akademik kaynakları alıntılanmaktadır (Usuğ, 2016: 17-18).

Bu alanda etkili bir makale, Diamond (1984), tarafından yayımlanan "Financial Intermediation and Delegated Monitoring" başlıklı makaledir. Diamond, finansal aracılığın temelini, borçlu ve alacaklılar arasındaki izleme maliyetini en aza indirmeye yönelik bir teori geliştirerek açıklar. Makale, finansal araçlar tarafından yetkilendirilmiş izleme için teşvik sağlama maliyetlerinin bir karakterizasyonunu sunar. Ekonomide risk nötr bir ortamda bile, aracı içinde çeşitliliğin bu maliyetleri azaltmada rol oynadığını vurgular.

Rajan (1992) tarafından kaleme alınan başka bir makale, "Insiders and Outsiders: The Choice between Informed and Arm's-Length Debt" başlığını taşır ve şirketlerin neden

bazıları banka finansmanından uzaklaştığını araştırır. Makale, bilgili bankaların esnek finansal kararlar alarak şirketlerin projelerinin yanlış gitmesini engellediğini, ancak kredinin maliyetinin projeler başladıktan sonra bankalara şirketin karları üzerinde pazarlık gücü verdiğini savunur. Şirketlerin borç alma kaynaklarının seçimi ve borç alacakları için öncelik seçimi, bankaların yetkilerini uygun bir şekilde sınırlamaya yönelik çabalardır (Rajan, 1992: 102).

Berger & Udell (1995), tarafından kaleme alınan başka bir makale, "Relationship Lending and Lines of Credit in Small Firm Finance" başlığını taşır ve küçük işletme finansında ilişkisel kredilendirmenin ve kredi hatlarının rolünü inceler. Çalışma, ilişkisel kredilendirmenin ve kredi hatlarının, küçük işletme finansında bilgi asimetrisini ve ajans maliyetlerini azaltmada önemli olduğunu bulur.

Gorton & Pennacchi (1990), tarafından kaleme alınan bir diğer makale ise "Financial Intermediaries and Liquidity Creation" başlığını taşır ve finansal aracılardan likidite yaratma rolünü tartışır. Makale, bilgi asimetrisi ile ilişkili işlem kayıplarının, temel varlık nakit akışlarını bölme özelliğine sahip menkul kıymetler tasarlanarak hafifletilebileceğini savunur. Banka borcu (mevduat), bu tür likit menkul kıymetlerden bir örnektir ve makale, bu bağlamda mevduat sigortasının mantıklı bir nedenine dair bir açıklama sunar.

Teminat kullanımı, belirli ülkelerin bağlamında da incelenmiştir. Örneğin, Rahman ve ark. (2016), Bangladeş'te teminat ve KOBİ finansmanını incelemiştir. Çalışma, teminat gereksinimlerinin farklı türdeki bankalar ve banka büyüklükleri arasında farklılık gösterdiğini bulmuş, böylece her banka türünün küçük ve orta ölçekli işletmelere kredi verirken kendi tercihlerine sahip olduğunu öne sürmüştür.

Vietnam'da, Le & Nguyen (2018), teminat kalitesinin kredi geri ödeme riskine etkisini incelemiştir. Çalışma, teminat kalitesinin tüketici kredilerinin temerrüt olasılığı üzerinde önemli bir olumsuz etkisi olduğunu bulmuş, böylece borçlu seçimi ve risk aktarma etkilerinin borç veren seçimi etkilerinin üstünlüğünü desteklemiştir.

Ayrıca, teminatın kredi fiyatlandırma üzerindeki etkisi de incelenmiştir. Hainz vd. (2013), banka rekabeti ile teminat kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma, banka rekabetinin teminat kullanımı üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu, böylece banka rekabeti düşük olduğunda teminat kullanımının daha olası olduğunu teorik olarak desteklemiştir.

1.3. Kredinin Fonksiyonları ve Avantajları

Ekonomik gelişmenin ve kalkınmanın sağlanması bakımından kişi ya da kurumlar, ticari işlerini sürdürebilmek nedeniyle finansmana ihtiyaç duyarlar. Bu gereksinim, finansal kuruluşlar için önem teşkil eden bankalar tarafından ödünç verilen ve kredi olarak sunulan fonlardan karşılanmaktadır. Buna göre, ekonomik faaliyetlerin devamlılığı bakımından kişi ya da kurumların ihtiyaç duyduğu sermaye, tasarruf sahipleri tarafından kredi olarak sağlanmaktadır. Krediler işletmelerin, üretim ve hizmet faaliyetleri aracılığıyla ekonomiye ve istihdama katkı sağlamasına ve mevcut koşullarda varlığını sürdürmesine olanak sağlamaktadır. Tasarruf sahipleri tarafından, hazır bulunan fon fazlasının bireysel olarak değerlendirilmesi sınırlı olmakta ve borç verilen kişiye ilişkin borcunu ödeme gücünün doğru değerlendirilmesi imkânına sahip olamamaktadırlar. Değerlendirme işleminin bankalar aracılığıyla yürütülmesi ile krediler en uygun yatırımcılara yönlendirildiğinden atıl fonların etkin kullanımı sağlanmakta ve risk tasarruf sahipleri ile bankalar arasında paylaşılmış olmaktadır (Aras, 1996: 6; Katırcıoğlu, 2006: 7; Kıran, 2013: 4).

Banka kredilerinin temel işlevlerinden biri, ekonomik faaliyetlerin finansmanını sağlamaktır. Bireyler ve işletmeler genellikle projelere yatırım yapmak, varlık satın almak veya günlük operasyonel giderleri karşılamak için fonlara ihtiyaç duyarlar. Banka kredileri, sermaye ihtiyacı ile mevcut fonlar arasındaki boşluğu kapatma aracı olarak hizmet verir. Krediler sağlayarak, bankalar, borçluların işletmelerini başlatmaları veya genişletmeleri, ev satın almaları veya diğer girişimlere yatırım yapmaları için gerekli fonlara erişmelerine olanak tanır (Rajan ve Zingales, 1996).

Banka kredileri, yatırımı teşvik etme ve ekonomik büyümeyi desteklemede hayati bir rol oynar. İşletmeler uygun kredilere erişebildiklerinde, yeni teknolojilere yatırım yapabilir, operasyonlarını genişletebilir ve iş imkanları yaratabilirler. Bu da ekonomik faaliyeti tetikler, verimliliği artırır ve genel ekonomik gelişmeye katkıda bulunur. Araştırmalar, finansal bağımlılığın, banka kredilerine erişim de dahil olmak üzere ekonomik büyüme ile pozitif korelasyon gösterdiğini ortaya koymuştur. Banka kredileri aynı zamanda tüketimi kolaylaştırır ve ekonomide talebi artırır. Bireyler genellikle ev, araba veya eğitim gibi önemli satın alımları finanse etmek için kredilere güvenirlir. Bu tür amaçlar için kredi sağlayarak, bankalar bireylerin bu satın almaları yapmalarına ve tüketim

ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olur. Banka kredileri tarafından desteklenen artan tüketim, ekonomik faaliyete katkıda bulunur ve çeşitli sektörlerde talebin devamını sağlar (Rajan ve Zingales, 1996: 108).

Banka kredilerinin önemli bir işlevi de risk yönetimi ve çeşitlendirmedir. Bankalar, borçluların krediye uygunluğunu değerlendirir ve risk profillerine göre fon tahsis eder. Kredi portföylerini farklı borçlu ve sektörlerle çeşitlendirerek, bankalar krediye ilişkin riski yayabilirler. Bu, potansiyel kredi temerrütlerinin etkisini hafifletmeye yardımcı olur ve bankacılık sisteminin istikrarını artırır (Diamond, 1984: 393).

Banka kredilerinin önemli bir işlevi olan ilişkiyel kredi, kredi memurları tarafından "yumuşak" bilgi biriktirilmesine dayanır. Bankalar, borçlularla uzun vadeli ilişkiler kurarak, kredi değerliliği, işletme operasyonları ve finansal sağlık hakkında değerli bilgiler toplayabilirler. Bu yumuşak bilgi, resmi finansal beyanları tamamlar ve bankaların bilinçli kredi kararları vermesine yardımcı olur. İlişkiyel kredi, özellikle alternatif finansman kaynaklarına sınırlı erişimi olabilecek küçük işletmeler için önemlidir (Berger & Udell, 2002: 1).

Banka kredileri aynı zamanda para politikasının iletilmesinde kritik bir rol oynar. Merkez bankalarının faiz oranları gibi para politikasındaki değişiklikler, banka kredilerinin erişilebilirliğini ve maliyetini etkileyebilir. Merkez bankaları faiz oranlarını düşürdüğünde, işletmelerin ve bireylerin borç alması daha ucuz hale gelir, yatırımı ve tüketimi teşvik eder. Bunun aksine, faiz oranları yükseldiğinde, borçlanma daha pahalı hale gelir ve ekonomik faaliyeti zayıflatabilir (Hamid ve Yunus, 2019: 894).

Banka kredileri, finansal sistem ve ekonomide çeşitli işlevlere sahiptir. Ekonomik faaliyetlerin finansmanını sağlar, yatırımı teşvik eder ve ekonomik büyümeye katkıda bulunur, tüketimi kolaylaştırır ve talebi artırır, risk yönetimi ve çeşitlendirmeye yardımcı olur, ilişkiyel kredi sağlar ve para politikasının iletilmesine katkı sağlar. Banka kredilerinin işlevlerini anlamak, politika yapıcılar, düzenleyiciler ve bireyler için finansal sistemin etkin işleyişini ve sürdürülebilir ekonomik gelişimi desteklemek açısından önemlidir (Hamid ve Yunus, 2019: 894).

Banka kredilerinin temel avantajlarından biri, sermaye erişimi sağlamalarıdır. Bankalar, borç vermek için finansal kaynaklara sahiptir ve bu sayede çeşitli projeleri, yatırımları ve masrafları finanse etmek için fon sağlarlar. Küçük işletmelerin operasyonlarını

genişletmek istemesi veya bireyin ev satın almak istemesi gibi durumlarda banka kredileri güvenilir bir sermaye kaynağı sunar (Rajan & Zingales, 1996: 109). Bu sermaye erişimi, borçluların hedeflerini takip etmelerine ve finansal ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak tanır.

Banka kredileri genellikle esnek geri ödeme koşulları ile gelir, böylece borçlular finansal durumlarına uygun bir geri ödeme planı seşebilirler. Kredi türüne ve borçlunun krediye uygunluğuna bağlı olarak, geri ödeme süreleri birkaç aydan birkaç yıla kadar değişebilir. Bu esneklik, borçluların nakit akışlarını yönetmelerine ve krediye finansal yetenekleri ile uyumlu bir şekilde geri demelerine olanak tanır (Rajan & Zingales, 1996: 110). Ayrıca, bankalar, erken ödeme veya yeniden finansman seerenekleri sunabilir, borçlulara daha fazla esneklik sağlarlar.

Diğer finansman kaynaklarına, örneğin kredi kartları veya maaş günü kredilerine kıyasla banka kredileri genellikle düşük faiz oranları sunar. Bankalar, müşteri mevduatları ve merkez bankası tesisleri gibi düşük maliyetli finansman kaynaklarına erişime sahiptir, bu da rekabetçi faiz oranlarında kredi verme imkânı sağlar (Rajan & Zingales, 1996: 114). Düşük faiz oranları, borçlular için daha düşük borçlanma maliyetleri anlamına gelir ve uygun fiyatlı finansman arayanlar için banka kredileri çekici bir seerenektir.

Banka kredileri, finansal sistem içinde riskin çeşitlendirilmesine katkı sağlar. Bankalar, borçluların krediye uygunluğunu değerlendirir ve risk profillerine göre fon tahsis eder. Kredi portföylerini farklı borçlu ve sektörlere çeşitlendirerek, bankalar riskin yoğunlaşmasını azaltır. Bu çeşitlendirme, potansiyel kredi temerrütlerinin etkisini hafifletmeye yardımcı olur ve bankacılık sisteminin istikrarını artırır (Diamond, 1984: 394). Borçlular için bu demektir ki, bir banka kredi sağlayamasa bile, diğer bankaların kredi vermeye istekli olması nedeniyle finansman elde etme şansları artar.

İlişkisel kredi, özellikle küçük işletmeler için banka kredilerinin benzersiz bir avantajıdır. Bankalar, borçlularla uzun vadeli ilişkiler kurarak, kredi değerliliği, işletme operasyonları ve finansal sağlık hakkında değerli bilgiler toplayabilirler. Bu "yumuşak" bilgi, resmi finansal beyanları tamamlar ve bankaların bilinçli kredi kararları vermesine yardımcı olur. İlişkisel kredi, özellikle alternatif finansman kaynaklarına sınırlı erişimi olan küçük işletmeler için faydalıdır (Berger & Udell, 2002: 3-4). Bu ilişkilerle kurulan güven ve aşinalık, daha elverişli kredi koşullarına ve sermaye erişimine yol açabilir.

Banka kredileri, ekonomik faaliyeti canlandırmada kritik bir rol oynar. Bankalar işletmelere kredi sağladığında, bu fonlar yeni teknolojilere yatırım yapmak, operasyonları genişletmek ve iş yaratmak için kullanılabilir. Artan yatırım ve ekonomik faaliyet, genel ekonomik büyümeye ve gelişmeye katkıda bulunur. Banka kredileri ayrıca bireylere ev veya araba gibi önemli satın alımlar yapma imkânı vererek ekonomik talebi artırır. Bu şekilde banka kredilerinin mevcudiyeti, ekonomik istikrarı ve refahı destekler.

Banka kredileri, sermaye erişimi, esnek geri ödeme koşulları, düşük faiz oranları, risk çeşitliliği, ilişkisel kredi ve ekonomik canlandırma gibi birçok avantaj sunar. Bu avantajlar, banka kredilerini finansal sistemin temel bir unsuru haline getirir ve bireylerin, işletmelerin ve hükümetlerin finansal ihtiyaçlarını karşılamalarına, ekonomik fırsatları takip etmelerine ve genel ekonomik büyümeye katkıda bulunmalarına olanak tanır. Banka kredilerinin faydalarını anlayarak, borçlular bilinçli kararlar alabilir ve bu avantajları finansal hedeflerine ulaşmak için kullanabilirler.

1.4. Kredi Kaynakları

Bankalar varlığını ve faaliyetini sürdürmek için parasal kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Bu parasal kaynaklar; öz sermaye ile borçlardan oluşur ve büyük bir çoğunluğu yabancı kaynaklardan karşılanmaktadır. Bankalar, borçlanarak veya mevduat ihracı yoluyla mali kaynak elde eder. Bu toplanan mali kaynaklar ile temin edilen varlıklardan, krediler ve menkul kıymetler en önemlileri arasındadır (Kılıç, 2019: 46). Finansal kaynaklar; öz kaynak ve yabancı kaynak olmak üzere iki gruba ayrılır. Öz sermaye, işletme ortak veya ortaklarının işletmenin sahip olduğu mevcut varlıkları üzerindeki hakların parasal değeri olarak ifade edilir (Abdioğlu, 2019: 2). Bankalar varlıklarını ve faaliyetlerini sürdürmesi için yapılan yatırımların öz sermayeler tarafından karşılanamayan sermaye ihtiyacı, yabancı kaynaklardan sağlanmaktadır (Ayboğa, 1991: 4-5). Bankalar, temel fon kaynaklarını öz sermayesinden değil, yabancı kaynaklarından sağlayabilmektedir (Özdemir, 2019: 68).

Bankaların kredi kaynaklarına ait olan öz sermaye ve yabancı kaynaklar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kavcıoğlu, 2003: 10).

Öz Kaynaklar:

- Ödenmiş Sermaye

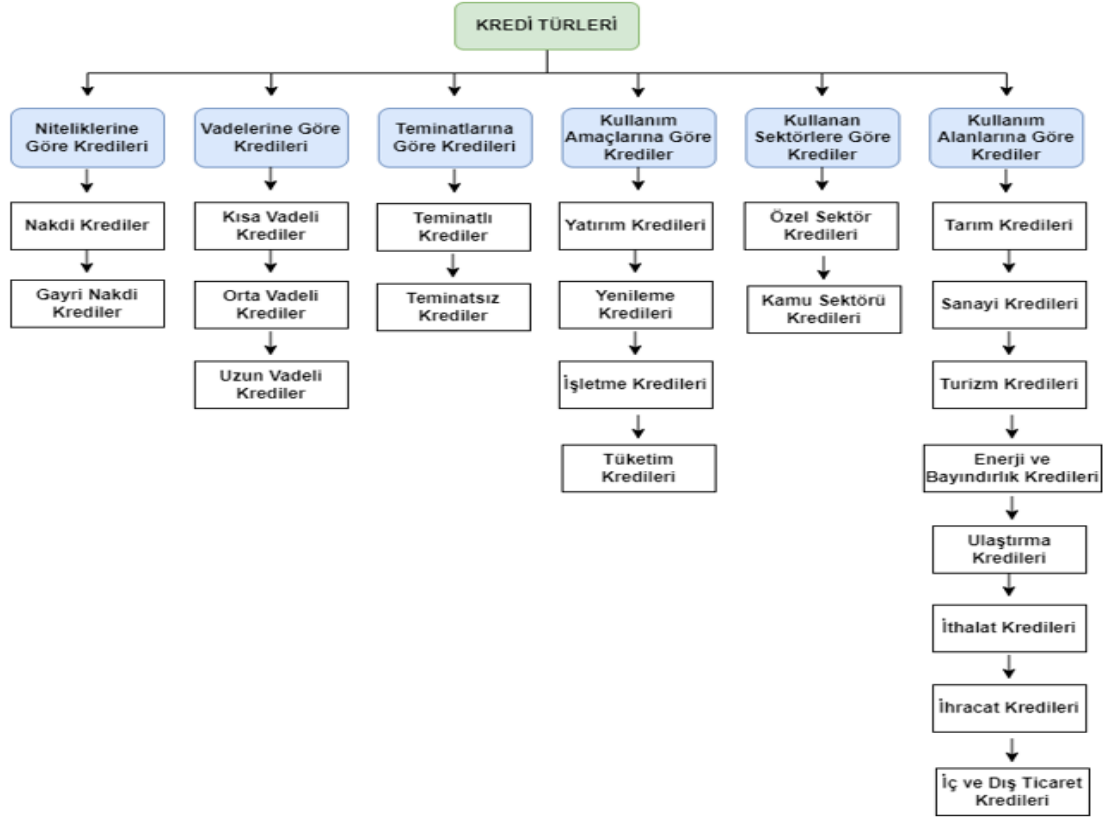
- Yedek Akçeler
- Karşılıklar
- Dağıtılmamış Kârlar
- Fonlar
- Birikmiş Amortismanlar
- Net Kâr

Yabancı Kaynaklar:

- Mevduat (Ulusal ve Yabancı Para)
- T.C. Merkez Bankası tarafından sağlanan krediler
- Yurt içi Bankalardan alınan krediler
- Yurt dışı Bankalardan alınan krediler
- Muhtelif borçlar
- İhraç Kredileri
- Tahvil ihracı
- Menkul Kıymetler
- Dağıtılacak Kârlar
- Diğer borçlarından oluşmaktadır.

1.5. Kredi Türleri

Kişi veya kurumlar farklı nedenlerle kredi gereksinimi duymakta ve bu gereksinimlere göre kredi türleri çeşitlilik arz etmektedir. Niteliği, vadesi, teminatı, kullanım amacı ve kullanan sektöre göre çeşitlilik gösterir. Kredi türleri Şekil 1’de gösterildiği gibidir (Aras, 1996: 9-10).

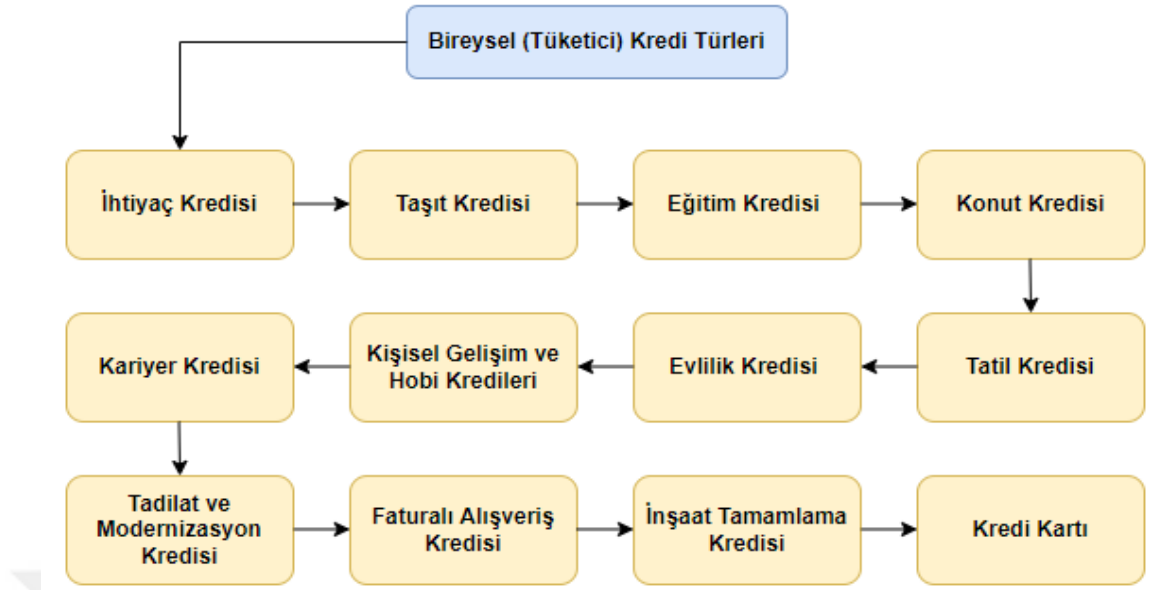

Şekil 1. Kredi Türleri

Kaynak: Aras, 1996: 9-10; Bakanoğlu, 2005: 16-17.

1.5.1. Bireysel Krediler

Nakdi kredi türünden olan bireysel kredi, ticari nedenle kullanılan krediler gibi işletmeye fon sağlamaz. Bireysel kredi, kişilerin ihtiyaçlarına yönelik sağlanan kredi olarak bilinmekte ve kişilerin ihtiyaçlarına göre çeşitlilik göstermektedir. Bireysel krediler, gayrimenkul gibi yatırım amaçları malların dışında, bulaşık makinesi, eğitim ve sağlık gibi birçok alandaki ihtiyaca yönelik olarak kullanılmaktadır. Bankalarca sağlanan bu krediler, bireyler için ekonomik olması, bireylere kolaylık sağlar (Sipahi, 2011: 49). Bireysel krediler genel hatlarıyla Şekil 2'deki gibidir.

Şekil 2. Bireysel Kredilerin (Tüketici Kredi) Türleri

Kaynak: Aksoy, 2005: 74-77.

Bu tez kapsamında bahsi geçen bireysel kredilerin (tüketici kredi) türleri ve bunlara ilişkin açıklamalar ele alınmıştır (Aksoy, 2005: 74-77; Deveci, 2019: 47-53; Sayıcı, 2017: 42-44).

İhtiyaç kredisi; bireylere mal ve hizmet gereksinimlerinin karşılanması amacıyla nakit biçiminde kullanılan, belirli bir faiz oranında ve ödeme aralıkları ile eşit taksitlerle geri ödenmek üzere verilen kredidir. Bu kredi, yapılan alışverişlerin peşin olarak yapılması ve sağlanan indirimlerden yararlanmaya imkân vermesi bakımından avantajlıdır. Teminatlarına göre ihtiyaç kredileri ise teminatlolu ve teminatsız olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Aksoy, 2005: 74).

Taşıt kredisi; ticari amaç dışında, bir taşıtın bireyler tarafından yeni veya ikinci el taşıtlar olarak peşin olarak satın alınmasına imkân veren finansman kaynağı sağlayan kredidir. Bu krediler, bankalar tarafından gerçek kişilere yönelik olarak belirlenen vade ve faiz oranında eşit taksitlerle ödenir (Deveci, 2019: 47).

Eğitim kredisi; öğrencilerin, eğitim harcamaları için finanse edilmek üzere reşit olan kişilerin kendisine, reşit olmayan kişiler için ise ebeveynleri aracılığı ile banka tarafından sabit faiz ile geri ödenmesi ve eşit taksitler şeklinde yapılmak üzere finansal kaynak olarak verilen kredidir. Kredi talebi için başvuru yapan kişilerin öğrenci olduğunu ve eğitim masraflarını belgelemesi talep edilmekte, kredinin geri ödenebilmesi için

ebeveynin veya öğrencinin çalışıyor olması ve taksitleri ödeme gücüne sahip olması gerekmektedir (Aksoy, 2005: 75).

Konut kredisi; bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmesi ve düzgün bir hayat yaşayabilmesi için temel unsurlardan biri olan konuta sahip olması için sağlanan kredidir. Bireylerin konut için gerekli finansman kaynağını karşılayabilecek ekonomik güçlerinin yetersiz olduğu durumda, kişilerin finansman sağlaması için başvurdukları ilk yer bankalardır. Bankalar, kişilere belirli değerlendirme kriterlerinden sonra uygun bulmaları durumunda gerekli finansmanın bir kısmını veya tamamını sağlamaktadırlar. Bankalarca, bireylere sağlanan finansman ile bireylerin kira öder gibi ev sahibi olabilmesinin yanı sıra kredi yeni tamamlanmış veya kullanılmış bir konut için de sunulabilmektedir. Sağlanan konut kredilerinde bankalar kendini garantiye almak için satın alınan konutu ipotek edebilmektedir (Deveci, 2019: 48).

Kariyer kredisi; bireylerin dil öğrenme, yüksek lisans veya doktora eğitimi, mesleki açıdan bilgisayar programı, yazılım, finans, tasarım vb. konularda kendilerini geliştirebilmeleri için eğitim kurslarıyla ilgili yapılan kariyer harcamalarının finanse edilmesine yöneliktir (Aksoy, 2005: 77).

Kişisel gelişim ve hobi kredisi; yemek, seramik, çinicilik, müzik enstrümanı, sportif faaliyet ve kişisel gelişim gibi harcamaların karşılanmasına yönelik bankalarca bireylere, belirlenmiş vadede ve faiz oranında eşit taksit veya kredili mevduat şeklinde ödeme şartıyla sunulan kredidir. Bu kredi, birey ile banka arasında olabilir veya ilgili faaliyet alanındaki kurum ile banka arasında da yapılabilir (Sayıcı, 2017: 42).

Evlilik kredisi; evlilik sürecindeki çiftlerin, çeyiz ve mobilya, düğün-balayı masrafları ve bu süreçte yapılan her tür masrafın finanse edilmesi için bankalar tarafından bireylere, belirlenmiş vadede ve faiz oranında eşit taksit şeklinde ödemesi ile verilen kredi türüdür (Aksoy, 2005: 78).

Tatil kredisi; bireylerin yaşamış olduğu ülke sınırları içinde veya ülke dışında gerçekleştireceği turizm, bilimsel ve mesleki araştırma, sağlık, eğlence gibi bireysel veya bir organizasyon dahilinde yapılan seyahat ve her türlü aktiviteden dolayı oluşabilecek harcamaların karşılanması için sağlanan finansman desteği kapsayan kredidir. Bu kredi, bankalarca belirlenen vadede ve faiz oranında eşit taksitlerle geri ödenmesi gereken kredilerdir (Deveci, 2019: 49)

Tadilat ve modernizasyon kredisi; bireylerin yaşamış olduğu konutlarda yaptığı tadilat, bakım-onarım gibi farklı masrafların karşılanmasına yönelik, bankalarca belirlenmiş vadede ve faiz oranında eşit taksitlerle geri ödenmesi şartıyla gerçek kişilerin kullanımına sunulan kredilerdir (Sayıcı, 2017: 43).

Alışveriş kredisi; tüketicilerin, anlaşmalı yerlerden almak istediği teknolojik ürünler, beyaz eşya ve mobilya ürünleri fiyatlarının, kişilerin gelir düzeyinin üstünde olması veya alışverişin nakit olarak karşılanmasının mümkün olmadığı durumlarda sunulan kredi türüdür. Bankalar tarafından belirlenen vadede ve faiz oranında eşit taksitlerle geri ödenmek üzere kullanıma sunulur (Deveci, 2019: 49).

İnşaat tamamlama kredisi; bireylerin arsalar üzerine yaptıkları konutların veya profesyonel bir ekip tarafından yapılmakta olan ve inşaat durumundaki konutların gerçek kişiler tarafından satın alınması ve konutların inşaatının tamamlanması için bankalar tarafından belirlenen vadede ve faiz oranında eşit taksitlerle geri ödenmesi şartıyla sunulan kredilerdir (Sayıcı, 2017: 44).

Kredi kartı; ‘5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nun 3. maddesine göre, “nakit kullanımı gereksiz mal ve hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kartı veya fizikî varlığı bulunmayan kart numarasını ifade eder” biçiminde tanımlanmıştır. Bahsi geçen kanun kapsamından anlaşılacağı gibi, kişilerin günlük yaşantıları için önemli bir yeri olan kredi kartı, banka veya yetkinliğe sahip olan kuruluşlar tarafından, insanların satın almak istedikleri mal ve hizmet alımlarını karşılayabilmesi için doğrudan nakit olarak verilmeyen, belirli kriterler dahilinde limitli olarak verilen ve nakit para çekme özelliği bulunan kısa süreli nakdi olmayan finansal enstrümanlardır Bireysel Krediler, bireyler tarafından sıkça başvurulanan bankalardan alınan yaygın bir borçlanma şeklidir. Bu krediler, kişisel masraflar, borç birleştirme, ev iyileştirmeleri veya eğitim gibi çeşitli amaçlar için bankalar tarafından bireylere sağlanır. Bireysel Krediler, teminat gerektirmeyen kredilerdir, yani borçlu kişinin kredi geçmişi, geliri ve diğer faktörler göz önünde bulundurularak kredi tutarı, faiz oranı ve geri ödeme koşulları belirlenir (Dülger, 2004: 176).

Araştırmalar, hane halkı borçlarının, Bireysel Kredilerin de dahil olduğu, ekonomi üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermiştir. Mian ve ark. (2017), tarafından yapılan bir çalışma, hane halkı borç/GSYİH oranındaki artışın orta vadede daha düşük GSYİH

büyümesini ve daha yüksek işsizlik oranlarını öngördüğünü bulmuştur. Çalışma ayrıca düşük konut kredisi yayımlarının hane halkı borcunda artışla ilişkili olduğunu ve sonraki GSYİH büyümesinde düşüşle sonuçlandığını göstermiştir. Ayrıca, ekonomik tahmincilerin hane halkı borç patlamalarının sonunda GSYİH büyümesini aşırı tahmin etmelerinde yanlış beklentilerin bir faktör olduğu belirlenmiştir.

Hane halkı borcunun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, bir ülkenin döviz kuru rejimine bağlı olarak değişebilir. Mian ve ark. (2017), hane halkı borç/GSYİH değişiminin sonraki çıktı büyümesi ile olan negatif ilişkisinin daha az esnek döviz kuru rejimine sahip ülkeler için daha güçlü olduğunu bulmuştur. Çalışma aynı zamanda, küresel bir hane halkı borç döngüsünün varlığını da tespit etmiş ve küresel hane halkı borç döngüsü ile daha fazla ilişkili olan ülkelerin, iç hane halkı borcundaki artış sonrasında 2007'den sonra küresel büyüme yavaşlamasının daha ciddi olduğunu belirtmiştir.

Finansal okuryazarlık, borç yönetimi ve aşırı borçlanmadan kaçınmada önemli bir rol oynar. Lusardi ve Tufano (2015), borç okuryazarlığı, finansal deneyimler ve aşırı borçlanma arasındaki ilişkiyi inceledi. Düşük düzeyde borç okuryazarlığına sahip bireylerin aşırı borçlanma olasılığının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Finansal okuryazarlığın artırılması, bireylerin borç alıp Bireysel Kredileri yönetme konusunda bilinçli kararlar almalarına yardımcı olabilir (Dülger, 2004: 176).

Bankacılık sektöründe, kredi memurları kredi riskini değerlendirme ve kredi kararları alma konusunda önemli bir rol oynarlar. Jansson ve ark. (2023), yaptıkları bir çalışmada, kredi memurlarının kredi risk alma davranışlarının, algılanan kurumsal kredi riski normları gibi banka bağlamsal faktörlerle ilişkili olduğunu, aynı zamanda kredi risklerini değerlendirme konusunda kişisel özgüvenin de etkili olduğunu bulmuşlardır. Çalışma aynı zamanda, kredi memurlarının risk alma davranışlarının, sağlam kredi riski yönetimi için bankaların risk politikasıyla uyumlu olmasının önemini vurgulamıştır.

Performansları açısından, karşılanamayan krediler (NPL'ler) finansal kurumlar için endişe kaynağıdır. Semusu ve Turyasingura (2023), Doğu Afrika'daki finansal kurumların performansı üzerinde NPL'lerin etkisini incelemiştir. Fon yönlendirmesi, yetersiz veya fazla finansman, bütünlüğün zedelenmesi, kredi operatörlerinin kapasite sınırlamaları, firma başarısızlıkları, kasıtlı temerrüt, zayıf portföy çeşitlendirmesi ve değişen politika ortamları gibi faktörlerin NPL'lerin ortaya çıkmasına katkıda

bulduğunu bulmuşlardır. Etkili kredi takip ve geri alma uygulamaları ile esnek kredi yöntemleri, NPL'lerin yönetilmesi ve finansal kurumların performansının iyileştirilmesi için önemli olarak belirlenmiştir.

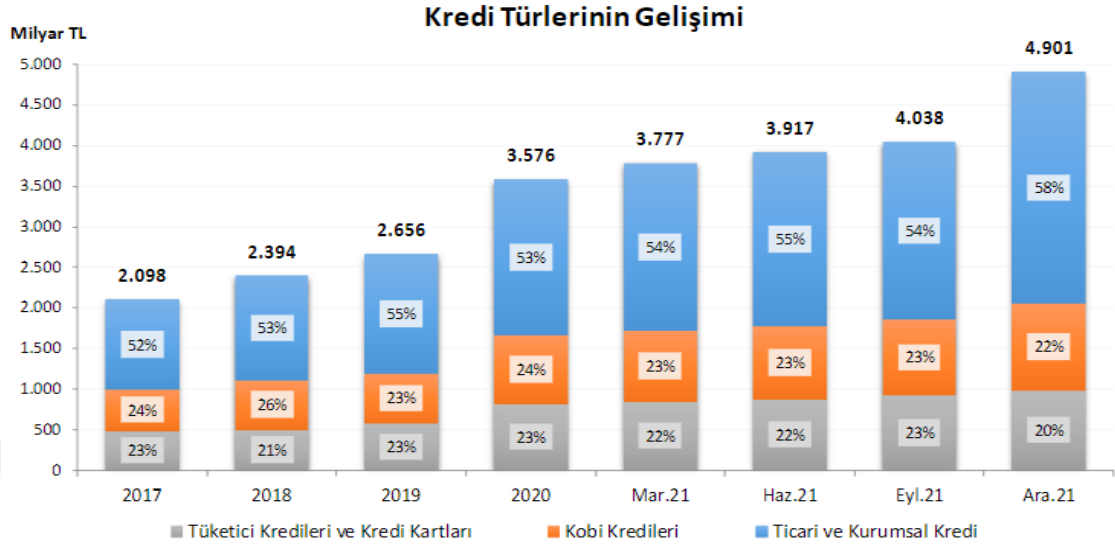
Finansman kararları açısından, bankalar borçlulara çeşitli seçenekler sunar. Zhengyan vd. (2023), tarafından yapılan bir çalışmada, davranışsal tercihler ve getiri belirsizliği ile finansman kararlarının simülasyonu incelenmiştir. Banka kredileri, ticari krediler ve özkaynak finansmanı gibi finansman modları seçiminin, faiz oranları, tüketici tercihleri ve getiri belirsizliği gibi faktörlerin finansman kararları üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Çalışma, finansman kararlarının verilmesinde davranışsal tercihlerin ve belirsizliğin dikkate alınmasının önemini vurgulamıştır.

Bireysel Krediler, bireylerin çeşitli amaçlar için kullandığı önemli bir finansal üründür. Hane halkı borçları, Bireysel Krediler de dâhil olmak üzere, ekonomik büyüme üzerinde önemli etkilere sahip olabilir. Finansal okuryazarlık ve etkili kredi risk yönetimi, Bireysel Kredileri yönetme konusunda bireyler ve finansal kurumlar için önemlidir. Finansman kararlarını etkileyen faktörleri anlamak, borçluların bilinçli seçimler yapmalarına yardımcı olabilir.

1.5.2. Ticari Krediler

Ticari kredi; ticari ve endüstriyel alanlarda faal durumdaki kuruluşlara, faaliyet ve yatırım nedeniyle gerekli fon kaynaklarının sağlanması için verilen kredi olarak tanımlanmaktadır (Sipahi, 2011: 50). İşletmeler çeşitli nedenlerle ticari kredilere mecbur kalırlar. Makine veya teçhizat modernizasyonu, ham maddenin tedariği, teknolojik inovasyon, işletmenin kapasite arttırımı veya stok finansmanı, maaşların ödenmesi, elektrik, su gibi işletmenin giderlerini oluşturan kalemler işletmenin öz sermayesi ile karşılanamayabilir. Bu nedenle işletmeler, giderlerini karşılamak ve ekonomik faaliyetlerinin durmaması amacıyla bankalardan fon kaynağı olarak ticari kredi talep etmektedirler. Ticari krediler, işletmelerin talepleriyle paralel vade süresi açısından farklılık göstermektedir. İşletmelerin kısa dönem satış gelirleri ile giderleri hep uyum göstermeyebilir ve bu durum işletmeler için fon ihtiyacı oluşturur. Bu fonlar çoğunlukla kısa vadeli ticari kredilerden sağlanmaktadır. Diğer taraftan işletmelerin, üretim kapasitelerini genişletmesi ve ekonomik istikrarını sürdürmesi için yatırım yapmaları

gerekmektedir (Kaban, 2017: 198). BDDK tarafından yayımlanan kredi türleri gelişimi örneği Şekil 3'te gösterilmektedir.

Şekil 3. Kredi Türleri Gelişimi Örneği

Kaynak: BDDK, 2021: 11

Şekil 3'teki kredi türlerinin gelişimine ilişkin grafik, BDDK tarafından yayımlanan Aralık 2021 dönemi raporunda; ticari ve kurumsal krediler 2.840 milyar ₺, KOBİ kredileri 1.074 milyar ₺ ve tüketici kredileri ve kredi kartları ise 987 milyar ₺ olarak gerçekleşmiştir (BDDK, 2021: 11). Şekil 3'teki dönem ve yıllar dikkate alındığında, en yüksek payın ticari ve kurumsal kredilere ait olduğu görülebilmektedir.

Bankalardan alınan ticari krediler, finansal sistem için önemli bir unsurdur ve işletmelere operasyonlarını, genişlemelerini ve yatırım faaliyetlerini desteklemek için gerekli fonları sağlar. Bu krediler, iş faaliyetlerini kolaylaştırarak ekonomik büyümeyi ve gelişmeyi teşvik etmede kritik bir rol oynar ve iş imkanları yaratır. Bankalardan alınan ticari kredilerin başlıca faydalarından biri, işletmeler için finansmanın mevcudiyetidir. Bankalar gibi kurumsal kreditoörlere yakın bağlar kurmak, fonların mevcudiyetini artırır. Bu, özellikle sınırlı kaynaklara ve kurumsal kredi geçmişi olmayan küçük işletmeler için önemlidir (Petersen & Rajan, 1994: 11). Ticari kredilerin mevcudiyeti, işletmelerin işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamasına, yeni projelere yatırım yapmasına ve büyüme fırsatlarını değerlendirmesine olanak tanır.

Mevcutun yanı sıra, kredi maliyeti de ticari kredi arayan işletmeler için önemli bir düşünce noktasıdır. Kredi maliyeti üzerindeki etkiler belki daha küçük olsa da bir kredi verenle kurulan kredi ilişkileri daha uygun koşullara yol açabilir. Çünkü kredi verenin, borçlunun krediye uygunluğu hakkında daha fazla bilgiye sahip olması ve dolayısıyla daha düşük faiz oranları ve daha esnek geri ödeme koşulları sunmaya daha istekli olması muhtemeldir. Öte yandan, birden fazla kredi verenden borç almak, kredi maliyetini artırabilir ve kredi mevcudiyetini azaltabilir (Petersen & Rajan, 1994: 8).

Borçlular ve kredi verenler arasında yakın bağların bulunduğu ilişki kredisi, bankalardan alınan ticari kredilerin önemli bir yönüdür. İlişki kredisi, kredi memurlarının zaman içinde "yumuşak" bilgi biriktirmesine dayanır. Bu yumuşak bilgi, borçlunun karakteri, itibarı ve sektör bilgisi gibi finansal olmayan faktörleri içerir. Kredi memuru, bu yumuşak bilginin deposu olarak hareket eder, bu da borçlunun krediye uygunluğunu değerlendirmede ve kredi ilişkisini yönetmede yardımcı olur. İlişki kredisini kolaylaştırmak için, bankalar küçük, yakın bağlantıları olan organizasyonlar olarak yapılandırabilirler (Berger & Udell, 2002: 6).

Bankalardan alınan ticari kredilerin mevcudiyetini ve maliyetini etkileyebilecek çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerden biri kredi piyasası rekabetidir. Bankalar arasındaki artan rekabet, ilişki kredisinin faydalarını azaltabilir, çünkü bankalar karlılık ve risk yönetimini ilişkiye dayalı kredilendirmenin önüne geçebilirler. Bu durum, ticari kredilerin mevcudiyetinin azalmasına ve maliyetinin artmasına neden olabilir. Öte yandan, daha az rekabetçi bir kredi piyasası, bankalara borçlularla uzun vadeli ilişkiler kurma ve sürdürme fırsatları sunabilir ve böylece daha uygun kredi koşullarına yol açabilir (Petersen & Rajan, 1994: 11).

Bankaların organizasyonel yapısı da ticari kredilerin mevcudiyeti ve maliyeti üzerinde etkili olabilir. Çalışmalar, bir bankanın büyüklüğü ve konsolidasyon düzeyi gibi organizasyonel yapılarının, kredi verme davranışlarını etkileyebileceğini göstermiştir. Örneğin, daha küçük ve daha az yönetim katmanına sahip bankalar, yumuşak bilgiye dayalı kredilendirmede daha başarılı olabilirler, çünkü borçluları daha iyi tanırlar ve yumuşak bilgiye dayalı kredi kararları alabilirler. Öte yandan, daha büyük bankalar daha çok standartlaştırılmış kredi uygulamaları ve kredi puanlama modellerine dayanabilirler,

bu da belirli borçlular için ticari kredilerin mevcudiyetini sınırlayabilir (Berger & Udell, 2002: 12).

Ticari banka kredileri ile faiz oranları arasındaki ilişki de dikkate alınması gereken önemli bir yöntemdir. Araştırmalar, ticari banka kredileri ile faiz oranı değişiminin neden-sonuç ilişkisi olduğunu göstermiştir. Faiz oranlarındaki değişiklikler, ticari kredilerin talebini ve arzını etkileyebilir. Örneğin, faiz oranlarının artması, işletmelerin borç almayı daha pahalı bulabileceği için kredi talebinde azalmaya neden olabilir. Tam tersi, faiz oranlarının düşmesi, borçlanmayı teşvik edebilir ve ticari kredilerin mevcudiyetini artırabilir (Igwemma vd., 2020).

Karşılanamayan krediler (NPL'ler), bankaların kredi verme davranışlarını etkileyebilecek başka bir faktördür. NPL'ler, ödenmeyen veya ödeme riski olan kredileri ifade eder. Çalışmalar, bankaların karlılığı ile NPL'ler arasında negatif bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bankaların yüksek düzeyde NPL'leri olması, karlılıklarını erozyona uğratabilir ve yeni krediler verme kapasitelerini sınırlayabilir. Bu nedenle, NPL'leri yönetmek ve azaltmak, sağlıklı bir kredi portföyünü sürdürmek ve ticari kredilerin mevcudiyetini sağlamak için önemlidir. Bankalardan alınan ticari krediler, işletmelerin operasyonlarını, genişlemelerini ve yatırım faaliyetlerini desteklemek için hayati öneme sahiptir. Bu krediler, işletmelere finansman mevcudiyeti sağlar ve ilişki kredilendirmede daha uygun koşullar sunabilir (Petersen & Rajan, 1994: 17). Bununla birlikte, ticari kredilerin mevcudiyeti ve maliyeti, kredi piyasası rekabeti, organizasyonel yapı, faiz oranları ve karşılanamayan krediler gibi faktörlerden etkilenebilir (Berger & Udell, 2002; Igwemma vd., 2020). Bu faktörleri anlamak, işletmeler ve politika yapıcılarının ticari kredi piyasasının verimli çalışmasını sağlamak ve ekonomik büyümeyi desteklemek için önemlidir.

1.6. Krediler İle İlgili Yasal Düzenlemeler

Dünya çapında yapılan kredi ayırımının merkezinde, temerrüt durumundaki iyileşme hızının ve boyutunun olduğu önceki kısımlarda belirtilmişti. Temerrüt durumu sadece ayırımın değil kredi ile ilgili tüm süreçlerin de en önemli noktalarından birini oluşturur. Kredi için dünya üzerinde yapılan düzenlemelere bakıldığında, spesifik amaçları her ne olursa olsun temelde sağlıklı bir kredi mekanizmasının işlerliği için gerçekleştirildikleri

görülür. Tüm ülkeler bu konuda çok sayıda yasal ve idari düzenlemeye giderek, krediye ilişkin mevzuat çerçeveleri oluşturmaktadır (Azzouza, 2021: 20).

Ülkemizde bu doğrultuda yapılan birçok yasal düzenleme aracılığıyla krediye ilişkin mevzuat oluşturulmuştur. Gelişen ve değişen finans şartlarına göre oluşturulan yasal mevzuat sürekli geliştirilirken, mevzuata uyum amacıyla krediye taraf kurumlar da idari düzenlemelerini buna göre geliştirmektedirler. Krediye ilişkin kanunlar, kararnameler ya da yönetmelikler ülkemizdeki yasal düzenlemeler arasında sayılabilir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), genelge ve talimatları ya da TCMB'nin genelge ve talimatları da benzer şekilde ülkemizdeki yasal düzenlemeler arasında sayılabilir. Tüm bunların oluşturduğu yasal mevzuata, kredi kurumları oluşturdukları ana sözleşme, iç yönerge gibi idari düzenlemelerle uyum sağlamaya çalışırlar. Oluşturdukları idari düzenlemeler ise, kredi politikalarına uygun şekilde içeride yayımladıkları uygulama talimatları veya genel mektup gibi düzenlemelerle yürürlüğe koyulmaktadır. Sağlıklı bir kredi mekanizması için ülkemizde oluşturulan ve yürürlükte olan Bankacılık Kanunu başta olmak üzere, seçilmiş bazı yasal düzenlemeler ve bunların öne çıkan hususlarına aşağıdaki bölümlerde değinilmeye çalışılmıştır (Özdemir, 2019: 71).

1.6.1. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ve Oluşum Süreci

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk bankası olan ve 1847 yılında kurulan İstanbul Bankası'ndan (Bank-ı Dersaadet) günümüze kadar uzanan süreçte, Türk Bankacılık Sistemi sürekli gösteren bir trende sahip olmuştur. Bu gelişimin ilk etabı, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar olan dönemdir. Cumhuriyetin kurulmasıyla yerli bankalara önem verilen bir dönem başlarken, 1933 yılından itibaren stratejik öneme sahip devlet banka sayılarının arttığı bir dönem yaşanmıştır. 1943 yılına gelindiğinde yaşanan gelişmeler dikkate alınarak yürütülen politikalarda değişikliğe gidilmiş ve özel bankaların önem kazandığı bir dönem başlamıştır. Dolayısıyla ilk bankanın kurulduğu yıldan 1960 yılına kadar olan süreçte Türk bankacılık sistemini, yaşanan gelişmelere politikaların belirlendiği 4 ayrı dönemde betimlemek mümkündür. 1960'lı yıllara gelindiğindeyse, sektörde devlet kontrolünün artırıldığı yeni ve planlı bir dönem başlatılmıştır. Bu planlı süreç 1980'li yıllara kadar uzanırken, bu dönemde banka kurulumları sınırlı hale getirilmiştir (Yetiz, 2016: 110-111).

1950'li yıllardan itibaren küresel olarak geliştirilen politika önerileri, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki hükümetlere finansal sektöre yönelik müdahaleci bir yapı oluşturmayı teşvik etmiştir. Devletin finansal sektöre yapacağı büyük müdahaleler ile kalkınmanın aktifleştirilmesi gerekliliği savunulmuştur (Andersen ve Tarp, 2003: 190). Devlet elini teşvik eden bu görüşlerin, ülkemizde 1960 ile 1980 arası dönemde uygulanan politikalar üzerinde de etkili olduğu düşünülebilir.

1970'li yıllara gelindiğinde devlet müdahalesi ile kalkınma modelleri eleştiri almaya başlarken, Bretton Woods sistemi olarak adlandırılan Uluslararası Para Sistemi de 1971 yılında çökmüştür. Bahse konu çöküşle beraber küresel piyasalarda finansal liberalizasyon süreci yaşanmaya başlamıştır. Finansal liberalizasyon başka bir ifadeyle serbestleşme üç temel üzerine kuruludur ve bu temeller; bankacılık sisteminin, mali piyasaların ve sermayenin serbestleşmesidir. Dolayısıyla geçmiş yıllarda uygulanan mali kısıtlama politikalarının etkileri sebebiyle, birçok ülkenin ekonomi sisteminde köklü reformlar gerçekleşmiştir (Azzouza, 2021: 20).

Ekonomide serbestleşmenin bu denli işlerlik kazanmasının ve buna yönelik düzenlemeler yapılmasının bankacılık sistemi üzerinde önemli etkileri olmuştur. Bankacılık sistemi temelinde bakıldığında kredi ile mevduat faiz oranları ve banka rekabetinin serbestleşmesi ana hat gelişmeler olarak sayılabilir. Bu gelişmeler, bankaların kaynak ve ürün çeşitliliğinin arttığı bir sistemi beraberinde getirmiştir (Yetiz, 2016: 112).

Finansal liberalizasyon sürecini, olumlu getirileri ile beraber oluşturduğu tehditleri de dikkate alarak değerlendirmek gereklidir. Liberalizasyon sürecinin doğru şekilde işlemesi için etkili bir düzenleyici yapının oluşturulması öncü bir koşuldur. Çünkü uygun olmayan bir düzenleyici yapı ile birleşen finansal liberalizasyon, oldukça sorunlu ekonomik sonuçları beraberinde getirebilir. Örneğin; finansal kırılganlığın artmasına sebep olabilen serbestleşme, bankaların riskli stratejilere yönelmesini kolaylaştırmakta ve yatırıma konu fonların da sosyal olarak verimsiz tahsisine neden olabilmektedir (Andersen ve Tarp, 2003: 192).

Bu çerçevede; küresel ölçekte hızla gelişim gösteren bankacılık sektörü, orantılı bir hızda düzenleme ve denetleme reformlarına sahne olmuştur. Ekonomik kırılganlıklarda göz önüne alındığında, ülkelerde düzenleyici ve denetleyici kurumların da kurulması zorunlu hale gelmiştir (Gündoğdu, 2014: 23-24). Liberalizasyon sürecinin dünya genelinde

meydana getirdiği bu gelişmelerle doğru orantılı olarak, 1980’li yıllar itibarıyla serbestleşme dönemi başlayan ölkemiz bankacılık sektörünün de denetimi önem kazanmıştır.

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren bankacılık sektörüyle ilgili altı farklı kanunun çıktığı Türkiye’de, kanunların yarısı 1980’den itibaren yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren yasalar aşağıda sıralanabilir:

- 1933 yılında çıkarılan 2243 sayılı Mevduatı Koruma Kanunu
- 1936 yılında çıkarılan 2999 sayılı Bankalar Kanunu,
- 1958 yılında çıkarılan 7129 sayılı Bankalar Kanunu,
- 1985 yılında çıkarılan 3182 sayılı Bankalar Kanunu,
- 1999 yılında çıkarılan 4389 sayılı Bankalar Kanunu ve
- 2005 yılında çıkarılan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu

1933 yılında çıkarılan kanun, bankaların mevduat kabulü için bulundurmaları gerekli sermaye tutarı üzerine yoğunlaşmıştır. Bahse konu kanunla getirilen hükümlerin yetersiz kalması üzerine, bazı ek düzenlemelerle birlikte kapsamı da genişletilerek 1936 yılındaki kanun çıkarılmıştır. Bankacılık sistemine yönelik denetim mevzuatları genişletilerek 7129 sayılı kanun çıkarılırken, tasarrufların korunması, bankaların kurulmasından tasfiyesine kadar uzanan süreçlerin denetlenmesi gibi amaçlarla da 1985 yılındaki yeni kanun oluşturulmuştur. 1999 yılında 4389 sayılı Bankalar Kanunu yayımlanırken, bu kanunla beraber bankacılık sistemi faaliyetlerinin tek bir elden takip edilmesi, denetiminin yapılması ve sonuçlandırılması maksadıyla BDDK kurulmuştur. 2005 yılına geldiğinde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu yürürlüğe konulurken, bankacılık krizi gibi bazı gelişmelerle beraber daha kapsamlı düzenlemelere ihtiyaç duyulması bu yeni kanunun düzenlenmesinde etkili olmuştur (Kölahi, 2013: 186-187).

Bu açılardan değerlendirildiğinde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’ndan önceki kanunların, bankacılık sistemini tam manasıyla düzenlemek için yeterli bir çerçeveye sahip olmadıkları ifade edilebilir. Ancak her bir kanun önemli bir eksikliği gidermek üzere oluşturulduğundan, bankacılık sistemimiz üzerinde önemli etkileri olmuştur. Örneğin; 4389 sayılı kanun, BDDK’nın kurulması açısından bankacılık sektörü üzerinde çok önemli bir etki oluşturmuştur.

Tam bu noktada, bankacılık sisteminin düzenlenme ve denetimi için idari otorite konusunda dünya genelinde farklı yaklaşımlar olduğunu belirtmek gerekir. Bankacılık sisteminin düzenlenmesi ve denetimi yetkisinin sadece ülke merkez bankasında olması veya ülkenin başka bir idari otoritesinde olması bu yaklaşımlardan ikisidir. Bir diğer seçenek ise hem merkez bankası hem de kurulmuş olan diğer idari otoritenin birlikte yürütmesidir. Belirtilen yaklaşımlar içerisindeki en önemli tartışma alanını merkez bankalarının yetki çerçevesi oluşturmaktadır. Öyle ki merkez bankalarının fiyat istikrarı gibi amaçları yanı sıra bankacılık sistemini de tek elden kontrol etmesi yürütülen politikalar açısından çelişkiler oluşturabilecektir. Bununla beraber merkez bankalarının bunu tek başına yürütmesinin ekonomide uyum açısından önemli olduğu, bir diğer bakış açısidir (Gündoğdu, 2017: 42).

Ülkemizde hali hazırda yürürlükte olan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na gelindiğinde ise, geçmiş kanunların dolduramadığı boşluk ya da eksik yönleri doldurmak adına birçok yenilik içerir halde düzenlendiği görülmektedir. Örnek olarak birkaç konuya değinilecek olursa; iç kontrol, risk yönetimi gibi sistemleri kapsayan iç sistem düzenlemeleri yanı sıra denetim komitesi ifadesi de ilk kez bu kanunda yer almıştır. Böylece denetime yapılan vurgu bu kanunla artırılırken, banka faaliyet alanları da açık ve şeffaf şekilde detaylandırılmıştır. Katılım Bankacılığına bu kanunda yer verilirken, bankaların türe göre yapabilecekleri işlemler de netleştirilmiştir. Güven unsuruna ilişkin olarak sırların saklanmasıyla birlikte itibarın korunması ve etik ilke konularının üzerinde de ilk defa bu kanunla durulmuştur (Gündoğdu, 2017: 43).

Yukarıda örneklendirilenlerin haricinde daha birçok yeni ve detaylı düzenlenmenin yer aldığı 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, bankaların kurulması, birleşmesi, bölünmesi gibi bölümleri içeren izne tabi işlemlerden kredi, risk grubu, özkaynaklar gibi konu bölümlerini barındıran koruyucu hükümlere kadar çok sayıda kısım ve alt bölümden oluşmaktadır. Tüm bu düzenlemelerle beraber aşağıda sayılan üç temel amaca ulaşılması hedeflenir:

- Faaliyetlerin konu olduğu finansal piyasalara yönelik güveni ve istikrarı sağlamak.
- Kredi işlemlerini kapsayan sisteme yönelik getirilen düzenlemelerle birlikte bu sistemin etkin şekilde çalışmasını sağlamak.

- Finansal sistemin taraflarından biri olan tasarruf sahiplerinin haklarının ve menfaatlerinin korunmasını sağlamaktır.

1.6.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kredi Düzenlemeleri ve Diğer Bazı Yasal Düzenlemeler

Kredi esaslarına yönelik düzenlemelerde Bankacılık Kanunu temel alınmakla birlikte, ekonomik hayat içerisindeki gelişmeler krediyi düzenleyen esas ve usullerin de sürekli gelişmesine sebep olmaktadır. Bu doğrultuda kredi sistemine yönelik hüküm içeren muhtelif sayıda yönetmelik, tebliğ, BDDK ile TCMB'nin genelge ve talimatları, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tanzim kararları gibi düzenlemeler yapılmıştır. Bankacılık Kanunu ile birlikte yapılan tüm bu düzenlemeler, sektör faaliyetlerinin sağlıklı işleyişi açısından tek başına yeterli gelmemektedir. Çünkü sektörün doğrudan etki alanı dışında dolaylı bir etki alanı da mevcuttur. Bu açıdan bankacılık sektörünü etkileyen tüm unsurların tabii olduğu sistemi düzenleyen kanunlar da kredi mekanizmasına etki edebilmektedir (Deveci, 2019: 61).

Ticari hayatı düzenleyen 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), bankacılık faaliyetlerine etki eden kanunlara örnek gösterilebilir. Ticaret şirketlerine ilişkin genel hükümlerin yer aldığı maddeler başta olmak üzere, ticaret sicilinden ticaret unvanına kadar TTK'da yer alan birçok madde kredi mekanizması içerisinde kendisine yer bulabilmektedir. Fakat muhtemel risklerin değerlendirilmesi üzerine mevcut kredilerin tasfiyesine kadar uzanan süreçleri tetiklemesi ya da ek taahhütler alınması gibi daha yoğun operasyonel yükler oluşturması sebebiyle, şirketlerin birleşmesi, bölünmesi, tür değiştirmesi gibi maddeleri ön plana çıkmaktadır (Deveci, 2019: 62).

Ticari şirketlerin birleşmesi, bölünmesi ve tür değiştirmesinde TTK'nın 134. maddesinden 194. maddesine kadar olan hükümler uygulanır. Belirtilen hükümler çerçevesinde kredili bir firmanın birleşmeye gitmesi, bölünmesi veyahut tür değiştirmesi karşısında farklı operasyonlar yürütülebilmektedir. Hatta bir şirketin bölünme ya da birleşme şekli dahi alınacak kredi kararını etkileyebilecektir. Burada kredi veren tarafın karşılaşması muhtemel riskleri değerlendirmesi, kredi sürecinin gidişatını belirlerken temel etken olarak görülebilir (Deveci, 2019: 64).

Yukarıda bahsedilen süreci örneklendirmek gerekirse; TTK'nın 159. maddesinden 179. maddesine kadar olan kısmı şirketlerin bölünmesine ilişkin hükümleri barındırır. Bunlardan 159. maddede bir şirketin kısmi ya da tam bölünmesine dair hükümler yer almaktadır. Söz konusu 159. Maddede (Deveci, 2019: 65);

“(1) Bir şirket tam veya kısmi bölünebilir.

a) Tam bölünmede, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler. Tam bölünüp devrolunan şirket sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir.

b) Kısmi bölünmede, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur.” denilmektedir.

TTK'nın 159. maddesinde belirtildiği üzere, bir şirketin bölünmesinde kısmi ya da tam bölünme söz konusu olabilmektedir. Böyle bir ayrımın oluşturduğu hukuki sonuçlar dikkate alınarak, banka tarafından bölünmeye giden kredili bir firmaya uygulanacak işlemler de değişiklik gösterecektir. Tam bölünme yoluna giden şirket hukuken sona erdiğinden, bankaların yeni kredi ilişkisine girmesi mümkün olmayacaktır. Bu durumda mevcut risklerin tasfiyesi yolu izlenecek, açılmış limitler de iptal edilecektir. Kısmi bölünmeye uğrayan firma ile yeni bir kredi ilişkisi kurulması ise, bankaların risk değerlendirmesi süreçlerine göre şekillenecektir. Aslına bakıldığında risk değerlendirme süreci birleşme, tür değiştirme hatta unvan değişikliği gibi diğer durumlar için de kritik önem taşır. Burada yapılacak risk değerlendirmesine göre ek bilgi, belge veyahut teminatla kredi ilişkisi sürdürülebilecekken, gerek duyulması halinde kredinin tasfiyesine de karar verilebilecektir (Deveci, 2019: 68).

Kredi süreçlerine yönelik diğer yasal düzenlemelere bakıldığında ise, 1567 sayılı kanuna göre kararlaştırılan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar karşımıza çıkmaktadır. Yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışından TL ya da döviz kredi temin esasları bu kararın 17. maddesi ile düzenlenmektedir. Bu madde ile birlikte döviz geliri olmayan yurtiçi yerleşiklerin döviz kredisi kullanımı yasaklanırken, döviz geliri şartının aranmadığı istisnai durumlar yine aynı maddede belirtilmiştir. Yurtiçinden temin edilen

döviz kredilerine ilişkin esaslar ise, bahse konu kararın 17/A maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu madde ile döviz geliri olmayan yurtiçi yerleşiklerin yurtiçinden döviz kredisi kullanımını da yasaklanmıştır. İstisnai durumları yine aynı maddede belirtilirken, döviz geliri olanların kullanım usul ve esasları bu maddede detaylandırılmıştır. Son olarak kararın 18. maddesi, yurtiçi yerleşiklerin yurtdışından sağlayacakları ya da yurtdışına yönelik verecekleri teminat mektubu gibi gayri nakdi kredi temin esaslarını içermektedir (Deveci, 2019: 70).

Bankacılık faaliyetlerine etki eden kanunlara bir diğer örnek için 5033 sayılı Karşılıksız Çek ve Protestolu Senetler ile Kredi ve Kredi Kartları Borçlarına İlişkin Kayıtların Dikkate Alınmaması Hakkında Kanun verilebilir. Bu kanunda; 23.12.2003 tarihinden önce ödenmesi gereken ancak aksayan nakit ya da gayri nakit kredi geri ödemeleri ile birlikte karşılıksız çek, protesto edilmiş senet, kredi kartı ve diğer kredi borçlarına ilişkin kayıtların silinmesine dair düzenlemeler yer almaktadır. Buna göre, 31.03.2004 tarihine kadar ilgili borçların ödenmesi ya da yeniden yapılandırıldığında borcun tamamen ödenmesiyle birlikte TCMB bünyesindeki kayıtların silineceği ve bu andan itibaren kredi gibi bankacılık işlemlerinde dikkate alınmayacağı belirtilmektedir (Deveci, 2019: 71).

Bahse konu kanun ile aynı doğrultuda bir kanun da 2009 yılında yayımlanmış olup, 5834 sayılı bu kanunla ise 28.01.2009 tarihinden önceki kayıtların temizlenmesi amaçlanmıştır. Gerek 5033 gerekse 5834 sayılı kanunlarla beraber, işaret edilen dönemleri takip eden süreçlerde sağlıklı bir kredi sistemi oluşturulmasının önü açılmaya çalışılmıştır. Kanunların getirdiği sicil affından faydalanamayan ya da sonraki süreçlerde çek kullanım yasaklısı olan, nakdi ya da gayri nakdi kredi geri ödemelerini geciktiren ve/veya geri ödeme güçlüğü yaşayan, açık protestolu senetleri bulunan, icra takibi başlatılmış olan ya da benzeri farklı bir olumsuzluğa sahip olanların krediye erişimleri kısıtlı haldedir. Bu durumların mevcut olduğu durumlarda bankalar politika gereği kredi açmadığı gibi kullandırım sonrası bu hallerden birinin oluşması halinde de bankalar risk tasfiyesine gidebilmektedir (Deveci, 2019: 72).

Toparlamak gerekirse, tüm bu ve bunlar gibi düzenlemeler sağlıklı bir kredi sistemine hizmet etmektedir. Örneğin; TL'nin değerinin korunması maksadı taşıyan 32 sayılı karar, döviz geliri olmayan firmaları kredi kullanımlarında kur riskine karşı korumakta ve bu yönüyle sağlıklı bir kredi sistemi açısından önem arz etmektedir. Yine 5411 Bankacılık

Kanunu'na dayalı “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik”, “Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, “Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik” sağlıklı bir kredi sistemi için çıkarılmış olan çok sayıda yönetmelikten birkaçıdır (Deveci, 2019: 74).

İKİNCİ BÖLÜM: BANKACILIKTA KREDİ RİSKİ VE YÖNETİMİ

2.1. Bankacılıkta Risk Kavramı

Risk, belirsizlikten kaynaklanan ve beklenmeyen sonuçların gerçekleşme olasılığını ifade eder. Risk yönetimi, bu belirsiz durumlara karşı önlemler alarak olumsuz etkilerini minimize etmeyi hedefler. Bankacılıkta risk, bir bankanın zarara uğrama olasılığını ifade eder. Bankalar, kredi riski, piyasa riski, faiz oranı riski, likidite riski gibi çeşitli risk türleri ile karşı karşıya olabilirler. Risk yönetimi, bankaların bu risklere karşı duyarlılığını azaltmak ve olası zararları minimize etmek için çeşitli politika ve prosedürlerin uygulanmasını içerir. Bankacılık sektörü, asli fonksiyonu olan tasarruf sahiplerinden fon ihtiyacı olan kesimlere finansal aracılık faaliyeti yürütmektedir. Bu faaliyetler, reel sektöre finansman sağlamak gibi önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, bankaların risk almaması mümkün değildir. Bankalar, mevduat kabul ederek ve kredi vererek kaydi para yaratma mekanizmasının önemli bir aktörüdür. Dolayısıyla, bankaların risk yönetimi sürecindeki temel amacı, sahip oldukları sermayeyi etkin bir şekilde kullanarak faaliyetlerini sürdürmek ve likidite sorunu yaşamadan yüksek tutarda zarar etmeyi engellemektir. Bankalar, risk yönetimi sürecinde, riskleri en aza indirmek, önlemek veya yönetmek için çeşitli stratejiler ve araçlar kullanmaktadırlar. Bu araçlar arasında risk analizi, stres testleri, sermaye yeterliliği yönetimi, likidite yönetimi, kredi riski yönetimi, piyasa riski yönetimi ve operasyonel risk yönetimi gibi yöntemler yer almaktadır (Altıntaş, 2020: 28-29).

2.2. Bankacılıkta Risk Türleri

2.2.1. Kredi Riski

Sermaye tutarının belirlenmesi, bankaların risk yönetiminde önemli bir yer tutar. Bankalar, sermaye seviyelerini belirlerken, hem regülatörlerin belirlediği minimum sermaye yeterlilik oranlarına uygun olmak zorundadırlar, hem de kârlılıklarını ve rekabet güçlerini korumak istedikleri için yeterli bir sermaye tutarına sahip olmak isterler. Beklenen kayıp, bankaların karşılık ayırdığı potansiyel zararlardır. Bankalar, kredi verirken veya diğer finansal faaliyetlerde bulunurken, belirli bir oranda zarar etmeyi beklerler ve buna göre karşılık ayırırlar. Bu kayıplar, bankaların normal iş faaliyetleri sırasında beklenen zararlardır ve bankaların karşılık ayırmaları gereken tutarı

belirlemelerine yardımcı olur. Beklenmeyen kayıp ise, beklenenin ötesinde veya tahmin edilenden daha büyük kayıplardır. Bu kayıplar, öngörülemeyen olaylardan veya risklerden kaynaklanabilir. Bankalar, beklenmeyen kayıpları karşılamak için yeterli miktarda sermayeye sahip olmalıdır. Bu nedenle, bankaların optimal sermaye düzeyi, beklenmeyen kayıpları karşılayacak kadar bir tutar olup, ekonomik sermaye olarak adlandırılır. Ekonomik sermaye, bankanın faaliyetlerinden kaynaklanan riskleri yönetmek için ayırdığı sermaye tutarını ifade eder (Altıntaş, 2020: 56-57).

Bankaların karşı karşıya kaldıkları birçok risk olmakla birlikte sermaye yeterliliği hesabına nicel olarak dahil olanlar; kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk (faaliyet riski)'dir. Bunların dışında bankaların faaliyetlerine etkin bir biçimde devam edebilmeleri için yönetmesi gereken bir diğer önemli risk, likidite riskidir.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin (SME'ler) kredi değerliliğini analiz etmek için Altman (2005), özel olarak bir başarısızlık tahmin modeli geliştirdi. Model, finansal ölçümleri kullanır ve varsayımsal regresyon tekniğini kullanarak temerrüt olasılıklarını tahmin etmek için kullanır. Çalışma, Altman'ın modelinin, genel kurumsal modellere göre daha yüksek örnek dışı tahmin gücüne sahip olduğunu bulmuştur.

Gordy (2003), puanlama temelli banka sermaye kuralları için bir risk faktörü modeli önermiştir ve bu model, portföy düzeyinde çeşitlendirilmemiş öznel risk için eklemeli ücretleri dikkate almaktadır. Araştırma, sistematik risk faktörlerine maruz kalma ve asimptotik değer riski (VaR) konverjans oranlarını kredibilite riski modellemesinde dikkate alınmanın önemine dikkat çekmektedir.

Kredi riski bankacılıkta en önemli risktir ve etkili kredi riski yönetimi, bankaların karlılığı ve sürdürülebilirliği için hayati öneme sahiptir. Bu çalışma, kredi riskinin doğru ölçümü ve verimli yönetiminin, bankacılık operasyonlarının karlılığını ve sürdürülebilirliğini sağlamak için gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Araştırmalar, kredi riski değerlendirmesinin ticari bankaların finansal performansı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Çalışma, bankaların karlılığını artırmak ve özsermaye ve varlıklar üzerinde daha yüksek getiri sağlamak için kredi riski değerlendirme süreçlerini geliştirmelerinin gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Ampirik veriler, kredi riskinin özellikle temerrüde düşen kredilerle ölçüldüğünde, banka karlılığı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Kredi riskini ve banka performansı üzerindeki

etkisini belirlemede varlık kalitesi, kredi büyümesi, banka sermayesi, likidite ve karlılık gibi faktörler önemli rol oynamaktadır (Altıntaş, 2020: 58-59).

Etkili kurumsal yönetim uygulamaları, uygun risk yönetimi yapıları dahil, bankacılık sektöründeki kredi riskini azaltmaya yardımcı olabilir. Bu çalışma, varlık kalitesi, kredi büyümesi ve karlılık gibi banka özgü faktörlerin, kredi riski yönetimi üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. Kredi riski açıklaması, şeffaflığı artırma ve paydaşların bir bankanın kredi riski maruziyetini değerlendirmesine olanak tanıma konusunda önemli bir rol oynar. Bu çalışma, bankaların risk ve sermaye raporlarında kapsamlı ve doğru kredi riski bilgisi açıklamasının önemine vurgu yapar. Kredi riski, bankalar için kritik bir endişedir ve etkili kredi riski yönetimi, istikrarları ve karlılıkları için önemlidir. Bu makale, bankacılık sektöründeki kredi riskini kapsamlı bir şekilde analiz ederek, kredi riski modellemesi, risk yönetimi stratejileri ve kredi riskinin banka performansı üzerindeki etkisini vurgulamaktadır (Altıntaş, 2020: 61).

2.2.2. Piyasa Riski

Piyasadaki fiyatların oynaklığı veya volatilitesi, bankaların risk yönetiminde dikkate alınması gereken önemli bir faktördür. Faiz oranları, döviz kurları, hisse senedi fiyatları ve emtia fiyatları gibi finansal piyasa değişkenlerindeki oynaklık, bankaların finansal varlık portföylerinin değerini etkileyebilir ve bankaların maruz kaldığı riski artırabilir (Bolgün ve Akçay, 2016: 288). Faiz oranı riski, kur riski, hisse senedi riski ve emtia riski, piyasa riskinin alt bileşenlerini oluşturur.

Faiz oranı riski, bankaların faiz oranlarındaki değişimlerden kaynaklanan olumsuz etkilerini ifade eder. Bankaların uzun vadeli varlıklarının (aktif) ve kısa vadeli yükümlülüklerinin (pasif) vade ve fiyatlama uyumsuzlukları, faiz oranlarındaki değişimlerle birlikte bankaların bilançosunda risk yaratır. Özellikle ikincil tahvil piyasasında faizlerin yükselmesi durumunda, bankaların uzun vadeli devlet iç borçlanma senetleri ve özel sektör tahvilleri gibi faiz duyarlı varlıklarının değeri düşebilir. Bu durumda, bankaların aktiflerinde değer kaybı yaşanabilir ve bankalar zarara uğrayabilir. Aynı zamanda, bankaların kullandığı uzun vadeli kredilerin fonlamasını kısa vadeli ve faizleri değişken olan mevduat, repo gibi kaynaklarla yapması durumunda, mevduat ve repo faizlerindeki yükselişler neticesinde de zarar edebilirler. Benzer şekilde, bankaların

portföylerinde alım-satım amaçlı tutmadığı tahvilleri, pasiflerindeki değişken faizli ve kısa vadeli ürünlerle fonlamaları durumunda da aynı riskle karşılaşabilirler. Faiz oranı riski, özellikle ekonomik daralma dönemlerinde ve likiditenin azaldığı, kısa vadeli faiz oranlarının yükseldiği finansal kriz durumlarında bankalar için ciddi bir mali sorun olabilir. Bu nedenle, bankalar, faiz oranı riskini yönetmek için etkili risk yönetim stratejileri kullanmalı, faiz duyarlı varlık ve yükümlülüklerini dikkatlice izlemeli ve bilanço uyumsuzluklarını minimize etmek için uygun önlemler almalıdır (Altıntaş, 2020: 59).

Kur riski, döviz kurlarındaki dalgalanmaların bankaların kârını ve sermayesini etkileyebilecek olasılığını ifade eder. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ulusal para birimi rezerv para niteliğinde olmadığından ve serbest döviz kuru rejimine sahip olduğundan, bankalar için kur riski daha büyük bir önem taşır. Bankaların döviz cinsinden varlıkları ile döviz cinsinden yükümlülüklerini karşılayabilme derecesi, kur riskini yönetme açısından önemlidir. Finansal istikrardan sorumlu kamu otoriteleri ve/veya merkez bankaları, bankacılık sektörünü düzenleyip denetlerken, bankaların bilanço içi ve bilanço dışı toplam yabancı para net genel pozisyonlarını, özkaynaklarına oranına belirli üst sınırlar getirerek, bankaların yüksek seviyede döviz açık pozisyonu taşımalarını engellemeye çalışabilirler. Bu tedbirler, bankaların kur riskini yönetmelerini ve aşırı döviz açık pozisyonu taşımalarının potansiyel risklerini azaltmayı hedefler. Bankalar, kur riskini etkin bir şekilde yönetmek için çeşitli finansal araçlar kullanabilir, örneğin vadeli döviz sözleşmeleri, opsiyonlar, döviz swapları gibi. Kur riski, uluslararası faaliyet gösteren bankaların karşılaşabileceği önemli bir risk faktörüdür ve etkin risk yönetimi politikaları bu riskin etkilerini minimize etmede önemlidir (Bolgün ve Akçay, 2016: 290).

Hisse senedi riski, bir bankanın portföyünde bulunan yerli ve yabancı şirket hisse senetlerinin fiyatlarının oynaklığından kaynaklanan zarar etme ihtimalini ifade eder. Gelişmekte olan ülkelerde sermaye piyasalarının yeterince gelişmemiş olduğu, işlemlerin düşük likidite düzeyinde gerçekleştiği durumlarda, hisse senedi riski bankalar için önemli bir risk faktörü olabilir. Hisse senetleri, piyasalardaki dalgalanmalara, şirketlerin performansına, sektör ve ekonomiye ilişkin faktörlere bağlı olarak değerlerinde oynaklık gösterebilir. Bu oynaklık, bankaların hisse senedi portföylerindeki değerlerini etkileyerek zarar etme riskini artırabilir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, sermaye piyasalarının likiditesinin düşük olması ve işlem hacimlerinin sınırlı olması nedeniyle hisse

senetlerindeki fiyat oynaklığı daha yüksek olabilir. Gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren bankalar için hisse senedi riskini yönetmek önemlidir. Bankalar, portföylerini çeşitlendirerek riski dağıtabilir, stop-loss ve limit emirleri gibi risk yönetimi araçlarını kullanabilir, portföylerindeki riski düzenli olarak değerlendirebilir ve risk toleranslarına uygun stratejiler geliştirebilirler. Ayrıca, güncel ekonomik ve piyasa koşullarını yakından takip ederek, doğru risk yönetimi politikalarını uygulamak, hisse senedi riskini minimize etmede önemlidir (Bolgün ve Akçay, 2016: 291).

Emtia riski, bir bankanın portföyünde bulunan altın, gümüş, petrol, doğalgaz gibi değerli madenler veya enerji kaynaklarına dayalı yatırım araçlarından kaynaklanan fiyat oynaklığı nedeniyle zarar etme ihtimalini ifade eder. Emtia riski, piyasa riski bileşenleri içinde genellikle daha düşük bir etkiye sahip olsa da, yine de bankaların portföylerini etkileyebilir ve potansiyel zararlar doğurabilir. Değerli madenler ve enerji kaynakları gibi emtiaların fiyatları, genellikle arz ve talep dengelerine, jeopolitik faktörlere, ekonomik gelişmelere ve diğer piyasa koşullarına bağlı olarak dalgalanabilir. Bu dalgalanmalar, bankaların emtia tabanlı yatırımlarının değerini etkileyebilir ve zarar etme riskini artırabilir. Bankalar, emtia riskini yönetmek için çeşitli stratejiler kullanabilir. Örneğin, portföylerini çeşitlendirebilir, riskten korunma (hedging) stratejileri uygulayabilir veya emtia piyasalarına ilişkin dikkatli analiz ve tahminler yapabilir. Ayrıca, regülatörler ve merkez bankaları da emtia riskini denetleyebilir ve bankaların emtia tabanlı yatırımlarını sınırlayıcı düzenlemeler veya sınırlamalar getirebilir. Emtia riski, özellikle emtiaların önemli bir rol oynadığı sektörlerde faaliyet gösteren bankalar için dikkate alınması gereken bir risk faktörüdür. Emtia fiyatlarının oynaklığı, bankaların finansal performansını ve kararlılığını etkileyebilir, bu nedenle etkili risk yönetimi politikaları ve düzenleyici önlemler, emtia riskini minimize etmeye yardımcı olabilir (Altıntaş, 2020: 61-62).

2.2.3. Likidite Riski

Likidite riski, bankaların nakit çıkışlarını tam olarak ve zamanında karşılayacak seviyede nakit mevcuduna ve/veya nakit girişine sahip olmaması durumunu ifade etmektedir. Kaynak kullandırımı ile fonlama arasındaki vade uyumsuzluğu nedeniyle banka, yükümlülüklerini yerine getiremeyebilir ve bazı varlıklarını piyasadaki rayiç fiyatların çok altında elden çıkarma durumuyla karşılaşabilir (Altıntaş, 2020: 40). Vade riski, bir

bankanın aktif ve pasif taraflarındaki vade uyumsuzluğu nedeniyle ortaya çıkar. Aktif tarafta bulunan kredilerin tahsil süreleri, mevduatın veya diğer yabancı kaynakların vadesinden daha uzun olması durumunda vade uyumsuzluğu ortaya çıkar. Bu durumda, banka kullandığı kredilerin geri ödemelerini tahsil etmek için mevduat veya diğer kaynaklara olan ihtiyacını karşılamakta zorlanabilir.

Likidite risk, özellikle finansal krizlerde bankaların varlıklarını elden çıkarma zorunluluğunda kalması ve bu varlıkların piyasada değer kaybetmesi sonucu bankanın likidite sıkışıklığına düşmesi nedeniyle önemli bir risktir. Bu durumda banka, yükümlülüklerini yerine getiremeyebilir ve hatta iflas edebilir. Basel III düzenlemeleri ile bankaların likidite yönetiminde daha sıkı standartlara uyması ve yeterli likidite tamponu bulundurması gerektiği belirtilmiştir (Ünal ve Altın, 2010: 274).

Demirbank'ın 2000 yılında yaşadığı batış, likidite riskinin bankalar için ne kadar kritik bir öneme sahip olduğunu gösteren bir örnektir. Demirbank, faiz oranlarının düşeceği beklentisi ile portföyünde yüksek miktarda devlet iç borçlanma senedi bulundurarak Hazineyi fonlamaya yönelmiş, ancak varlıklarının ortalama vadesi bir yılın üzerindeyken, yükümlülüklerinin ortalama vadesi çok daha kısa süredeydi. Bu durum, vade uyumsuzluğu yaratmış ve Demirbank, kasım ayında yaşanan likidite krizinde yükümlülüklerini yerine getiremeyerek Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir. Bu olay, bankaların likidite riskini doğru yönetmenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Likidite riski, bankaların nakit çıkışlarını zamanında ve tam olarak karşılayacak düzeyde likidite mevcudiyetine sahip olmama durumunu ifade eder. Bankalar, vade uyumsuzluğu riskini minimize etmek için varlıklarının ve yükümlülüklerinin vadesini dikkatli bir şekilde yönetmeli, yeterli likidite tamponu bulundurmalı ve kriz durumlarına karşı stres testleri yaparak likidite riskini yönetmelidir. Aksi takdirde, likidite sıkışıklığı yaşanabilir ve bankanın faaliyetlerini sürdürebilme yeteneği risk altına girebilir, hatta iflas gibi ciddi sonuçlarla karşılaşabilir. Bu nedenle, bankaların etkili bir likidite riski yönetimi stratejisi izlemeleri hayati önem taşımaktadır (Ünal ve Altın, 2010: 275).

2.2.4. Operasyonel Risk

Uluslararası Swap ve Türevler Birliği (International Swaps and Derivatives Association - ISDA), İngiliz Bankacılar Birliği (British Bankers' Association - BBA) ve Risk Yönetim Birliği (Risk Management Association - RMA) gibi finansal sektör kuruluşlarına göre operasyonel risk, bir kurumun iç süreçlerinden, sistemlerinden ve insan kaynaklarından kaynaklanan yetersizlikler veya başarısızlıklar, aynı zamanda kurum dışından kaynaklanan zararlar olarak tanımlanmaktadır (Strzelczak, 2007: 12). Operasyonel risklerin kaynakları hem kurum içi hem de kurum dışı olabilir. Kurum içi riskler, örneğin personel kaybı, hatalı kontrol, hatalı sistemler ve işlemlerden kaynaklanabilirken, kurum dışı riskler deprem, yangın, terörizm, hırsızlık, dolandırıcılık gibi doğal afetler veya insan kaynaklı olaylardan kaynaklanabilir. Bu nedenle, kurumlar operasyonel riskleri yönetirken hem iç hem de dış risklerin farkında olmalı ve uygun önlemleri almalıdır. (Moosa, 2007: 167; Strzelczak, 2007: 12; Van den Brink. 2001: 12). Operasyonel riskte diğer önemli husus da performans birimi tarafından, kredi ve pazarlama biriminde çalışan personele verilen hedeflerdir. Hedef baskısının artması, personel üzerinde baskı oluşturacağı gibi aynı zaman da personelin hedefleri tutturmak amacıyla etik olmayan davranışlara yönelmesine sebebiyet verebilir. (Soygür & Aydın, 2018: 351), Etik olmayan davranışlar ile hazırlanan kredi raporlarında, kredi geri ödeme gücü düşük kişilerin, ödeme gücü yüksek gibi gösterilmesiyle, kredi kullanımından sonra kredinin ödenememesinin hem bankaya hem de müşteriye karşı yaratacağı olumsuz etkileri kaçınılmaz olacaktır.

2.2.5. Döviz Kuru Riski

Döviz kuru riski, bir kurumun veya bireyin, yabancı para birimlerindeki dalgalanmalardan dolayı ortaya çıkabilecek kâr veya zarar riskidir. Bir kurumun veya bireyin kendi yerel para birimi karşısında diğer para birimlerinin değerinin artması veya değer azalması durumunda, finansal tablolarında, nakit akışlarında ve karlılıkta değişiklikler meydana gelebilir. Özellikle uluslararası ticaret yapan şirketler, yabancı para birimlerindeki dalgalanmaların etkilerine karşı döviz kuru riskini yönetmeye dikkat etmelidir. Bu riski yönetmek için farklı stratejiler ve enstrümanlar kullanılabilir, örneğin

vadeli işlemler, opsiyonlar, para swapları gibi finansal enstrümanlar kullanılabilir (Ünal ve Altın, 2010: 278).

Döviz kuru dalgalanmaları sadece bir ülkenin ekonomik faaliyetlerini etkilemekle kalmaz, aynı zamanda piyasalarda faaliyet gösteren firmaların performansını da etkileyebilir. Döviz kuru dalgalanmaları, özellikle dış ticaret yapan şirketlerin mali tablolarını, nakit akışlarını ve karlılıklarını etkileyebilir (Williams, 2018: 2). Döviz kurundaki dalgalanmaların ortaya çıkmasında faiz oranlarındaki belirsizlik, vergi belirsizliği, ekonomik ve siyasal politikalar belirleyici olmaktadır (Chandrakumaramangalam, 2012: 9). Piyasada aktif olan birçok firma gibi bankalar da döviz kurundaki değişimlerden etkilenir ve bu değişimler bankaların varlıkları üzerinde etkili olur (Apak ve Atay, 2009: 170-171; Chamberlain ve diğerleri, 1997: 872).

2.3. Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Süreçleri

2.3.1. Risk Yönetim Süreci

Bankacılık sektöründeki risk yönetimi; likiditede dengenin temini, kârın maksimum düzeye çıkarılması ve faaliyetlerin devamlılığının sağlanması amacıyla maruz olunan riskleri en aza indirmeyi veya kontrol altında tutmayı hedefleyen bir dizi politika ve uygulamayı ifade eder. Bankaların iç sistemleri ve içsel sermaye yeterliliği değerlendirme süreci hakkında yönetmeliğinin 35. maddesine göre; risk yönetimi sistemi, bankanın gelecekteki nakit akımlarının içerdiği riskleri, aynı zamanda faaliyetlerinden ve işlemlerinden kaynaklanan riskleri, konsolide ve konsolide olmayan bazda tanımlamaya, ölçmeye, raporlamaya, izlemeye ve kontrol altına almaya yönelik belirlenen politika, uygulama usulü ve limitlerle uyumlu olarak oluşturulmalıdır. Uygun ve etkili bir risk yönetimi sistemi tesis etmek için bankaların, faaliyetlerinden kaynaklanan riskleri farklı boyutlarda kontrol etmeye yönelik yeterli politika, uygulama usulü ve limitlere sahip olması gerekmektedir. Aynı zamanda risk yönetimi faaliyetleri, mevzuatta belirtilen hükümlere uygun olarak tanımlanmalıdır. Ayrıca, bir bankanın büyüklüğü ve faaliyetlerinin karmaşıklık düzeyi dikkate alınmalı ve risk yönetimi sürecinin bu özel gereksinimlere uygun olması sağlanmalıdır (Altıntaş, 2006: 2-3).

Bankacılık sektöründeki risk yönetimi süreci; riskin tanımlanması, riskin ölçülmesi, uygulama ile riskin izlenmesi ve değerlendirilmesi olarak dört aşamadan oluşur. Bankaların iç sistemleri ve içsel sermaye yeterliliği değerlendirme süreci hakkındaki yönetmeliğin 37. maddesi, risk yönetimi sürecinde yer alan faaliyetleri şu şekilde vurgular: zamanında ve kapsamlı risk tanımlama, risk ölçümü, risk izlemesi ve risk kontrolü ve raporlama. Bankacılık sektörü, fonları hareketlendirme ve finansal hizmetler sağlama gibi ekonomide önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, bankalar kredi riski, piyasa riski, operasyonel risk ve likidite riski gibi çeşitli risklere maruz kalırlar. Bu riskleri hafifletmek ve finansal istikrarı sağlamak için bankalar, risk yönetimi sürecini benimserler; riskleri tanımlama, değerlendirme ve yönetme adımlarını içerir (Altıntaş, 2006: 4).

Bankacılıktaki risk yönetiminin önemli bir yönü, risk alışını etkileyen faktörleri anlamaktır. Laeven ve Levine (2009), bankaların risk alışını, sahiplik yapılarını ve ulusal banka düzenlemelerini içeren kuramların ampirik bir değerlendirmesini gerçekleştirdi. Banka risk alışının, her bankanın kurumsal yönetim yapısı içinde hissedarların karşılaştırmalı gücüyle pozitif şekilde değiştiğini bulmuşlardır. Ayrıca, banka riski ile sermaye düzenlemeleri, mevduat sigorta politikaları ve banka faaliyetlerine getirilen kısıtlamalar arasındaki ilişkinin her bankanın sahiplik yapısına bağlı olarak kritik önem taşıdığını saptamışlardır.

Düzenlemelerin ve yönetim yapılarının, bankaların risk yönetimi uygulamalarını şekillendirmede önemli bir rolü vardır. Laeven ve Levine (2009), aynı düzenlemenin banka risk alışını farklı şekillerde etkilediğini, bankanın kurumsal yönetim yapısına bağlı olarak farklı sonuçlar doğurduğunu bulmuşlardır. Düzenlemelerin risk üzerindeki etkisini değerlendirirken sahiplik yoğunluğunu dikkate almanın önemini vurgulamışlardır. Benzer şekilde, Häger ve Vormeland (2013), bankacılık sektöründe risk analiz ve yönetimine temel teşkil eden risk perspektifinin etkisine dikkat çekmişlerdir.

Muhasebe bilgileri, bankaların risk yönetimi sürecinde hayati bir rol oynar. Osemy (2021), Suudi bankalarında dijital hizmetler altında muhasebe bilgilerinin risk yönetimindeki rolünü inceledi. Çalışma, muhasebe bilgilerinin kullanımı ile bankacılık sektöründeki riskleri azaltma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu

ortaya koymuştur. Ayrıca, Osemy (2021), muhasebe bilgilerinin kullanımı ile risk yönetiminde olumlu ve güçlü bir korelasyon olduğunu bulmuştur.

Operasyonel risk yönetimi, bankacılık sektöründe büyük öneme sahiptir. Sobanova ve Kudinska (2022), bankaların dolandırıcılık faaliyetlerini önlemesi, işlemlerdeki hataları en aza indirmesi, süreçleri otomatikleştirmesi ve veri güvenliğini artırması gerektiğini vurgulamışlardır. Operasyonel risk prosedürlerini ihmal etmek veya uygun kontrol mekanizmalarını uygulamamak, beklenmedik kayıplara, memnuniyetsiz müşterilere ve düzenleyici yaptırımlara yol açabilir, ki bu da bir bankanın itibarına ciddi zarar verebilir.

Yapay zekâ ve büyük veri gibi zeki teknolojilerin bankacılık sektöründe uygulanması ivme kazanmıştır. Zhengyan vd. (2023), bankacılıkta doğru müşteri edinimi, müşteri iletişimi, müşteri taraması, risk kontrolü ve bankacılık operasyonları gibi çeşitli alanlarda zeki teknolojilerin keşfini tartışmışlardır. Bu teknolojilerin risk değerlendirmesini ve öngörüsünü artırmada, müşteri kredi göstergelerinin makul belirlenmesine veri temeli sağlamada ve kötü borç kayıplarını azaltmada potansiyelini vurgulamışlardır.

Etkili risk yönetimi, bankaların istikrarı ve başarısı için hayati öneme sahiptir. Bu makale, çeşitli çalışmalar ve araştırma makalelerinden çıkarılan içgörülerle bankacılıkta risk yönetimi sürecinin kapsamlı bir gözden geçirmesini sundu. Bulgular, sahiplik yapıları, düzenlemeler ve yönetişimin risk alışı üzerindeki etkisini ve muhasebe bilgileri ile operasyonel risk yönetiminin riskleri hafifletmedeki önemini vurguladı. Ayrıca, makale, zeki teknolojilerin risk kontrolünde uygulanmasını ele aldı. Güçlü risk yönetimi uygulamalarını anlayarak ve benimseyerek, bankalar mali performanslarını artırabilir ve bankacılık sektörünün genel istikrarına katkıda bulunabilirler.

2.3.2. Riskin Tanımlanması

Bankalardaki risk yönetim sürecinin ilk aşaması, risklerin tanımlanması ve özelliklerinin belirlenmesidir. Risk tanımlama, devam eden faaliyetlerden kaynaklanabilecek çeşitli risk türlerinin farkına varma ve bu risklerin doğası ve niteliklerini anlama sürecidir. Bu aşamada, bankalar maruz kaldıkları risklerin özel özelliklerini analiz eder ve belirler, ilgili birimlerin bu riskler hakkında kapsamlı bir anlayışa sahip olmasını sağlar (Altıntaş, 2006: 4).

2.3.3. Riskin Ölçümü

Risk ölçümü, bankaların karşılaştığı riskleri mümkün olduğu kadar nicel olarak değerlendirmeyi ve buna bağlı olarak risk düzeyini belirlemeyi içerir. Bazı risk türlerinin kolayca nicel olarak ölçülememesi durumunda, nitel ölçüm yöntemleri kullanılarak risk düzeyi değerlendirilir (Aksel, 2001: 67).

Bankalar, risk ölçümünde çeşitli yöntemleri kullanma esnekliğine sahiptir. Ancak, risk ölçümü için kullanılacak yöntemleri veya modelleri seçerken "Bankaların İç Sistemleri ve İşsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik'te belirtilen hükümleri göz önünde bulundurmak önemlidir. Bu kapsamda aşağıdaki faktörler dikkate alınmalıdır (Deveci, 2019: 74).

- Bankanın faaliyetlerinin yapısı, hacmi ve karmaşıklığı
- Seçilen model veya yöntemin gerekliliği
- Model veya yöntemin temel varsayımları
- Kullanılacak verilerin bulunabilirliği
- Bilgi sistemlerinin uygunluğu
- Çalışanların uzmanlığı

Riskin ölçülmesindeki uygun yöntemin seçilmesinin yanı sıra zamanında ve doğru bir şekilde ölçülmesi de önemlidir. Bu, bankaların maruz kaldıkları risk düzeyi hakkında güncel bilgiye sahip olmalarını sağlar, böylece bilinçli kararlar alabilir ve riskleri etkin bir şekilde yönetmek ve azaltmak için gerekli önlemleri alabilirler (Özsoy, 2012: 178).

2.3.4. Riskin İzlenmesi ve Raporlanması

Risk yönetimi sürecinde, risklerin sürekli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi, kabul edilebilir sınırlar içinde olup olmadığının belirlenmesi ve ortaya çıkan risklerin veya risk profillerinin tespit edilmesi önemli bir aşamadır. Bu aşama aynı zamanda risk bilgilerinin düzenli olarak üst düzey yönetim, düzenleyiciler ve yatırımcılar gibi ilgili paydaşlara raporlanmasını içerir, böylece bilinçli karar alınması ve şeffaflığın sağlanması kolaylaşır (Özsoy, 2012: 179).

Risk izleme ve raporlama aşamasının önemli bir yönü, kredi riskinin ölçülmesidir. Yıllar içinde, kredi riski ölçümü konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu çalışmada kredi

riski ölçüm literatürünün son 20 yıldaki gelişimi incelenmektedir. Bireysel kredilerin ve kredi portföylerinin kredi riskinin ölçümü, aynı zamanda bir mortalite riski çerçevesine dayanan yeni bir yaklaşımın geliştirilmesi de tartışılmaktadır. Bu yeni yaklaşım, kredi riski maruz kalan borç enstrümanlarının risk-getiri yapılarını analiz etme konusunda umut vaat etmektedir (Altman & Saunders, 1997: 4).

Kredi risk yönetimi sürecinde, risk izleme ve raporlama önemli bileşenlerdendir Çalışma, kredi risk yönetimi uygulamalarının risk tanımlama, risk değerlendirme, risk analizi, risk izleme ve risk kontrolü gibi bileşenler içerdiğini belirlemiştir. Bu uygulamalar, bankacılık sektöründe kredi riskini etkin bir şekilde yönetmek için hayati öneme sahiptir. Ayrıca, çevresel risklerin kredi risk yönetimi sürecine entegrasyonu son yıllarda dikkat çekmektedir. Avrupa bankacılık sektöründe yapılan bir anket, çevresel risklerin kredi risk yönetimi sürecinin tüm aşamalarına entegrasyonunu analiz etmektedir. Çalışma, çevresel risklerin kredi risk yönetimi sürecinin tamamına entegre edilmesinin, yeterli risk yönetimini sağlamak için önemli olduğunu vurgulamaktadır (Altman & Saunders, 1997: 5).

Kredi riskinin izlenmesine ek olarak, bankaların likidite riski ve operasyonel risk gibi diğer türdeki riskleri de yönetmeleri gerekmektedir. Araştırma, Endonezya bankacılık sektöründe kredi riskini yönetmenin performansı sürdürmek ve sağlam bir sektör oluşturmak için önemini vurgulamaktadır. Çalışma, risklere maruziyeti en aza indirecek güçlü bir risk yönetimi sürecinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır (Irawati & Maksun, 2018: 21).

Kredi risk yönetimini geliştirmek için bankalar, yapay zekâ ve büyük veri gibi akıllı teknolojilerin uygulamasını araştırmaya başlamıştır. Araştırmalar, kredi risk yönetimini içeren risk kontrolünde akıllı teknolojilerin uygulanmasını ele almaktadır. Yapay zekâ algoritmaları ve büyük veri teknolojisinin kullanımının, ticari bankalarda kredi riski yönetiminin iyileştirilmesine ve etkili bir teknik desteğin sağlanmasına yönelik potansiyelini vurgulamaktadır (Zhengyan vd., 2023: 5).

2.3.5. Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi

Kredi riski yönetimi, bankacılık işlemlerinin önemli bir yönüdür, çünkü doğrudan bankaların finansal performansını ve istikrarını etkiler. Kredi riski yönetimi konusunda birçok akademik kaynak, bankacılık sektöründe içgörüler sunmaktadır.

Gordy (2003), risk faktörü modelinin, derecelendirme tabanlı banka sermaye kuralları için temel olarak kullanılmasını ele almaktadır. Yazar, risk faktörü modellerinin ve sermaye kurallarının kredi riski yönetimindeki ilişkisini anlamak için portföy düzeyinde ek risk yükümlülüklerini ve tek faktör varsayımının ihlalini ele almaktadır. Bu çalışma, risk faktörü modelleri ile sermaye kuralları arasındaki ilişkiyi anlamak için teorik bir çerçeve sunmaktadır. (Brahmaiah, 2022), tarafından yapılan başka bir çalışmada, derecelendirme tabanlı sermaye kurallarının kredi değeri riski modelleri ile uyumlu hale getirilmesi konusu ele alınmaktadır. Araştırma, kredi değeri riski ve derecelendirme tabanlı sermaye kurallarının portföy modelleri arasındaki farkları vurgulamakta ve iki yaklaşımın nasıl uyumlu hale getirilebileceğine dair bir yöntem önermektedir. Bu çalışma, kredi riski modellerinin düzenleyici çerçevelere nasıl entegre edilebileceğini anlamaya katkıda bulunmaktadır.

Singh (2019), Bhutan Kraliyet Sigorta Şirketi ve Bhutan Sigorta Şirketi gibi iki sigorta şirketindeki kredi riski yönetimi uygulamalarını karşılaştırmaktadır. Çalışma, krediye uygunluk değerlendirmesi ve ürün fiyatlandırmasında modellerin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, bankacılık kuruluşlarının çıkarlarını uzun vadede korumak için uygun risk tanımlama, ölçüm ve kontrolünün önemini vurgulamaktadır.

Banu ve diğerleri (2021), Bangladeş'teki devlete ait ticari bankalardaki kredi riski yönetimi göstergelerinin karlılık üzerindeki etkisini incelemektedir. Çalışma, kredi riski yönetimi göstergelerinde önemli farklılıklar bulurken, karlılık özelliklerinde anlamsız farklılıklar bulmuştur. Bu araştırma, bankaların karlılığını artırmak için etkili kredi riski yönetiminin önemini vurgulamaktadır.

Chen ve Ma (2022), kablosuz iletişime dayalı banka kredi riski kaçınma ve karşı önlemleri ele almaktadır. Yazarlar, banka kredi riskinin ölçümünün ve bankanın genel işlemleri üzerindeki etkisinin önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma, kablosuz iletişimin etkili kredi riski yönetimini kolaylaştırma rolünü vurgulamaktadır.

Genel olarak, bu akademik kaynaklar, bankacılık sektöründe kredi riski yönetimi konusunda değerli içgörüler sunmaktadır. Bankaların finansal performansını ve istikrarını artırmak için etkili risk ölçümü, tanımlama ve kontrolünün önemini vurgulamaktadır. Bu çalışmalar, bankalarda kredi riskini yönetme için teorik çerçeveler ve pratik yaklaşımların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

2.4. Kredi Riski Yönetimine İlişkin İlke ve Politikalar

Kredi riski yönetimi; mevcut şartlardaki riskin değerlendirilmesi, değerlendirmeye tabi tutulan riske karar verilmesi, riskin izlenmesi ve riskin kontrol edilmesi biçiminde dört temel ilke çerçevesinde yürütülmektedir. Kredi riski yönetiminin etkin şekilde yürütülmesi amacıyla bankalar kredi riskini yönetmekten sorumlu birim veya komite oluştururlar. Bu birim veya komite, kredi portföyünün büyüklüğü ve bankanın faaliyetlerinin karmaşıklık düzeyi gibi faktörleri göz önünde bulundurarak kurulur. Söz konusu birim veya komite, kredi riski yönetimi süreçlerini ve işleyişini denetleme yetkisine sahip olarak yapılandırılır. Komitenin asgari sorumluluk alanı, bankanın yönetim kurulunca onaylanan kredi riski yönetimi strateji ve politikalarını uygulamak, yönetim kurulunun onayladığı kredi riski limitlerine uyumu takip etmek, kredi tahsis kararlarına ilişkin politika ve strateji önerileri sunmak ve bankada kredi tahsis yetkisine sahip olan birimlere kredi teminatı, portföy yönetimi, kredi izleme ve gözden geçirme, risk konsantrasyonu, kredi fiyatlandırma ve yasal uyum konularında limit önerileri sunmaktır. Kredi tahsisinde yetkisi olan birim ve personel ile bu birim ve personelin tahsis limitleri, kredi risk yönetiminde önemli bir husustur. Etkin kredi riski yönetimi için yetki verilen personelin tecrübe ve yetenekleri dikkate alınmalıdır. Tahsis yetkisi olan personel ve birimlerin yetkileri düzenli periyodlarla denetlenmeli ve mevcut şartlara göre ayarlamalar yapılmalıdır (Aksel, 2001: 21-22).

Bankacılık sektöründe kredi riski yönetimi, yapılandırılmış bir çerçeve ile yürütülmekte ve kredi riski yönetim süreçlerini denetlemek için yetkili bir birim veya komite oluşturulmaktadır. Bu birim veya komitenin sorumlulukları, onaylanan strateji ve politikaların uygulanması, kredi riski limitlerine uyumun takibi, kredi tahsis kararlarına yönelik öneriler sunma ve kredi tahsis yetkisine sahip birimlere limit önerileri sunma gibi konuları içermektedir. Kredi tahsis yetkisi bulunan personel ve birimlerin yetkileri, deneyim ve yetenekleri temel alınarak belirlenmeli ve çift onay mekanizması

benimsenmelidir. Etkin kredi riski yönetimi için düzenli denetimler ve yetki düzeyine yönelik ayarlamalar gereklidir (Aksel, 2001: 23).

Kredi riski yönetimi için strateji ve politikaların oluşturulmasında, bankalar çeşitli faktörleri dikkate alırlar. Bu faktörler arasında; bankanın kabul etmeye hazır olduğu risk düzeyi, öz sermaye hacmi ve yeterliliği, kredi riski yönetiminden sorumlu birimlerdeki çalışanların bilgi ve yetenekleri bulunmaktadır (Uz, 2004). Kredi risk yönetimi için politikaların oluşturulması, mevcut kredilerin temel özellikleri, kredi portföyünün yapısı, kredi riski ölçüm ve değerlendirme uygulamaları, kredi risk yönetimine yönelik limitler ve üst yönetim raporlarına dahil edilecek bilgiler gibi çeşitli hususlarla doğrudan ilişkilidir (Aksel, 2001: 25).

Basel II çerçevesinde bankaların, kredi riskine yönelik olarak yönetim kurulunca onaylanmış bir stratejiye sahip olmaları gerekmektedir. Bu strateji, bankanın risk iştahını ve kredi riskine maruz kaldığında beklediği karı içermelidir (Tuncer, 2006: 84). Etkili bir uygulama için, bankaların kredi tahsisine yönelik açık bir politika oluşturmaları önemlidir. Bu politikalar, genel ekonomik gelişmeler, kredi portföyündeki gelişmeler ve mevcut kredi riski gibi faktörler dikkate alınarak düzenli olarak güncellenmelidir. Banka içinde farklı düzeylerde eğitimler düzenlenmeli ve politikalara uyum denetlenmelidir (Uz, 2004).

Kredi risk yönetimi çerçevesindeki politikalar, bankanın piyasayı kredilendirmesi ile ilgili isteğini göstermektedir. Düşük kredi risk iştahına sahip bankalar daha çekimser tahsis politikalarını benimserken ve daha sıkı prosedürler uygularken, yüksek risk iştahına sahip bankalar ise daha geniş çerçevede kredi taleplerini onaylama eğilimindedir. Ancak bu politikalardan önemli sapmalar olduğunda, bu durum kredi riski birimi veya komitesi ile üst yönetime bildirilmelidir. Bu gibi durumlarda kredi riskini yeniden kontrol altına almak için düzeltici önlemler alınmalıdır (Aksel, 2001: 26).

Kredi riski politikalarının temel amacı, bankanın risk iştahını belirlemektir. Bu nedenle politikalar, çeşitli müşteri türleri, kredi ürünleri, sektörler, coğrafi bölgeler, piyasa faiz oranları ve vade tarihleri temelinde kredi tahsis planı belirlemelidir. Bankanın kredilendirmeyeceği kesin alanlar ve müşteriler açıkça belirlenmelidir. Düşük kredi derecelendirmesine sahip müşteriler, yüksek riskli sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler, belirli ülkelerde aktif olan işletmeler ve belirlenen teminatı sağlayamayan

müşteriler örnek olarak verilebilir. Bankacılık sektöründe kredi riski yönetimi stratejileri ve politikalarının oluşturulmasında risk iştahı, öz sermaye hacmi ve personelin yetenekleri gibi faktörler dikkate alınır. Ayrıca kredi özellikleri, portföy yapısı, risk ölçüm uygulamaları ve raporlama gereksinimleri gibi hususlar da göz önünde bulundurulur. Politikaların düzenli olarak güncellenmesi ve uyumun denetlenmesi önemlidir. Temel amaç, bankanın risk iştahını belirlemek ve bu doğrultuda kredi tahsis planı oluşturmaktır. Kredi riski politikasında dahil edilmesi gereken bir diğer önemli husus, bankanın fiyatlandırma stratejisidir. Fiyatlandırma faktörü, bankanın risk iştahı tarafından etkilenir. Risk iştahı düşük olan bankalar, müşteri gruplarına temkinli yaklaşarak daha yüksek fiyatlandırma ile kredi tahsis etme eğilimindedir. Bu fiyatlandırma stratejisi, üstlenilen kredi riskine karşılık daha yüksek gelir elde etmeyi amaçlar. Ayrıca, kredinin vadesi, teminat durumu ve geri ödeme koşullarına göre fiyatlandırmada ayarlamalar yapılabilir (Tekay, 2018: 71, 73-74).

Kredi riskinin izlenmesi kredi risk yönetiminde kritik bir süreçtir. Basel Bankacılık Komitesi tarafından 2000 yılında yayımlanan "Principles for the Management of Credit Risk" adlı rapor, kredi riski izleme ve kontrolü için yönergeler sağlar. Rapor'a göre, aşağıdaki prensipler izlenmelidir (BCBS, 2000):

- Bankalar, kredi riski taşıyan çeşitli portföylerin sürekli yönetimi amacına yönelik bir sistem kurmalıdır. Bu, kredi dosyalarını güncel tutmayı ve kredi müşterilerinin finansal verilerini düzenli olarak güncellemeyi içerir. Kredi dosyaları, borçlunun ya da karşı tarafın güncel mali durumunu değerlendirmek için gerekli tüm bilgileri içermeli ve kredi ile ilgili tüm kararları ve geçmişi izlemek için kullanılmalıdır. Buna, güncel finansal tablolar, mali analizler, içsel kredi derecelendirmeleri, referans mektupları ve değerlendirmeler dahildir. Kredi izleme işlemi, kredi dosyalarının noksansız olması ile gerekli onayların ve belgelerin alındığını sağlamalıdır.
- Bankalar, bireysel kredilerin durumunu izlemek için bir sistem oluşturmalıdır. Bu kapsamda, krediler için ayrılan karşılıkların belirlenmesi ve bu karşılıkların yeterliliği de dahil olmak üzere, bankanın çeşitli portföylerindeki bireysel kredilerin ve borçluların durumu izlenmelidir. Kredi riski politikası, bankanın risk iştahı tarafından etkilenen fiyatlandırma stratejisini içermelidir. Kredi riskinin izlenmesi, güncel kredi dosyalarının tutulması ve bireysel kredilerin ve borçluların durumunun

sürekli olarak takip edilmesi ile sağlanır. Bu prensiplere uyarak, bankalar kredi riskini etkin bir şekilde yönetebilir ve olası kayıpları azaltmak için bilinçli kararlar alabilirler.

- Bankalara etkin kredi riski yönetimi için risk derecelendirme sistemi geliştirmeleri ve uygulamaları teşvik edilir. Bu derecelendirme sistemi, bankanın faaliyetlerinin doğasına, büyüklüğüne ve karmaşıklığına uygun olmalıdır. İyi yapılandırılmış bir içsel risk derecelendirme sistemi, bireysel kredilerin kalitesini değerlendirmede ve genel kredi portföyünün izlenmesinde önemli bir araç sağlar. Bu sistem, çeşitli kredi ürünlerinden kaynaklanan kredi riskini ayırt etmede yardımcı olur. Derecelendirme sistemi, kredi portföyünün genel özelliklerini belirlemeye, konsantrasyon risklerini tespit etmeye, sorunlu kredileri belirlemeye ve karşılıkların yeterliliğini değerlendirmeye yardımcı olur. İçsel risk derecelendirme sistemi, kredi riskindeki potansiyel veya gerçek bozulma işaretlerine duyarlı olmalı ve risk profillerindeki değişiklikleri erken tespit etmeyi kolaylaştırmalıdır. Derecesi düşürülen krediler daha sıkı izleme faaliyetlerine tabi tutulmalıdır. Örneğin, yetkili banka personeline kredi müşterisi daha sık ziyaret edilmeli ve krediler üst yönetim tarafından düzenli olarak gözden geçirilen bir izleme listesine dahil edilmelidir.

- Bankalar, bilanço dahilinde ve haricinde olan faaliyetlerden kaynaklanan kredi riskini ölçmek için bilgi sistemleri ile analitik tekniklere sahip olmalıdır. Yönetim bilgi sistemleri, kredi portföyünün bileşimi hakkında kapsamlı bilgi sağlamalı ve risk yoğunlaşmalarını belirleme gibi işlevleri yerine getirmelidir. Bankalar, bireysel borçlu veya karşı taraf riskinden kaynaklanan kredi riskini sayısal olarak ölçmek için metodolojilere sahip olmalıdır ve ürün ve portföy düzeyinde kredi riskini analiz edebilmelidir. Kredi riskini ölçerken, kredi türü, sözleşmeye bağlı ve finansal koşullar, vade sonuna kadar maruz kalınacak risk, içsel derecelendirme sistemine dayalı temerrüt olasılığı, teminat yapısı ve garantiler gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sistemden elde edilen bilgiler, yönetim kurulu ve tüm yönetim seviyelerinin ilgili gözetim rollerini yerine getirmelerine yardımcı olur, bankanın elinde bulundurması gereken uygun sermaye düzeyini belirlemeyi de içerir.

- Bankalar, kredi portföyünün genel kompozisyonunu ve kalitesini izlemek için bir sistem oluşturmalı ve belirli konsantrasyon risklerini izlemelidir. Konsantrasyon riskleri; belirli ya da ilişkili gruplara kredi verilmesi, belirli bir sektöre kredi verilmesi, belirli bir coğrafi bölgeye kredi verilmesi, ekonomik olarak bağımlı ülkelere kredi verilmesi veya belirli bir ürün bazında kredi verilmesi gibi durumlarda ortaya çıkar.

Kredi riski yönetimi, bankacılık işlemlerinin önemli bir unsuru olup, doğrudan bir bankanın karlılığını ve genel performansını etkilemektedir. Yıllar içinde, kredi riski ölçümü ve yönetimi alanında önemli gelişmeler olmuştur. Altman ve Saunders (1997), kredilerin ve tahvillerin risk ve getirilerinin bir ölçüm riski çerçevesi kullanılarak ölçülmesinin önemini vurgulamaktadır.

Vasicek (2015), kredi riski yönetiminin bir bankanın kredi portföyünün kalitesini korumada önemini vurgular. Yazar, kredi riskini yönetmek için sınırlama, çeşitlendirme ve teminat gibi etkili önlemlerin alınması gerektiğini önerir. Ayrıca, yetkin bir kredi politikasının uygulanması, dengeli bir kredi portföyünün oluşturulması ve kredi riskinin en aza indirilmesi, bankacılık yönetimindeki temel görevler olarak belirtilir.

Chen ve Ma (2022), kredi riski yönetiminin bankacılık işlemlerinde kritik bir unsuru olduğunu ve doğrudan bankanın performansını etkilediğini vurgulamaktadır. Yazarlar, kredi riskinin ölçümünün kredi riski yönetim sisteminin temel bir bileşeni olduğunu ve bu ölçümün bankanın gerçek işlemlerini ve genel risk ve iş yönetimini etkilediğini vurgularlar.

2.4.1. Kredi Riski Yönetimi Araçları

Kredi risk yönetiminde bankalarca; risk bazlı fiyatlama, kredi skorlama ve derecelendirme, teminatlandırma, kredi limitlerinin sınırlandırılması ve erken uyarı sistemlerinden yararlanır.

2.4.2. Risk Bazlı Fiyatlama

Bankalar, farklı risk seviyesine sahip olan müşterilere yönelik olarak risk primini belirleyerek kredi fiyatlaması yapmaktadır. Daha yüksek seviyede riske katlanılması karşılığında daha fazla getiri elde edilmesi gerekmektedir.

Risk priminin tespiti üç aşamada oluşmaktadır (Temel, 2006: 45):

- Kredi portföyüne ilişkin olası riskler tespit edilir ve krediler risk düzeyine göre sınıflandırılır.
- Risk düzeyine göre gruplanmış kredileri kapsayan bir raporlama düzeni dizayn edilir.
- Risk yapısı tespit edilen kredilerin fiyatlama işlemi gerçekleştirilir.

Risk primi, borçlunun ödeme yeteneğini etkileyen unsurlar göz önüne alınarak hesaplanır. Ödeme yeteneği açısından en güçlü müşteriler birinci kademede olacak biçimde, kredi borçluları ilgili sınıflarda gruplanmaktadır. Bu sınıfların kredi izleme aşamasında sürekli güncellenmesi gereklidir çünkü kredi vadesi boyunca borçlunun ödeme gücünde değişiklik oluşabilir. Böylece, referans faiz oranına ilave edilecek risk primi yeni veriler dikkate alınarak güncellenebilmektedir (Temel, 2006: 77).

Risk tabanlı fiyatlandırma, bankacılıkta kullanılan bir kredi riski yönetimi aracıdır ve borçluların bireysel kredi risk profillerine dayanarak sunulan faiz oranlarını ve koşulları belirlemeye yardımcı olur. Bu yaklaşım, bankaların belirli bir borçluya kredi verme risk düzeyini değerlendirmesine ve buna göre fiyatlandırmayı ayarlamasına olanak tanır (Temel, 2006: 78).

Gordy (2003), risk faktörü modellerinin derecelendirme tabanlı banka sermaye kurallarının temelini oluşturduğu konusunu ele alır. Bu modeller, borçlular arasındaki ilişkileri sürükleyen sistemik risk faktörlerini dikkate alır ve farklı enstrümanlar için kendi özelliklerine dayalı olarak sermaye gereksinimlerini değerlendirmek için bir çerçeve sunar. Kredi riski yönetimi bağlamında, derecelendirme tabanlı sermaye kurallarının kullanımı bir tartışma konusudur. Bu kuralların, bir enstrümana yalnızca kendi özelliklerine dayalı olarak bir sermaye yükü atadığını, ancak bu enstrümanın tutulduğu portföyün özelliklerinin de dikkate alınarak kredi Var modelleri ile uzlaştırılabileceği savunulur.

Risk tabanlı fiyatlandırmanın bir başka yönü de kredilerin ve tahvillerin risk ve getirilerinin analizidir. Bu analiz, kredi riskine maruz kalan borçlanma araçlarındaki risk ve getirileri ölçmek için ölümlülük riski çerçevesine dayalı yeni bir yaklaşım sunar. Bu model, bu tür enstrümanların risk-getiri yapılarının analizinde umut vaat etmektedir (Altman & Saunders, 1997: 18).

Kredi riski bilgilerinin bankalar tarafından açıklanma şekli de risk tabanlı fiyatlandırmanın önemli bir yönüdür. Moloji (2016), Güney Afrika'nın en büyük 5 bankasının risk ve sermaye raporlarında açıklanan kredi riski bilgilerini incelemektedir. Çalışmada, Kredi Riski Açıklama Ölçüm Aracı (CRDMT) kullanılarak bankaların kredi riskine ilişkin kendi açıklamaları, kredi riski maruziyetini azaltma stratejileri ve kredi modellemesi ve değerlendirmesine yaklaşımları analiz edilmektedir.

Kredi riski yönetiminin ticari bankaların karlılığı üzerindeki etkisi araştırma konusudur. Wanjohi & Baimwera (2016), Kenya'daki ticari bankaların karlılığı üzerinde kredi riski yönetiminin etkisini araştırır. Kredi riskini yönetmenin, sermaye üzerinde risk ayarlamalı getiriyi maksimize etmek ve kredi riskinin olumsuz etkilerini azaltmak açısından önemli olduğuna vurgu yaparlar.

Kredi riski yönetimi aynı zamanda ticari bankaların finansal performansına da etki eder. Asllanaj (2018), Kosova'daki ticari bankaların kredi riski yönetimi ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi araştırır. Çalışma, kredi riskini kontrol etmek, izlemek ve değerlendirmek için kredi riski yönetiminin banka faaliyetlerini önlemek ve en aza indirmek ve finansal performansı iyileştirmek açısından önemini vurgular.

Kurumsal yönetim, bankacılık sektöründeki kredi riskini etkileyen başka bir faktördür. Dibra & Bezo (2021), kurumsal yönetim ile bankacılık sektöründeki kredi riski arasındaki ilişkiyi tartışır. Banka özgü faktörlerin (varlık kalitesi, kredi büyümesi, banka sermayesi, likidite ve karlılık gibi) kredi riskini etkilemedeki önemini vurgularlar.

Kredi riskinin etkin bir şekilde yönetilmesi, ticari bankaların performansı ve istikrarı için önemlidir. Chen & Ma (2022), kredi riskinin banka işlemleri üzerindeki etkisini önlemenin ve azaltmanın önemine vurgu yaparlar. Doğru kredi riskinin ölçülmesi ve uygun risk yönetimi stratejilerinin uygulanması gerekliliğine dikkat çekerler.

Risk tabanlı fiyatlandırma, bankacılıkta önemli bir kredi riski yönetimi aracıdır. Borçluların kredi risklerini değerlendirmeyi ve buna göre kredi ve diğer kredi

enstrümanlarının fiyatlamasını ayarlamayı içerir. Risk tabanlı fiyatlandırma üzerine literatür, kredi riski ölçümünün evrimini, risk faktörü modellerinin kullanımını, derecelendirme tabanlı sermaye kurallarını kredi VaR modelleri ile uzlaştırma sürecini ve kredi riskine maruz kalan borçlanma araçlarının risk ve getirilerinin analizini vurgulamaktadır. Etkili kredi riski yönetimi uygulamaları, karlılığı en üst düzeye çıkarmak, finansal performansı iyileştirmek ve ticari bankaların istikrarını sağlamak için önemlidir (Öker, 2007: 68).

2.4.3. Kredi Skorlama ve Derecelendirme

Kredi tahsisi ve izlenmesinde risk yönetimi bakımından önem arz eden araçlardan biri kredi derecelendirmedir. Kredi derecelendirme, hem tahsis sürecinde kredi talebine ilişkin onay veya ret kararı verilmesinde hem de onay verildikten sonraki süreçte kredi riskine yönelik harekete geçilmesinde önemlidir. Buna göre, kredi derecelendirme faaliyetinin finansal sistem içerisindeki işlevi alttaki gibi açıklanabilir (Öker, 2007: 69):

- Borçlunun ödeme yeteneğini ortaya koyması
- Borçludan kaynaklı kredi riskinin tespitinde önemli bir referans olması
- Kredi riskinin ifade edilmesinde bir standart sağlaması
- Kredi riskini ortaya çıkararak fiyatlamının doğru bir şekilde yapılması

Kredi derecelendirmesinin önemini artıran birtakım faktörler mevcuttur. Finansal piyasaların küreselleşmesi ile farklı piyasalardan fon temin edilmesinin önü açılmış fakat uluslararası piyasalardan sermaye temini, fon talep eden tarafların kredibilitelerini kanıtlamasına bağlıdır. Tarafsız ve uzman kuruluşlar olarak kabul edilen kredi derecelendirme kuruluşları, fon arz edenlere bilgi sağlamak ve yatırım kararlarına destek olmaktadır (Öker, 2007: 74).

Kredi skorlaması ve derecelendirmesi, bankacılıkta kredi riski yönetiminde temel araçlardır. Bu araçlar, bankaların borçluların krediye uygunluğunu değerlendirmesine ve temerrüde düşme olasılığını belirlemesine yardımcı olur. Akademik araştırmalar, kredi skorlaması ve derecelendirmesi konusunda detaylı incelemeler yapmış, belirleyicilerini, modellerini ve uygulamalarını ortaya koymuştur. Campbell vd. (2008), tarafından yapılan etkili bir çalışmada, kurumsal başarısızlığın belirleyicileri ve mali açıdan zor durumdaki hisselerin fiyatlaması, 1963-2003 tarihli ABD verileri kullanılarak incelenmiştir.

Çalışma, daha yüksek kaldıraç oranına, daha düşük karlılığa, daha düşük piyasa değerine, daha düşük geçmiş hisse senedi getirilerine, daha değişken geçmiş hisse senedi getirilerine, daha düşük nakit tutarına, daha yüksek piyasa/defter değeri oranına ve daha düşük hisse başına fiyata sahip firmaların iflas etme, borsadan çıkarılma veya D derecelendirmesi alması olasılığının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Çalışma aynı zamanda piyasa değeri, piyasa/defter değeri oranı ve hisse senedi oynaklığı gibi kalıcı firma özelliklerinin, başarısızlık tahmininde uzun dönemde önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır.

Blume vd. (1998), tarafından yapılan bir başka çalışma, ABD kurumsal tahvillerinin kredi kalitesindeki düşüşü ele almaktadır. Çalışma, kurumsal tahvil derecelendirmelerindeki düşüş eğiliminin, gerçek bir kredi kalitesi bozulması yerine daha katı derecelendirme standartlarına bağlanabileceğini ortaya koymaktadır. Çalışma, derecelendirme kuruluşlarının standartlarının değişmesinin derecelendirmelerdeki düşüş trendini anlamak açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Schuermann & Stiroh (2006), bankalar için görünür ve gizli risk faktörlerini araştırmaktadır. Çalışma, ABD banka holding şirketlerinin getirilerini analiz ederek, banka getirilerinin standart risk faktörleriyle oldukça iyi açıklandığını ancak önemli ölçüde artık varyasyonun kaldığını belirlemiştir, bu da önemli gizli faktörlerin varlığına işaret etmektedir. Bu bulgular, sistemik riski yönetmede ve optimal çeşitlendirme stratejileri geliştirmede politika yapımcılar ve portföy yöneticileri için önem arz etmektedir.

Küçük işletme kredisi bağlamında, Demma (2017), finansal kriz sırasında kredi skorlama tekniklerinin kredi kalitesi üzerindeki etkisini incelemektedir. Çalışma, bankaların kredi skorlama modellerini diğer değerlendirme yöntemleriyle birlikte kullandığında, kredi miktarının diğer bankalarla karşılaştırılabilir olduğunu ancak kredi kalitesinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bu, kredi skorlama tekniklerinin işletme kredisi kalitesini artırabileceğini göstermektedir.

Pan vd. (2017), küçük işletmelerin kredi derecelendirmeleri üzerinde iş bölgesi derecelendirmelerinin etkisini incelemiştir. Çalışma büyük verileri kullanarak gerçek işlem tabanlı iş bölgelerini kredi değerlendirmesi araştırmasına dahil etmiştir. Bulgular, iş bölgeleri ile kredi derecelendirmeleri arasındaki ilişkinin anlaşılmasına katkıda bulunmuş ve küçük işletmelerin kredi değerlendirmesi konusunda bilgi sağlamıştır.

Gelişmekte olan ekonomiler bağlamında, Ala'Raj vd. (2015), kredi skorlama modellerinin Ürdün'de uygulanabilirliğini incelemiştir. Çalışma, kredi skorlama modelleri etrafındaki zorlukları ve tartışmaları vurgulamakta ve finansal kuruluşlarda sıkı ve doğru kredi skorlamanın önemini vurgulamaktadır.

Kredi skorlama modelleri çeşitli bağlamlarda geniş ölçüde incelenmiş ve uygulanmıştır. Arian vd. (2020), Gaussian Karışım Modellerine dayalı bir kredi skorlama için yeni bir sınıflandırma yaklaşımı önermektedir. Çalışma, iyi ve kötü borçlular arasındaki farkı belirlemede doğru sınıflandırma tekniklerinin önemini vurgulamaktadır.

Li & Guo (2021), küçük işletmeler için optimal ayırt edici yeteneğe dayalı bir kredi derecelendirme modeli sunmaktadır. Çalışma, küçük işletmelerin kredi derecelendirmesi bölümüne odaklanır ve bir doğrusal olmayan optimizasyon modeli oluşturur. Ampirik analiz, kredi derecelendirme modelinin makul varsayımsal kayıp oranı ve küçük işletmelerin kredi durumuyla eşleştiğini göstermektedir.

2.4.4. Teminatlandırma İşlemleri

Teminat, herhangi bir temerrüt veya olası bir kredi zararı karşısında bankanın kayıplarını karşılamak amacıyla kredi borçlusundan talep edilen varlıklardır. Bankaların, özellikle tahsis aşamasında her müşterinin kredi riskini doğru ölçmesi ve ödeme yeteneğiyle uyumlu ölçüde teminat talep etmesi önemlidir. Ayrıca, tahsis aşamasında kredinin teminatlandırılması, temerrüt konusunda borçlu açısından caydırıcı bir işlev üstlenmektedir (Şakar, 2002: 38).

Bankalarca borçlunun ödeme gücüne bağlı olarak veya ödeme gücünden tamamen bağımsız olarak teminat talebinde bulunulmasının nedenleri alttaki gibi sıralanabilir (Öker, 2007: 79):

- Borçlunun ödeme gücüne yönelik belirsizlikler
- Borçlunun finansal açıdan sorunlar yaşaması
- Geçmiş dönemde kredi ödemelerinde sorunlar yaşanması
- Borçlunun fon temin etme kabiliyetinin zayıf olması
- Ticari krediler açısından işletme yönetiminde başarısızlığın olması

- Borçlunun ödeme isteğinin artırılması ve teminatların bu konuda caydırıcı bir fonksiyonunun bulunması
- Borçlunun ödeme gücünden tamamen bağımsız olarak, tahsis edilen kredinin özellikleri bakımından teminat talep etmenin gerekli bulunması, diğer bir ifadeyle teminat talebinin bir teamül haline gelmesi
- Kredi kayıplarının asgari seviyeye indirilmesi, kredi portföyü ve aktif kalitesinin bozulmasının önlenmesi

Teminat talebinde bulunma, bankanın tahsis aşamasında izleyeceği bir yöntem olabileceği gibi kredi izleme aşamasında da mümkündür. Çünkü kredi vadesi içerisinde yaşanacak bozulmalar, teminat talebini gerekli kılabilir (Takan, 2001: 44).

2.4.5. Kredi Limitlerinin Sınırlanması

Kredi riskinin artışında ve yoğunlaşmasında bankalar, kredi bazlı tedbir almak yerine kredi portföyünün tümüne yönelik olarak önlem almaktadır. Kredi tahsis politika ve stratejilerinde değişikliği gerektiren bu durum, kredi limitlerinin sınırlandırılmasını ifade etmektedir (Kaval, 2000: 11).

Kredi limitlerindeki sınırlandırma işlemi kredi portföyünün tümüne yönelik olarak olabileceği gibi belirli bir grup kredilere de uygulanabilir. Örneğin belirli bir sektörde, belirli bir coğrafi bölge veya ülkede, birbiriyle ekonomik açıdan ilişkili risk gruplarında faaliyet gösteren işletmelere kullanılan kredilere üst sınır getirilebilir (Babuşcu, 2005: 34). Kredi limitinin sınırlandırılma işlemi, işletmelerce de tercih edilen bir yöntemdir. Kredi vadesinde finansal yapısında bozulmaların meydana geldiği işletmelerin mevcut kredi limitleri sınırlandırılarak ilave bir risk doğması engellenebilmektedir (Temel, 2006: 81).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: MATERYAL VE METOD

3.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmada; araştırmaya tabi tutulan bankaların ilgili birimlerindeki yönetici, asistan ve birim amiri gibi çalışanlardan elde edilecek bilgiler aracılığıyla kredi risk yönetimi faaliyetleri hakkında detaylı bilgilerin elde edilmesi ve kredi kullandırımı ile kredi kullandırımı sonrasında ortaya çıkabilecek risklerin analiziyle bankacılığa, kurumlara ve bireylere yönelik önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma; araştırmacının farklı kaynaklardan gözlemleri ve iletişim kurduğu kişilerle mülakat-görüşme yöntemini kullanıp veriler elde ederek grubun özellikleriyle uyumlu ve tutarlı bilgilerin sağlanabildiği bir araştırma yöntemi olan nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir (Aydın, 2018: 2). Araştırma, nitel araştırma tekniklerinden olan görüşme-mülakat yöntemi ve açık uçlu sorular ile gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırmacı ölçek ve anketler kullanmaz, bireylerin deneyimlerini bizzat kendisinden alır; nicel araştırmacı ise kavramları değişkenler olarak tanımlar, ölçekler kullanır. Nitel yaklaşımda teori ve hipotez testi yoktur; nicel yaklaşımda ise teori ve hipotez testi vardır (Erkuş, 2015: 3). Bu nedenlerle ve araştırma nitel bir çalışma olduğundan bu çalışmada hipotez geliştirilmemiş ve ölçek kullanılmamıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni İstanbul'daki bankaların, öncelikli olarak, Kamu bankası olan Ziraat Bankası kredi bölümünde görevli olan yönetici, asistan, birim amiri, memur vb. çalışanlardan oluşmaktadır. Araştırmada, bankaların kredi bölümündeki çalışanlar ve yöneticilerden yararlanılmış olup tüm çalışanlara ulaşılmasının mümkün olmaması nedeniyle "araştırma evrenini temsil edeceği" (Baltacı, 2018: 234), varsayılan banka çalışanlarına ulaşılmıştır. Buna göre araştırma örnekleme, araştırma evreninden basit tesadüfi yöntemle seçilen 264 kişiden oluşmaktadır. Çalıştığım kurum olan, Ziraat Bankası'ndaki yöneticiler ile de aynı çalışma ortamında bulunmam nedeniyle ve araştırma evreninin temsil edebilecek örneklem olduğu düşünülen, kolay ulaşılabilir

nitelikteki banka yöneticilerine ulaşılmıştır. Şube ve Genel Müdürlük kredi biriminde çalışan, asistan, yetkili ve müdürlerin görüşleri dikkate alınmıştır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma; örneklemden seçilen yalnızca İstanbul ilindeki Ziraat Bankası, Halkbank, Vakıfbank, Akbank ve Yapı Kredi Bankası'nda çalışanların çoğunlukta olduğu 264 kişi, örneklem grubunun görüşleri ve 15.01.2023-15.06.2023 tarihleri arasında, 6 aylık bir araştırma süresi ile sınırlıdır.

3.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada, katılımcıların sorulara doğru ve samimi cevap verdikleri, veri toplama aracı olarak kullanılan formda yer alan soruların araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmaktadır. Araştırma yapılırken araştırmanın amacına uygun olması için katılımcılara, bankaların kredi, kredi risk birimi veya kredi risk yönetimi birimlerinden herhangi birinde çalışıp çalışmadıkları sorulmuş ve teyit alınmıştır.

3.6. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı, ekte sunulmuş olan çalışanlara ait demografik bilgiler, bankanın kamu veya özel banka olup olmadığı ile bankada çalışılan sürenin tespitine yönelik 4 adet ve bankalarda kredi risk yönetimini ölçen 10 adet çoktan seçmeli görüşme sorularından oluşmaktadır.

3.7. Verilerin Analizi

Katılımcı teyidi sağlanarak, verilerin analizinde güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır (Başkale, 2016: 24). Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken istatistiksel analizler için SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) yönteminden faydalanılmıştır.

3.8. Bulgular

Bu bölümde elde edilen bulguların tablolar aracılığıyla analizi ve yorumlaması yapılacaktır.

Tablo 1. Çalışanların Cinsiyete Göre Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kadın	81	30,7	30,7	30,7
	Erkek	183	69,3	69,3	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 1’de; araştırmaya katılan kişilerin, cinsiyete göre dağılımı alttaki biçimdedir:

- "Kadın" kategorisinde 81 kişi (%30,7) yer almaktadır. Bu, toplam katılımcıların yaklaşık üçte birinin kadın olduğunu göstermektedir.
- "Erkek" kategorisinde ise 183 kişi (%69,3) bulunmaktadır. Bu da katılımcıların çoğunluğunun erkek olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 2. Çalışanların Yaşa Göre Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-25 Yaş	12	4,5	4,5	4,5
	26-35 Yaş	188	71,2	71,2	75,8
	36-45 Yaş	48	18,2	18,2	93,9
	46-55 Yaş	16	6,1	6,1	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 2’de; araştırmaya katılan kişilerin, yaşa göre dağılımı alttaki biçimdedir:

- "18-25 Yaş" aralığında 12 kişi bulunmaktadır (%4,5). Bu, katılımcıların yaklaşık olarak %4,5'inin 18 ila 25 yaş aralığında olduğunu göstermektedir.
- "26-35 Yaş" aralığında ise 188 kişi mevcuttur (%71,2). Bu da veri setindeki katılımcıların büyük bir kısmının (%71,2) 26 ila 35 yaş aralığında olduğunu ifade eder.
- "36-45 Yaş" aralığına sahip olan katılımcı sayısı 48'dir (%18,2). Bu, katılımcıların %18,2'sinin 36 ila 45 yaş aralığında olduğunu belirtir.
- "46-55 Yaş" aralığında 16 kişi vardır (%6,1). Bu da veri setindeki katılımcıların %6,1'inin 46 ila 55 yaş aralığında olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Çalışanların Bankanın Türüne Göre Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kamu Bankası	152	57,6	57,6	57,6
	Özel Banka	112	42,4	42,4	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 3'te; araştırmaya katılan kişilerin, çalıştıkları bankanın türüne göre dağılımı alttaki biçimdedir:

- "Kamu Bankası" kategorisinde 152 kişi bulunmaktadır (%57,6). Bu, veri setindeki katılımcıların yaklaşık olarak %57,6'sının kamu bankasında çalıştığını gösterir.
- "Özel Banka" kategorisinde ise 112 kişi mevcuttur (%42,4). Bu da katılımcıların %42,4'ünün özel sektöre ait bir bankada çalıştığını ifade eder.

Tablo 4. Çalışanların Çalışılan Süreye Göre Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1-5 Yıl	120	45,5	45,5	45,5
	6-10 Yıl	64	24,2	24,2	69,7
	11-15 Yıl	58	22,0	22,0	91,7
	16 yıl ve üzeri	22	8,3	8,3	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 4'te; araştırmaya katılan kişilerin, çalışma yıllarına göre dağılımı alttaki gibidir:

- "1-5 Yıl" aralığında çalışan 120 kişi bulunmaktadır (%45,5). Bu, veri setindeki katılımcıların yaklaşık olarak %45,5'inin 1 ile 5 yıl arasında çalıştığını gösterir.
- "6-10 Yıl" aralığında 64 kişi mevcuttur (%24,2). Bu da katılımcıların %24,2'sinin 6 ile 10 yıl arasında çalıştığını ifade eder.
- "11-15 Yıl" aralığına sahip olan katılımcı sayısı 58'dir (%22,0). Bu, katılımcıların %22,0'sinin 11 ile 15 yıl arasında çalıştığını belirtir.
- "16 Yıl ve Üzeri" aralığında 22 kişi vardır (%8,3). Bu da veri setindeki katılımcıların %8,3'ünün 16 yıl ve daha uzun bir süredir çalıştığını gösterir.

Tablo 5. Kredi Risk Yönetimi Sürecinin Başlangıç Aşaması Dağılımı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Müşteri başvurusu ve değerlendirmesi	134	50,8	50,8	50,8
Kredi onay süreci	55	20,8	20,8	71,6
Kredi takip ve izleme	64	24,2	24,2	95,8
Kredi tahsilatı ve tahsilat yönetimi	11	4,2	4,2	100,0
Total	264	100,0	100,0	

Tablo 5'te; araştırmaya katılan kişilerin, "Bankanızda kredi risk yönetimi süreci hangi aşamada başlamaktadır?" sorusuna verdikleri cevaplar alttaki gibi dağılım göstermiştir:

- "Müşteri başvurusu ve değerlendirmesi" aşamasında 134 kişi (%50,8) yer almaktadır. Bu, katılımcıların yarısından biraz fazlasının kredi başvurularını değerlendiren bir aşama olduğunu gösterir. Bu aşamada müşteri başvuruları incelenir ve krediye uygunlukları değerlendirilir.
- "Kredi onay süreci" aşamasında 55 kişi (%20,8) bulunmaktadır. Bu da katılımcıların yaklaşık olarak %20,8'inin kredi onayını gerçekleştiren bir aşama olduğunu ifade eder. Bu aşamada uygun müşterilere kredi onayı verilir.
- "Kredi takip ve izleme" aşamasında 64 kişi (%24,2) mevcuttur. Bu, katılımcıların yaklaşık olarak %24,2'sinin kredi takibini ve izlemeyi yapan bir aşama olduğunu gösterir. Bu aşamada kredi geri ödeme süreçleri izlenir ve gecikmeler veya riskli durumlar tespit edilir.
- "Kredi tahsilatı ve tahsilat yönetimi" aşamasında 11 kişi (%4,2) vardır. Bu da veri setindeki katılımcıların küçük bir kısmının (%4,2) kredi tahsilatını ve tahsilat yönetimini gerçekleştiren bir aşamada çalıştığını gösterir. Bu aşamada kredi geri ödemelerinin yönetimi ve gecikmelerin takibi önemlidir.

Tablo 6. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Dikkat Edilen Önem Derecesi En Yüksek Faktörlerin Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ekonomik ve Sektörel Riskler	45	17,0	17,0	17,0
	İşletmenin rekabet gücü ve pazar payı	15	5,7	5,7	22,7
	Müşteri hedefleri ve projeleri	16	6,1	6,1	28,8
	Tüm yukarıdaki faktörler	188	71,2	71,2	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 6’da; araştırmaya katılan kişilerin, “Kredi risk yönetimi sürecinde, bankanızın dikkat ettiği; önem derecesi en yüksek faktörler nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar alttaki biçimde dağılım göstermiştir:

- "Ekonomik ve Sektörel Riskler" faktörüne dikkat eden 45 kişi (% 17,0) bulunmaktadır. Bu, katılımcıların %17,0'inin ekonomik ve sektörel riskleri değerlendirirken kredi risk yönetimi sürecinde önemli bir faktöre odaklandığını gösterir. Bu faktör, ekonomik dalgalanmaların ve sektörel risklerin kredi performansına olan etkisini içerir.
- "İşletmenin rekabet gücü ve pazar payı" faktörüne dikkat eden 15 kişi (%5,7) mevcuttur. Bu, katılımcıların %5,7'sinin kredi risk yönetimi sürecinde, müşterinin işletme ve sektördeki rekabet gücünü ve pazar payını göz önünde bulundurduğunu ifade eder. Bu faktör, işletmenin gelecekteki finansal durumu ve geri ödeme kabiliyetini etkileyebilir.
- "Müşteri hedefleri ve projeleri" faktörüne dikkat eden 16 kişi (%6,1) vardır. Bu da veri setindeki katılımcıların %6,1'inin müşterinin hedeflerini ve projelerini değerlendirirken kredi risk yönetimi sürecinde önemli bir faktöre odaklandığını gösterir. Bu faktör, müşterinin iş planlarının başarısı ve geri ödeme yeteneğiyle ilgili bilgi sağlayabilir.
- "Tüm yukarıdaki faktörler" seçeneğine ise 188 kişi (%71,2) cevap vermiştir. Bu, katılımcıların %71,2'sinin kredi risk yönetimi sürecinde tüm faktörleri dikkate aldığını ifade eder. Bu seçenek, katılımcıların birden fazla faktöre odaklandığını ve kredi riskini çok yönlü bir şekilde değerlendirdiğini gösterir. Bankaların şube yöneticisi, kredi yetkilisi, Genel Müdürlük kredi risk birimi çalışanları dahil, çoğunluğun ortak görüşü bu yöndedir.

Tablo 7. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Kullanılan Yöntemlerin Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	İç kontroller ve risk sınıflandırması	71	26,9	26,9	26,9
	Sigorta ve türev ürünler	25	9,5	9,5	36,4
	Stres testleri ve senaryo analizleri	11	4,2	4,2	40,5
	Tüm yukarıdaki faktörler	157	59,5	59,5	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 7’de; araştırmaya katılan kişilerin, “Bankanız, kredi risk yönetimi sürecinde hangi yöntemleri kullanır?” sorusuna verdikleri cevaplar alttaki biçimde dağılım göstermiştir:

- "İç kontroller ve risk sınıflandırması" yöntemini kullanan 71 kişi (%26,9) bulunmaktadır. Bu, katılımcıların %26,9'unun kredi riskini değerlendirmek ve yönetmek için iç kontrolleri ve risk sınıflandırmasını kullandığını gösterir. Bu yöntem, bankanın kredi portföyündeki riskleri belirlemek ve yönetmek için kullanılan standart bir yaklaşımdır.
- "Sigorta ve türev ürünler" yöntemini kullanan 25 kişi (%9,5) mevcuttur. Bu da veri setindeki katılımcıların %9,5'inin kredi riskini azaltmak veya yönetmek için sigorta ve türev ürünlerini kullandığını ifade eder. Bu tür finansal enstrümanlar, riski dengelemek veya azaltmak için yaygın olarak kullanılmaktadır.
- "Stres testleri ve senaryo analizleri" yöntemini kullanan 11 kişi (%4,2) vardır. Bu, katılımcıların %4,2'sinin kredi portföyündeki riskleri belirlemek ve yönetmek için stres testleri ve senaryo analizlerini kullandığını gösterir. Bu yöntemler, kredi portföyünün olası olumsuz durumlara ne kadar dayanıklı olduğunu değerlendirmek için kullanılır.
- "Tüm yukarıdaki faktörler" seçeneğine ise 157 kişi (%59,5) cevap vermiştir. Bu, katılımcıların %59,5'inin birden fazla yöntemi kredi risk yönetimi sürecinde kullandığını ifade eder. Bu seçenek, katılımcıların çeşitli yöntemleri birleştiren kapsamlı bir yaklaşım kullandığını gösterir.

Tablo 8. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Öncelik Verilen Unsurlara Göre Dağılım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Finansal piyasa koşulları	22	8,3	8,3	8,3
	Müşteri Geliri ve Kredi Geçmişi	182	68,9	68,9	77,3
	Teminat ve güvence	16	6,1	6,1	83,3
	Kredi Talebinin Sektörel Analizi	44	16,7	16,7	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 8'e göre:

- "Müşteri Geliri ve Kredi Geçmişi" unsuruna %68,9 oranında öncelik verilmiştir. Bu, kredi risk yönetimi sürecinde müşterilerin gelir düzeyi ve kredi geçmişinin büyük bir öneme sahip olduğunu gösterir.
- "Finansal Piyasa Koşulları" unsuruna %8,3 oranında öncelik verilmiştir. Finansal piyasa koşulları, ekonomik durgunluklar, faiz oranları, enflasyon gibi faktörler nedeniyle kredi risklerini etkileyebilir. Bu unsura verilen önem, makroekonomik faktörlerin de kredi riski değerlendirmelerinde göz önünde bulundurulduğunu gösterir.
- "Teminat ve Güvence" unsurları ise toplamda %22,8 oranında öncelik almıştır. Bu, kredi riskini azaltmak için teminat ve güvencelerin önemli bir rol oynadığını gösterir. Müşterilerin ödeme güçlerine ek olarak, varlık teminatları da risk yönetimi sürecinde dikkate alınmalıdır.
- Dağılıma göre kredi risk yönetimi sürecinde "Müşteri Geliri ve Kredi Geçmişi" unsuru en yüksek önceliğe sahiptir. Ardından, "Finansal Piyasa Koşulları" gelirken, "Teminat ve Güvence" unsurları da önemli bir rol oynamaktadır. Bu bilgiler, kredi risk yönetimi sürecinin temel bileşenlerini ve bu unsurların önem sırasını anlamak açısından önemlidir.

Tablo 9. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Müşteri Risk Değerlendirmesi Yapılırken Dikkate Alınan Faktörlerin Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Müşteri kredi notu	44	16,7	16,7	16,7
	Geçmiş Kredi Ödeme Performansı	20	7,6	7,6	24,2
	Borçlanma oranı ve finansal durum analizi	22	8,3	8,3	32,6
	Tüm yukarıdaki durumlar	178	67,4	67,4	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 9'a göre:

- Müşteri Kredi Notu: Katılımcıların %16,7'si, kredi risk yönetimi sürecinde müşteri kredi notunu dikkate aldıklarını belirtmiştir.
- Geçmiş Kredi Ödeme Performansı: Katılımcıların %7,6'sı, müşterinin geçmiş kredi ödeme performansını risk değerlendirmesinde önemli bir faktör olarak kabul ettiklerini ifade etmiştir.
- Borçlanma Oranı ve Finansal Durum Analizi: Katılımcıların %8,3'ü, borçlanma oranı ve finansal durum analizini risk değerlendirmesi sürecinde dikkate aldıklarını belirtmiştir.
- Tüm Yukarıdaki Durumlar: Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, yani %67,4'ü, tüm yukarıdaki faktörleri risk değerlendirmesi sürecinde dikkate aldıklarını ifade etmiştir.

Tablo 10. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Müşterilerden Talep Edilen Teminat Türlerinin Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Banka hesapları ve nakit teminatlar	16	6,1	6,1	6,1
	Taşınır ve taşınmaz mal teminatı	49	18,6	18,6	24,6
	Kefalet ve kefalet mektupları	5	1,9	1,9	26,5
	Tüm yukarıdaki durumlar	194	73,5	73,5	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 10'a göre:

- Banka Hesapları ve Nakit Teminatlar: Katılımcıların %6,1'i, müşterilerin kredi risk değerlendirmesinde banka hesapları ve nakit teminatlarını dikkate aldıklarını belirtmiştir.

- Taşınır ve Taşınmaz Mal Teminatı: Katılımcıların %18,6'sı, müşterilerin kredi risk değerlendirmesinde taşınır ve taşınmaz mal teminatlarını önemli bir faktör olarak gördüklerini ifade etmiştir.
- Kefalet ve Kefalet Mektupları: Katılımcıların sadece %1,9'u, müşterilerin kredi risk değerlendirmesinde kefalet ve kefalet mektuplarını dikkate aldıklarını belirtmiştir.
- Tüm Yukarıdaki Durumlar: Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, yani %73,5'i, yukarıdaki tüm teminat tiplerini risk değerlendirmesi sürecinde bir arada değerlendirdiklerini ifade etmiştir.

Tablo 11. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Müşterilerin Kredi İzleme ve Takip Sürecine Girmesine Etki Eden Faktörlerin Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ekonomik ve sektörel riskler	93	35,2	35,2	35,2
	İşletmenin rekabet gücü ve pazar payı	11	4,2	4,2	39,4
	Müşteri hedefleri ve projeleri	15	5,7	5,7	45,1
	Tüm yukarıdaki faktörler	145	54,9	54,9	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 11'e göre:

- Ekonomik ve Sektörel Riskler: Katılımcıların %35,2'si, bankanın kredi izleme ve takip sürecini, müşterinin işletmesini etkileyebilecek ekonomik ve sektörel risklerin ortaya çıkması durumunda geri ödemelerin aksadığını belirtmiştir. Bu riskler, genel ekonomik koşulların ve sektördeki gelişmelerin müşterinin işletmesi üzerinde olumsuz etkiler yaratabilecek durumları içerir.
- İşletmenin Rekabet Gücü ve Pazar Payı: Katılımcıların %4,2'si, bankanın kredi izleme ve takip sürecinin, müşterinin işletmesinin rekabet gücünün azalması veya pazar payının düşmesi gibi nedenler ile müşterilerin ekonomik sorun yaşayıp, borcunu ödeyememesi sonucu takip ve izleme sürecine dahil olduğunu belirtmektedir.
- Müşteri Hedefleri ve Projeleri: Katılımcıların %5,7'si, bankanın kredi izleme ve takip sürecinin başlamasına etki eden faktör olması nedeniyle, müşterinin belirlediği hedeflerin ve gerçekleştirdiği projelerin riskli olduğu durumlarda ödemelerin geciktiğini belirtmiştir.

- Tüm Yukarıdaki Faktörler: Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, yani %54,9'u, yukarıdaki tüm faktörlerin kredi izleme ve takip sürecinin başlamasını etkilediğini ifade etmiştir. Bu da gösteriyor ki banka, kredi risk yönetimi sürecinde çok yönlü bir şekilde müşterilerinin durumunu takip etmektedir. Aynı zamanda, ekonomik ve sektörel risklerin olduğu durumlarda, kredi verme iştahının azalması gerekmektedir.

Tablo 12. Kredi Risk Yönetimi Politikasında Kredilerin Vadesine Göre Risk Değerlendirmesi Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet, farklı vadeler için risk ayrımı yapıyor	194	73,5	73,5	73,5
	Hayır, tüm krediler aynı risk kategorisinde değerlendiriliyor	70	26,5	26,5	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 12'ye göre:

- Evet, Farklı Vadeler için Risk Ayrımı Yapılıyor: Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, yani %73,5'i, bankanın kredi risk yönetimi politikasında kredilerin farklı vadelerine göre risk ayrımı yaptığını ifade etmiştir. Bu da gösteriyor ki banka, kredilerin vadesine göre risk düzeyini değerlendiriyor ve farklı vadelerdeki kredileri ayrı ayrı risk kategorilerine yerleştiriyor.
- Hayır, Tüm Krediler Aynı Risk Kategorisinde Değerlendiriliyor: Katılımcıların %26,5'i, bankanın kredi risk yönetimi politikasında tüm kredileri aynı risk kategorisinde değerlendirdiğini belirtmiştir. Bu durumda banka, kredilerin vadelerine bakmaksızın tüm kredileri benzer bir risk düzeyi altında değerlendiriyor demektir.

Tablo 13. Kredi Risk Yönetimi Uygulamalarının Çalışan Uzman Tarafından Değerlendirilmesine Göre Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok etkili ve başarılı	125	47,3	47,3	47,3
	Yeterli, ancak iyileştirilmeye ihtiyaç var	107	40,5	40,5	87,9
	Yetersiz ve geliştirilmelidir	15	5,7	5,7	93,6
	Hiçbir fikrim yok	17	6,4	6,4	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 13'e göre:

- **Çok Etkili ve Başarılı:** Katılımcıların %47,3'ü, bankanın kredi risk yönetimi uygulamalarını çok etkili ve başarılı bulduklarını ifade etmiştir. Bu müşteriler, bankanın kredi risk yönetimi konusunda başarılı bir şekilde çalıştığına inanmaktadır.
- **Yeterli, Ancak İyileştirilmeye İhtiyaç Var:** Katılımcıların %40,5'i, bankanın kredi risk yönetimi uygulamalarının yeterli olduğunu ancak bazı alanlarda iyileştirilmeye ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Bu müşteriler, bankanın genel olarak iyi bir iş çıkardığını düşünse de belirli alanlarda geliştirmeye açık olduğunu ifade etmektedir.
- **Yetersiz ve Geliştirilmelidir:** Katılımcıların %5,7'si, bankanın kredi risk yönetimi uygulamalarını yetersiz bulduklarını ve geliştirilmesi gerektiğini düşündüklerini ifade etmiştir. Bu müşteriler, bankanın kredi risk yönetimi süreçlerinde önemli zayıflıklar olduğunu düşünmektedir.
- **Hiçbir Fikrim Yok:** Katılımcıların %6,4'ü, bankanın kredi risk yönetimi uygulamaları hakkında hiçbir fikre sahip olmadıklarını belirtmiştir.

Tablo 14. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde Karşılaşılan Zorluklara Göre Dağılım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Doğru risk değerlendirmesi yapma	111	42,0	42,0	42,0
	Riskli Kriterlerini Belirleme	43	16,3	16,3	58,3
	Teminat ve güvence yönetimi	94	35,6	35,6	93,9
	Diğer	16	6,1	6,1	100,0
	Total	264	100,0	100,0	

Tablo 14'e göre:

- Doğru Risk Değerlendirmesi Yapma: Katılımcıların %42,0'si, bankanın kredi risk yönetimi sürecinde en büyük zorlukların başında doğru risk değerlendirmesi yapmanın geldiğini ifade etmiştir. Bu, kredilere verilen risk puanlarının ve değerlendirmelerinin mümkün olduğunca doğru ve güvenilir olmasını sağlamak için bankanın karşılaştığı bir zorluktur.
- Risk Kriterlerini Belirleme: Katılımcıların %16,3'ü, bankanın riskli müşterileri tespit ederken, müşteri profiline göre ve kullandığı krediye göre risk kriterleri belirleme konusunda zorluk yaşadığını belirtmiştir. Risk kriterlerini doğru bir şekilde belirlemek ve bu kriterleri müşterilerin kredi başvurularına uygun biçimde doğru değerlendirip, daha dikkatli bir kredi risk değerlendirmesi yapılmalıdır.
- Teminat ve Güvence Yönetimi: Katılımcıların %35,6'sı, bankanın teminat ve güvence yönetiminde zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Teminat ve güvenceler, müşterilerin kredilere erişimi ve kredi riskinin yönetimi açısından önemli unsurlardır ve doğru bir şekilde değerlendirilmesi önemlidir.
- Diğer: Katılımcıların %6,1'i, bankanın kredi risk yönetimi sürecinde diğer zorluklarla karşılaştığını belirtmiştir. Bu seçeneğe özel olarak belirtilmeyen diğer olası zorlukları temsil edebilir.

SONUÇ

Araştırma bulgularına dayanarak, bankaların kredi risk yönetimi sürecinin belirli odak noktaları olduğunu ve müşterilerin kredi risk değerlendirmesinde dikkate alınan unsurları değerlendirdiği görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu, bankanın kredi risk yönetimi sürecinde müşteri geliri ve kredi geçmişine odaklandığını, müşteri başvurularının dikkatli bir şekilde incelendiğini ve farklı vadelerdeki kredilerin risk düzeylerinin ayrı ayrı değerlendirildiğini ifade etmektedir. Ayrıca, müşterilerin teminat ve güvenceleri de risk değerlendirmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bankanın kredi risk yönetimi uygulamaları genel olarak olumlu olarak değerlendirilmekte, çoğu katılımcı çalıştıkları bankanın krediyle ilgili süreçlerini çok etkili ve başarılı bulmaktadır. Bununla birlikte, bazı katılımcılar, süreçte bazı iyileştirmelerin yapılması gerektiğini düşünmektedir. Bu iyileştirmeler, riskli müşterilerin daha iyi tespit edilmesini ve doğru risk değerlendirmelerinin yapılmasını içerebilir. Ayrıca, bankanın teminat ve güvence yönetiminde de bazı zorluklar olduğu belirtilmiştir.

Bankanın kredi risk yönetimi sürecinde en büyük zorlukların doğru risk değerlendirmesi yapma, riskli müşterileri tespit etme ve teminat-güvence yönetimi olduğu görülmektedir. Bu zorluklar, bankanın risk yönetimi sürecindeki iyileştirmeler için fırsatlar sunmaktadır. Doğru risk değerlendirmesi yapmak için daha gelişmiş analitik yöntemlerin kullanılması ve müşteri verilerinin daha etkin bir şekilde değerlendirilmesi düşünülebilir. Aynı şekilde, riskli müşterileri tespit etmek için daha sağlam bir risk yönetim stratejisi benimsenmeli ve teminat-güvence yönetimi daha etkin hale getirilmelidir.

Bankaların da kredi kullanacak bireyler ve ticari firmalar dahil krediye dahil olan tüm etmenlerin, kredi kullanım süreci boyunca tüm riskleri göz önünde bulundurup, kredi kullanımı sonrasında oluşabilecek riskler ve olağan üstü durumların, kredi kullananlar için kredi ödemesini, kredi verenler için ise ödeme tahsilatını etkilemeyecek şekilde planlama yapıp, kendini teminat ve güvencelerle sağlama alması gerekmektedir. Ayrıca, kredi ödemesinin gecikmesi bankalar için her ne kadar olumsuz bir durum yaratsa da kredi kullananlar için, teminat kaybı, faiz gibi durumların yaşanabileceği açısından büyük tehlike arz etmekte olup, en az bankalar kadar kredi kullananların da risklere karşı tedbir alması gerekmektedir.

Bankaların kredi risk yönetiminde, kredi risk kriterlerinin doğru oluşturulup, doğru uygulanması; hem bankaların kredi bölümündeki yönetici, yetkili ve asistanlar ile yapılan görüşmeler, hem de literatürde yapılan araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda, kredi değerlendirme sürecinde başarısızlığı en aza indirecektir. Kredi risk kriterleri, dönemin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal etkilerle de paralel olarak belirlenebilmektedir. Aynı zamanda bankacılık kanununa uygun kriterler ile mevzuata uygun hareket edilmeli ve bu kriterlerin, kredi risk yönetiminde etkin ve doğru kullanımıyla, kredi değerlendirme süreci başarılı sonuçlanacaktır. Belirlenen bu kriterler, mevcut kriterlerden uzak olmamalıdır. Hali hazırda başarıya etki eden kriterler yok sayılmamalı, yukarıda bahsi geçen maddelerdeki geliştirmelerle iyileştirilip, bankacılığa ve bankalardaki kredi değerlendirme sürecine olumlu katkılar sunması açısından; teminat marjının artırılması, kredi onay sürecindeki onay veren sayısının yetkin kişilerce fazlaşması, kredi kullanım aşaması ve sonrasında ilişkisel bankacılığın önem kazanması gibi kriterlerin, bankaların kredi risk yönetiminde değerlendirilip, uygulanmasıyla birlikte, bankacılıktaki kredi risk yönetimi ve değerlendirmesine önemli katkılar sunacaktır.

Sonuç olarak, bankaların kredi risk yönetimi süreci müşteri geliri, kredi geçmişi, vadeler ve teminat-güvence gibi önemli faktörleri dikkate almakta ve genel olarak etkili bir şekilde çalışmaktadır. Ancak, iyileştirme alanları olduğu göz önünde bulundurularak riskli müşterilerin daha iyi tespit edilmesi ve teminat-güvence yönetiminin geliştirilmesi için çaba sarf edilmelidir. Bu şekilde, banka müşterilerine daha iyi hizmet sunabilir ve risk yönetimi sürecinde daha başarılı olabilir. Ayrıca, sürekli olarak müşteri verilerini ve piyasa koşullarını izlemek, risk yönetimi sürecinin güncel ve etkili kalmasına yardımcı olacaktır. Kısaca açıklamak gerekirse; bankaların, kredi risk yönetiminde şu hususlara dikkat etmeleri gerektiği ifade edilebilir:

- Bankanın risk değerlendirmesi sürecinde belirli bir sisteminin olup, bu sisteme bağlı kalınması. Kredi kontrol birimleri gibi birimlerin belli mevzuat dahilinde çalışması ve bu mevzuata aykırı hiçbir şekilde çalışılmaması için kredi kontrol birimini de inceleyen teftiş birimi de birbiriyle bağlantılı olarak, mevzuata uygun hareket etmelidir.

- Kredi kullanacak kişi veya kuruluşların derecelendirme yöntemiyle incelenmesi ve yakından takip edilmesi, özellikle; Ticari kredi kullanan firmaların kullanım amacının tespitinin sağlanması, aynı zamanda kredi kullanımından önce ve ödeme sürecinde sıklıkla müşteri ziyaretleri yapıp, firmaların işleyişinin yakından takip edilmesi.
- Teminatlara bağılı olarak kredi çalışması yapıp, kredilerin ödenmemesi halinde, teminatlar ile güvence altına alınması ve bu teminatların marj oranında artış yapılması, kredi kullananlar açısından krediyi ödemedikleri takdirde risk olabileceğı için, teminat değerinin artışında, kredi kullananlar için ödeme yapmadıkları durumda, kendileri için de riskin artacağı için ödeme yapmalarına teşvik artacaktır.
- Müşterinin kredi geçmişinin incelenip, kredinin kullanım amacının takibinin ivedilikle yapılması gerekmektedir. Müşterinin krediyi hangi amaçla kullanacağı, çekmiş olduğı krediyi nerde değerlendireceğı, kredinin geri ödemesini nasıl yapacağı konusunun bankanın kontrolünde bulunması, aksi durumlarda ise müşterinin uzun vadede kredi notunu etkileyecek sistemin devreye girmesi kaçınılmaz olmalıdır. Böylelikle; müşterinin krediyi çekene kadar bankanın kurallarına uyması gerektiğı bilincinde olmayıp, krediyi kullanım aşaması dahil, kullanım sonrasında da bankanın belli kuralları dahilinde, özellikle ticari kredilerin kullanımında bankanın etkin bir rol oynaması, kullanılan kredilerin doğru değerlendirilmesini sağladığı gibi, müşterinin kredi sayesinde yatırım yaptığı işinden sağladığı gelire kredi geri ödemekte kolaylık sağlanacaktır ve aynı zamanda ülke ekonomisine de istihdam ve ekonomik açıdan fayda sağlanmış olacaktır.
- Kredi sürecinde en az üç onaylı bir süreç izlenmesi ve son onay veren kişinin kredi risk yönetimi konusunda yetkili veya tecrübe ve bilgiye sahip yetkin bir kişi olmalıdır.
- Kredi sürecinde, bankanın kredi risk yönetimini yapacak kontrol ekibinin oluşturulması. Kredi risk kriterlerini belirlerken, bankaların mali durumu da göz önünde bulundurulmalı, gerekli donanım ve bilgiye sahip personelden oluşan

birimin, bankaya olumlu ve olumsuz katkılarını değerlendirerek, kredi risk kriterlerinin,

- Operasyonel riskin en önemli olumsuz etki yaratabilecek durumu olan, bankanın personel üzerinde oluşturduğu hedef baskısı ve bu baskının artmasıyla, personelin hedeflerinin tutturabilmesi açısından yeterli ve detaylı inceleme yapmayıp, aynı zamanda etik dışı davranışlara da başvurabilme ihtimali, bankanın ve kredilerin geri ödenmesi üzerinde olumsuz etki yarattığı gibi bankaların gelir kaynağında olumsuz sonuçlar yaratacaktır. Bununla birlikte; bankaların personel üzerindeki kredi kullandırma hedeflerinin, kredi kullandırmalarında niceliğin daha ön planda olup, niteliğe önem verilmemesiyle, personelin kredi kullandırırken, müşterileri özenle seçmeyip, sadece kredi kullandırmış olmak için ve hedeflerini tutturmak için yaptıkları çalışmaların sonucunda, personel hali hazırdaki hedefini tutturmuş olsa dahi, bankaya kısa vadede, ülke ekonomisine de uzun vadede zarar verecektir. Bankaların, performans bölümünün de kredi riski yönetimi konusunda donanımlı olması ve uzun vadede bankayı zarara uğratmayacak, nicelikten çok niteliğe öncelik veren hedefler oluşturması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdioğlu, H. (2019). *İşletmelerde öz sermaye karşılaştırılması yoluyla ticari karın hesaplanması*. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/332513277ISLETMELERDE_OZ_SERMAYE_KARSILASTIRILMASI_YOLUYLA_TICARI_KARIN_HESAPLANMASI, Erişim Tarihi: 01 Ocak 2024
- Aksel, K. H. (2001). Kredi riski yönetimi. *Bankacılık ve Finans Dergisi*, (18), 65-86.
- Aksoy, E. (2005). *Türk bankacılık sisteminde bireysel krediler ve bankacılık altyapısının paylaşımı (Ortak ATM ve POS kullanımı)*. Yüksek Lisans tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ala'Raj, M., Abbod, M., & Al-Hnaity, B. (2015). *Evaluation of consumer credit in Jordanian banks: A credit-scoring approach. Proceedings of the 2015 17th UKSIM-AMSS International Conference on Modelling and Simulation Conference içinde* (ss. 127-130). Cambridge, United Kingdom: IEEE Computer Society.
- Allen, F., & Santomero, A.M. (2001) What do financial intermediaries do? *Journal Of Banking And Finance*, 25, 271-294.
- Altıntaş, A. (2020). *Bankacılıkta risk ve sermaye yönetimi*. Erişim adresi: <https://books.google.com.tr/books?id=vXssDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false>. Erişim tarihi: 15 Kasım 2023
- Altman, E., & Sabato, G. (2005). Modeling credit risk for Smes: Evidence from the Us market. *SSRN Electronic Journal*, 1-48.
- Altman, E., & Saunders, A. (1997). Credit risk measurement: Developments over the last 20 years. *Journal of Banking & Finance*, 11(12), 1721-1742.
- Apak, S. ve Atay, E. (2009). Bankacılık sektöründe operasyonel riskin minimize edilmesi ve altı sigma uygulamaları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 165-180.
- Aras, G. (1996). *Ticari bankalarda kredi portföyünün yönetimi*. Ankara: SPK Yayınları.
- Arian, H., Seyfi, S. M. S., & Sharifi, A. (2020). A novel classification approach for credit scoring based on gaussian mixture models. Erişim Adresi: <https://arxiv.org/abs/2010.13388>. Erişim Tarihi: 20 Ocak 2024
- Arintoko, A. (2021). Internal factors affecting commercial bank lending: Symmetric and asymmetric effects of macro-level data evidence. *Jurnal Keuangan dan Perbankan*, 25(3), 717-733.
- Asllanaj R. (2018). Does credit risk management affect the financial performance of commercial banks in Kosovo? *IJFBS*, 7(2), 49-57.
- Ayboğa, H. (1991). *Anonim şirketlerin iştirak ilişkilerinde yeniden değerleme değer artış fonu ile gayrimenkul satış karının esas sermayeye eklenmesinde muhasebe ilişkileri*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71.

- Azzouza, A. (2021). The effect of financial liberalization on Malaysian economic growth. *Theoretical and Applied Economic*, 2(627), 19-32.
- Babuşcu, Ş. (2005). *Bankalarda risk yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bakanoğlu, D. (2005). *Bankalarda kredi ve kredi riski yönetimi*. Doktora tezi, Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Banu, M. H., Sayaduzzaman Md., & Sil, S. C. (2021). The impact of credit risk management indicators on profitability attributes: Evidence from the state-owned commercial banks in Bangladesh. *American Journal of Trade and Policy*, 8(3), 215-224.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün blirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Andersen, T. B., & Tarp, F. (2003). Financial liberalization, financial development and economic growth in LDCs. *Journal of International Development*, 15(2), 189-209.
- Berger, A. N., & Udell, G. F. (2002). Small business credit availability and relationship lending: The importance of bank organisational structure. *Forthcoming, Economic Journal*, 112(467), 32-53.
- Berger, A. N., & Udell, G. F. (1995). Relationship lending and lines of credit in small firm finance. *Journal of business*, 68(3), 351-381.
- Blume, M., Lim, F., & MacKinlay, A. C. (1998), The declining quality of US corporate debt: Myth or reality? *Journal of Finance*, 53(4), 1389-1413.
- Bolarinwa, S. T., & Akinlo, A. E. (2022). Determinants of nonperforming loans after recapitalization in the Nigerian banking industry: Does competition matter? *African Development Review*, 34(3), 309-323.
- Brahmaiah, B. (2022). Credit risk management practices of Indian banking industry: An empirical study. *International Journal of Economics and Financial Issues*, *Econjournals*, 12(2), 67-71.
- BCBS. (2000). *Principles for the management of credit risk*. Basel: Basel Committee on Banking Supervision. Erişim Adresi: <https://www.bis.org/publ/bcbs75.pdf>. Erişim Tarihi: 21 Ocak 2024
- BDDK. (2021). *Bankaların iç denetim ve risk yönetimi sistemleri hakkında yönetmelik*. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/02/20010208.htm#7>. Erişim tarihi: 07 Kasım 2023
- Bolğun E., & Akçay, B. (2016). *Türk finans piyasalarında entegre risk ölçüm ve yönetim uygulamaları, risk yönetimi*. Genişletilmiş Dördüncü Baskı, İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Boot, A. W., & Thakor, A. V. (2000). Can relationship banking survive competition? *The journal of Finance*, 55(2), 679-713.

- Campbell, J. Y., Hilscher J., & Szilagyi, J. (2008). In search of distress risk. *Journal of Finance*, *LXIII* (6), 2889-2939.
- Chamberlain, S., Howe, J. S., & Popper, H. (1997). The exchange rate exposure of US and Japanese banking institutions. *Journal of banking & finance*. *21*(6), 871-892.
- Chen, Z., Ma, C. Sinclair A.J (2022) Banking on the confucian clan: Why China developed financial markets so late, *The Economic Journal*, *132*(644), 1378-1413.
- Demma, C. (2017). Credit scoring and the quality of business credit during the crisis. *Review of Banking, Finance and Monetary Economics*, *46*(2), 269-306.
- Deveci, M. (2019). *Türk bankacılık sektöründe mobil bankacılığın bireysel krediler açısından incelenmesi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Diamond, D. W. (1984). Financial intermediation and delegated monitoring. *The Review of Economic Studies*, *3*(51), 393-494.
- Dibra, R., & Bezo, Y. (2021). Corporate governance and credit risk in the banking sector. *Review of Economics and Finance*, (19), 347-350.
- Dülger, M. V. (2004). *Türk Ceza Hukuku'nda bilişim suçları*. Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Edwards, B. (2004). *Credit management handbook*. Fifth Edition. Erişim adresi: https://books.google.com.tr/books?id=9EqzJVeFpeMC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false. Erişim tarihi: 24 Aralık 2023
- Erkuş, A. (2015). Nitel ve türevleri (alternatif ölçme, çoklu ve duygusal zekâ): Ne, niçin ve nereye doğru? *Elementary Education Online*, *14*(3), 1-17.
- Golin, J., & Delhaise, P. (2013). *The bank credit analysis handbook: A guide for analysts, bankers and investors*. 2nd edition, Singapur: John Wiley and Sons Singapore Pte. Ltd.
- Gordy, M. B. (2003). A risk-factor model foundation for ratings-based bank capital rules. *Journal of Financial Intermediation, Elsevier*, *12*(3), 199-232.
- Gorton, G., & Pennacchi, G. (1990). Financial intermediaries and liquidity creation. *The Journal of Finance*, *45*(1), 49-71.
- Gündoğdu, A. (2014). *Türkiye'de bankacılık sisteminin yasal düzenlemeleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Häger, D., & Vormeland, H. (2008). *Risk identification and fuzzy system-based risk analysis for airport projects*. (Y. Xenidis & N. Gkoumas, Eds.). Oxfordshire: Taylor & Francis Group.
- Hainz, C., Weill, L., & Godlewski, C. (2013). Bank competition and collateral: Theory and evidence. *Journal of Financial Services Research*, (44), 131-148.
- Hamid, F., & Yunus, N. (2019). Bank-lending channel of monetary policy transmission: Evidence from asean. *Global Business Review*, *4*(21), 892-905.

- Igwemma A. A., Ogu, C., Pascal, A. U., Odionye J. C., & Chika, O. L. (2020). Commercial banks loans and lending rate in Nigeria: A toda-yamamoto causality approach, *Journal of Economics and Sustainable Development*, 11(2), 13-20.
- Irawati, N., & Maksum, A. (2018). The impact of risk management and bank size on profitability of commercial banking in Indonesia. *1st Economics and Business International Conference 2017* Conference içinde (ss. 38-41). Dordrecht: Atlantis Press.
- Jansson, M., Roos, M. and Gärling, T. (2023), Banks risk taking in credit decisions: influences of loan officers' personality traits and financial risk preference versus bank-contextual factors. *Managerial Finance*, 49(9), 1297-1313.
- Kaban, İ. (2017). Kullanımı yaygın olan teminat türleri çerçevesinde bankalarda nakdi krediler için ayrılacak özel karşılıkların muhasebeleştirilmesi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 39(1), 195-211.
- Katırcıoğlu, H. (2006). *Basel-II standartlarına göre ticari bankalarda kredi taleplerinin değerlendirilmesi ve bir uygulama*. Yüksek Lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaval, H. (2000). *Bankalarda risk yönetimi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kavcıoğlu, Ş. (2003). *Ticari bankalarda sorunlu kredilerin yönetimi, çözüm yolları ve takibi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Kılıç, M. (2019). Bankaların finansal yapısının karlılık üzerindeki etkisi: Özel sermayeli mevduat bankaları üzerine bir inceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (24), 45-58.
- Kıran, S. (2013). *Finansal oran analizi ile kredi risk yönetimi*. Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Külahi, E. A. (2013). *Bankacılıkta riskler ve Türk bankacılık sektörünün Basel kriterleri'ne uyum süreci*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Laeven, L., & Levine, R. (2009). Bank governance, regulation and risk taking. *Journal of Financial Economics*, 2(93), 259-275.
- Le, T.T., & Nguyen, H. (2018). Factors affecting to ECMA application in Vietnamese brick manufacturing enterprises. *Research Journal of Finance and Accounting*, 9(7), 136-145.
- Li, Z., & Guo, L. (2021). Construction of credit evaluation index system for two-stage bayesian discrimination: An empirical analysis of small chinese enterprises. *Mathematical Problems in Engineering*, 2021, 1-12.
- Lusardi, A., & Tufano, P. (2015). Debt literacy, financial experiences and overindebtedness. *Journal of Pension Economics & Finance*, 14(4), 332-368.
- Mian, A. T., Sufi, A., & Verner, E. (2017). Household debt and business cycles worldwide. *NBER Working*, 132(4), 1755-1817.
- Moloi, T. (2016). The nature of credit risk information disclosed in the risk and capital reports of the top-5 South African Banks. *Banks and Bank Systems*, 3(11), 87-93.

- Moosa, I. A. (2007). Operational risk: A survey. financial markets. *Institutions & Instruments*, 16(4), 167-200.
- Nguyen H., Pellegrini, M. V., & Gupta V. (2023). *Alpha-lipoic acid*. Erişim Adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK564301/>, Erişim Tarihi: 20 Ocak 2024.
- Osemy, A. Z. Z. (2021). The role of accounting information in risk management in the Saudi Banks under digital services: Exploratory study. *International Journal of Business and Applied Social Science*, 7(8), 11-21.
- Öker, A. (2007). *Ticari bankalarda kredi ve kredi riski yönetimi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ozili, P. K. (2022). *Digital financial inclusion* (K. Sood, R. J. Dhanaraj, B. Balusamy, S. Grima, & R. U. Maheshwari Eds.), Emerald Publishing Limited, Bingley.
- Özdemir, B. (2019). Türk bankacılık sektöründe sermaye yapısının performans üzerine etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6(1), 65.
- Özsoy, M. T. (2012). Yeni Türk Ticaret Kanunu ve şirketlerde kurumsal risk yönetimi. *Mali çözüm*, 110(2), 178-179
- Pan, Y., Siegel, S., & Wang, T. Y. (2017). Corporate risk culture. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 52(6), 2327–2367.
- Peek, J., & Rosengren, E. S. (1998). Bank consolidation and small business lending: It is not just bank size that matters. *Journal of Banking and Finance*, 22(6-8), 799-819.
- Petersen, M. A., & Rajan, R. G. (1994). The benefits of lending relationships: evidence from small business data. *The Journal of Finance*, 49(1), 3-37.
- Rahman, M. W., Farid, K. S., & Mollah, M. B. R. (2016). Why has bangladesh made success in microfinance? An application of social relations model. *Indian Journal of Social Research*, 57(3), 441-462.
- Rajan, R. G. (1992). Insiders and outsiders: The choice between informed and arms length debt. *Journal of Finance*, 47(4), 1367-1400.
- Rajan, R., & Zingales, L. (1996). *Financial dependence and growth*. *The American Economic Review*, 88(3), 559-586.
- Sayıcı, S. C. (2017). *İhtiyaç kredilerinde yapay sinir ağları uygulaması*. Doktora tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Schuermann T., & Stiroh, K. J. (2006). Visible and hidden risk factors for banks. Federal reserve Bank of New York Staff reports. Erişim Adresi: https://www.bis.org/bcbs/events/rtf06schuermann_etc.pdf. Erişim Tarihi: 20.01.2024.
- Semusu, A., & Turyasingura, B. (2023). Nonperforming loans and performance of financial institutions in East Africa: Evidence from Kabale District, Uganda. *International Journal of Finance and Accounting*, 2(1), 9-20.
- Shah, S., Zulida A., & Sehar N. (2022), Factors affecting english reading skills at collegiate level in Pakistan, *Journal of Positive School Psychology*, 6(11), 1863-1876.

- Singh, N. M. (2019). Environmental justice, degrowth and post-capitalist futures. *Ecological Economics*, 163, 138-142.
- Suratini, & Parera, J. M. (2020). Micro loan system paradigm in Indonesia. *International Journal of Business Management and Economic Review*, 3(1), 258–267.
- Sipahi, B. (2011). *Bankacılık işlemleri ve muhasebesi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Chandrakumaramangalam, S. (2012). Exchange rate risk in the foreign exchange market: a challenge on corporate profitability. *Bonfring international Journal of Industrial Engineering and Management Science*. 2(3), 08-11.
- Sobanova, J., & Kudinska, M. (2022). New tendencies in operational risk management in banks: Challenges and opportunities. *Humanities and Social Sciences Latvia*, 30(1,2), 108-125.
- Soygür, İ., & Aydın, S. (2018). Bankacılık sektöründe pazarlama ve satış yönlü hedef baskısının banka personeli üzerindeki etkisinin analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 347-371.
- Strzelczak, S. (2007). *Operational risk management*. *Organizacja i Zarządzanie Przemysłem*, (21), 3-109.
- Şakar, H. (2002). *Risk yönetimi açısından bankalarda aktif/pasif yönetimi*, İstanbul: Mida Eğitim Dizisi.
- T.C. Resmî Gazete. (2005). *Bankacılık kanunu*. Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220528-1.htm>. Erişim Tarihi: 01 Kasım 2023.
- Takan, M. (2001). *Bankacılık*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tekay, S. (2018). *Kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına ve verimliliğine etkisi: 9 ticari banka üzerinde bir uygulama*, Yüksek Lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Temel, H. (2006). *Basel II kriterlerine göre ticari bankalarda kredi riski yönetimi*. Yüksek Lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tuncer, E. (2006), Basel II sadece yeni bir sermaye yeterlilik oranı hesaplama yöntem değildir. *Active ve Finans Dergisi*, (47), 17-18.
- Twum, A. K., Agyemang, A. O., & Sare, Y. A. (2022). Revisiting credit risk and banks performance of China's commercial banks before and after Covid 19 pandemic. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 33(3), 16–30.
- Usuğ, C. (2016). *Temel kredi bilgileri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Uz, R. (2004). *Risk yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere etkileri*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 228.
- Ünal, O., & Altın, H. (2010). Döviz kur riski ile şirket değeri arasındaki ilişkinin İMKB otomotiv sektöründe analizi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(26), 277-287.
- Van den Brink, G. J. (2001). *Operational risk: the new challenge for banks*. New York: Palgrave Macmillan.

- Vasicek, B. (2015). Changes in inflation dynamics under inflation targeting? Evidence from central European countries, *Economic Modelling*, 4(C), 116-130.
- Wanjohi, A., & Bamwera, M. B. (2016). An analysis of the effect of credit risk management on profitability of commercial banks in Kenya. *International Journal of Finance and Accounting*, 1(2), 95-118.
- Williams, H. (2018). An empirical investigation of the impact of exchange rate eluctuations on the performance of selected listed firms in Nigeria. *Journal of Business Management and Economic Research*, 1(2), 1-10.
- Yetiz, F. (2016). Bankacılığın doğuşu ve Türk bankacılık sistemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 107-117.
- Zergaw, F. (2019). Actors affecting credit risk management practices, The case of selected private commercial banks in Ethiopia, *International Journal of Advanced Research*, 7(1), 811-849.
- Zhengyan, W., Shurui, J., & Li, W. (2023). Research on intelligent risk control of banks based on bp neural network. *SPIE Digital Library*, id. 125931D, 6 pp.

EKLER

EK 1. ARAŞTIRMA GÖRÜŞME SORULARI

1. Cinsiyetiniz

a. Kadın

b. Erkek

2. Yaşınız?

a. 18-25 yaş

b. 26-35 yaş

c. 36-45 yaş

d. 46-55 yaş

e.56 Yaş ve üzeri

3. Kurum Tipi?

a. Özel banka

b. Kamu bankası

c. Çalışma Yılı

4. Çalışma süreniz?

a. 1-5 Yıl

b. 6-10 Yıl

c. 11-15 Yıl

d. 16 Yıl ve üzeri

5. Bankanızda kredi risk yönetimi süreci hangi aşamada başlamaktadır?

a. Müşteri başvurusu ve değerlendirmesi

b. Kredi onay süreci

c. Kredi takip ve izleme

d. Kredi tahsilatı ve tahsilat yönetimi

6. Kredi risk yönetimi sürecinde, bankanızın dikkat ettiği diğer faktörler nelerdir?

- a. Ekonomik ve sektörel riskler
- b. İşletmenin rekabet gücü ve pazar payı
- c. Müşteri hedefleri ve projeleri
- d. Yukarıdaki tüm faktörler

7. Bankanız, kredi risk yönetimi sürecinde hangi yöntemleri kullanır?

- a. İç kontroller ve risk sınıflandırması
- b. Stres testleri ve senaryo analizleri
- c. Sigorta ve türev ürünler
- d. Üstteki tüm yöntemler

8. Kredi risk yönetimi sürecinde, aşağıdaki unsurlardan hangisine öncelik verilmektedir?

- a. Müşteri geliri ve kredi geçmişi
- b. Teminat ve güvence
- c. Finansal piyasa koşulları
- d. Kredi talebinin sektörel analizi

9. Bankanızın kredi risk yönetimi sürecinde müşteri risk değerlendirmesi yapılırken aşağıdaki faktörlerden hangileri dikkate alınmaktadır?

- a. Müşteri kredi notu
- b. Geçmiş kredi ödeme performansı
- c. Borçlanma oranı ve finansal durum analizi
- d. Üstteki tüm faktörler

10. Kredi risk yönetimi sürecinde bankanızın, müşterilerden talep ettiği teminat tipleri nelerdir?

- a. Taşınır ve taşınmaz mal teminatı
- b. Kefalet ve kefalet mektupları
- c. Banka hesapları ve nakit teminatlar

d. Üstteki tüm yöntemler

11. Kredi Risk Yönetimi Sürecinde, Hangi Durumlar, Müşterilerin Banka Kredi İzleme ve Takip Sürecine Katılmalarına Etki Eder?

a. Geçmiş kredi ödemelerinde gecikmeler

b. Müşterinin mali durumunda belirgin değişiklikler

c. Teminat değerinin düşmesi

d. Üstteki tüm durumlar

12. Bankanızın kredi risk yönetimi politikasında, kredilerin vadesine göre risk değerlendirmesi yapılıyor mu?

a. Evet, farklı vadeler için risk ayrımı yapılıyor

b. Hayır, tüm krediler aynı risk kategorisinde değerlendiriliyor

13. Bankanızın kredi risk yönetimi uygulamalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

a. Çok etkili ve başarılı

b. Yeterli, ancak iyileştirilmeye ihtiyaç var

c. Yetersiz ve geliştirilmelidir

d. Hiçbir fikrim yok

14. Kredi risk yönetimi sürecinde bankanızın en büyük zorlukları nelerdir?

a. Doğru risk değerlendirmesi yapma

b. Risk Kriterlerini Belirleme

c. Teminat ve güvence yönetimi

d. Diğer (lütfen belirtin)

Diğer:

EK 2. ETİK KURUL KARAR SURETİ

İSTANBUL
NİŞANTAŞI
UNIVERSITY
NEW

T.C.
İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU

Evrak Tarihi
01.02.2024

Evrak Numarası
20240201-59

Sayın **UĞUR AĞAR**
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İşletme Yönetimi (Tezli)

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Etik Kurulu Başkanlığına 31/01/2024 tarihinde incelenmek üzere başvurmuş olduğunuz “**Bankalarda Kredi Risk Yönetimi**” başlıklı çalışmanız, 01/02/2024 tarihli 2024/02 numaralı etik kurul toplantısında değerlendirilmiştir. Kurulumuz tarafından yapacağımız araştırmanın etik açıdan uygunluğuna oy birliğiyle karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

01.02.2024

Doç. Dr. Gözde MERT
Etik Kurulu Başkanı

BAŞVURU BİLGİLERİ

Araştırmacı(lar)	UĞUR AĞAR	Başvuru Tarihi	31/01/2024
Danışman/Yürütücü	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Aydın	Araştırma Türü	Tarama Çalışması
Program/Alan	İşletme Yönetimi (Tezli)	Etik kurul Toplantı Tarihi	01/02/2024
Çalışma Niteliği	Yüksek Lisans Tezi	Etik Kurul Karar No	2024/02